

BUXHETIMI I PËRGJEGJSHËM GJINOR

Drejt një dimensionimi më të
ndjeshëm ndaj gjinisë në
procesin e buxhetimit
vendor

Janar 2024

LISTA E SHKURTIMEVE

BPGJ	Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinor
BGJ	Buxhetim Gjinor
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik)
MFP	Menaxhimi Financiar Publik
MFP PGJ	Menaxhimi financiar publik i përgjegjshëm ndaj gjinisë (GRPFM)
BE	Bashkimi Evropian
UN	United Nations (Kombet e Bashkuara)
SDG	Sustainable Development Goals (Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara)
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar
PEFA	Public Expenditure and Financial Accountability (Shpenzimet Publike dhe Përgjegjësia Financiare)
GIA	Gender Impact Alanysis (Analiza e Ndikimit Gjinor)
GBA+	Gender Budgeting Analysis Plus (Analiza me Bazë Gjinore Plus)
PIM	Public Investment Management (Menaxhimi i Investimeve Publike)
GRBC	Gender Responsive Budget Circular (Udhëzues i buxhetit të përgjegjshëm gjinor)
GB PFM	Gender Budgeting Public Finance Management (Buxhetimi Gjinor Menaxhimi i Financave Publike)

TABELA E PËRMBAJTJES

1. Vështrim i përgjithshëm i BPGJ-së (Buxheti i Përgjegjshëm Gjinnor) në shkallë ndërkombëtare....	4
2. Mbështetja e BE-së në çështjet e BPGJ-së.....	9
3. Vlerësimi i Menaxhimit të Financave Publike të Përgjegjshme ndaj Gjinnisë nga PEFA.....	10
3.1. Rekomandime mbi "Kornizën Suplementare për Vlerësimin e Menaxhimit të Financave Publike të Përgjegjshme ndaj Gjinnisë nga PEFA"	12
3.2. Treguesit e mundshëm të BPGJ nga kuadri i PEFA-s.....	13
3.3. Menaxhimi i Financave Publike të Përgjegjshme Gjinnore nga PEFA.....	14
3.4. Objektivat dhe zbatim i buxhetit të përgjegjshëm ndaj gjinnisë në Shqipëri (sipas PEFA).....	15
3.5. Menaxhimi i Investimeve Publike të Përgjegjshme Gjinnore (GR-PIM) sipas PEFA.....	15
3.6. Analiza e ndikimit gjinnor të investimeve publike sipas PEFA.....	17
4. Kuadri ligjor në Shqipëri.....	18
4.1. Roli i Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë.....	18
4.2. Përgjegjësia për implementimin e BPGJ-së në nivel lokal dhe kombëtar.....	19
5. Historiku i BPGJ-së në Shqipëri.....	20
5.1. BPGJ në nivel kombëtar dhe lokal.....	22
5.2. Trendet në barazinë gjinnore në Shqipëri.....	23
- Shkalla e punësimit dhe e papunësisë.....	23
- Paga mesatare mujore bruto.....	24
- Hendeku gjinnor i pagave.....	25
5.3. Analizë dhe vështrim i përgjithshëm i buxhetit të shtetit për çështjet gjinnore	26
5.4. Çështjet gjinnore në qeverisjen lokale.....	31
- Pjesëmarrja politike.....	31
- Integrimi i BPGJ-së me Faktorët Kritikë në Buxhetet Kombëtare dhe Lokale.....	32
6. BPGJ në bashkitë pilot Kavajë, Përmet dhe Elbasan.....	34
6.1. Rezultate nga puna kërkimore.....	34
6.2. Rezultatet e pyetësorit drejtuar bashkive pilot.....	36
7. Sfidat dhe arritjet për zbatimin efektiv të BPGJ-së në nivel lokal.....	42
8. Konkluzione dhe rekomandime për BPGJ në Shqipëri.....	44
9. Rekomandime për integrimin e buxhetit të përgjegjshëm gjinnor në nivel lokal.....	47
10. Rekomandime për bashkitë pilote.....	57
▪ Shtojca 1: Modeli i pyetësorit.....	59
▪ Referencat.....	62

LISTA E FIGURAVE

Figura 1: Shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore për popullsinë 15-64 vjeç, T.2/2019-T.2/2023.....	23
Figura 2: Shkalla e papunësisë për periudhën T.2/2019-T.2/2023.....	24
Figura 3: Paga mesatare mujore bruto për punonjës sipas grup-profesioneve dhe gjinisë.....	24
Figura 4: Hendeku gjinor i pagave.....	25
Figura 5: Instrumentet që mund të promovojnë barazinë gjinore.....	26
Figura 6: Numri total i të punësuarve në bashkitë pilot.....	36
Figura 7: Numri i punonjësve në administratë për bashkitë pilot.....	37
Figura 8: Numri i të punësuarve në institucionet e varësisë për bashkitë pilot.....	37
Figura 9: Numri total i qendrave të kujdesit social.....	38
Figura 10: Numri i përfituesve të shërbimeve sociale 2021-2023 (Bashkia Elbasan).....	38
Figura 11: Numri i përfituesve të shërbimeve sociale 2021-2023 (Bashkia Kavajë).....	39
Figura 12: Numri i përfituesve të shërbimeve sociale 2021-2023 (Bashkia Përmet).....	39

LISTA E TABELAVE

Tabela 1. Shpërndarja e përfituesve dhe alokimet buxhetore.....	28
---	----

1. VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM I BPGJ-SË (BUXHETIMI I PËRGJEGJSHËM GJINOR) NË SHKALLË NDËRKOMBËTARE

Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ) është një qasje ndaj buxhetimit që synon të avancojë barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave duke analizuar se si politikat, programet dhe praktikat buxhetore kanë ndikime të ndryshme tek burrat dhe gratë. Qasja synon të sigurojë që vendimet buxhetore janë të barabarta, gjithëpërfshirëse dhe reflektojnë nevojat dhe prioritetet e

ndryshme të grave dhe burrave. Në shkallë ndërkombëtare, BPGJ është miratuar nga vende të ndryshme, organizata ndërkombëtare dhe donatorë. Ai është bërë një mjet thelbësor për promovimin e barazisë gjinore në shpenzimet publike dhe është integruar në politikat, programet dhe proceset e zhvillimit.

Aplikimi i BPGJ përfshin hapat e mëposhtëm:

Implikimet e BPGJ-së në nivel ndërkombëtar janë të rëndësishme, pasi u mundëson politikëbërësve dhe menaxherëve të buxhetit të sigurojnë që burimet të ndahen në mënyra që të pasqyrojnë nevojat dhe prioritetet e ndryshme të grave dhe

burrave. Ai gjithashtu ndihmon në identifikimin e boshllëqeve në politika dhe programe qëpërfshijnë pabarazitë gjinore dhe mbështet përpjekjet për t'i trajtuar ato.

EVOLUCIONI I BUXHETIMIT TË PËRGJEGJSHËM GJINOR.

Interesi i vendeve për BPGJ është rritur me kalimin e kohës pasi praktikët e BPGJ janë miratuar në forumet ndërkombëtare. Ky koncept u prezantua për herë të parë në vitet 1980 nga Qeveria Australiane dhe më pas u miratua në Kanada, Afrikën e Jugut dhe vende të tjera të Commonwealth-it me ndihmën e Sekretariatit të tij. Shtesa për buxhetimin gjinor u rrit me Platformën për Veprim të Pekinit të vitit 1995 dhe në fund të viteve 1990 dhe 2000 aplikimi i saj u rrit, veçanërisht në vendet e zhvilluara dhe në zhvillim me mbështetjen e donatorëve dhe UN Women. Në vitin 2002, të paktën 40 vende kishin një formë të buxhetimit gjinor (Budlender 2002) dhe deri në vitin 2017 ky numër u dyfishua në 80, megjithëse me qasje të ndryshme dhe nivele të ndryshme të shtrirjes, thellësisë dhe angazhimit. Buxheti me bazë gjinore është aplikuar gjithashtu gjerësisht në nivel shtetëror dhe lokal (p.sh. Gjermania, India, Uganda, Spanja dhe Suedia).

Numri i vendeve të OECD-së që zbatojnë BPGJ-në ka ardhur duke u rritur vit pas viti. Që prej fillimit të tij në vitet 1980, koncepti ka evoluar, duke u zhvendosur nga fokusimi më së shumti në alokimet për "çështjet e grave" ose programet e tyre, drejt një qasjeje më të gjerë. Kjo thekson rëndësinë e sjelljes së një perspektive gjinore dhe ndërgjegjësimit për të gjitha politikët, planifikimin dhe buxhetimin e qeverisë (Hofbauer 2003; Budlender et al 2002).

BPGJ tani shihet gjerësisht se fokusohet më shumë në të kuptuarit e ndikimeve të politikave të shpenzimeve dhe të ardhurave publike mbi gratë dhe vajzat, krahasuar me burrat dhe djemtë dhe adresimin nëse ato reduktojnë, rrisin ose lënë të pandryshuar barazinë gjinore. Për shembull, a ndikon ndryshe një reformë e pensioneve tek gratë dhe burrat? Nëse po, si mund të zvogëlojnë politikët paragjykimet gjinore? Më gjerësisht, ka të bëjë me analizimin e efekteve gjinore të të gjitha programeve dhe politikave publike dhe si të përmirësohen ato.

Buxheti gjinor nuk ka të bëjë me reformën rrënjësore të procedurave ekzistuese buxhetore, as me krijimin e një sistemi të ri apo paralel buxhetor (OECD 2014 dhe Sarraf 2003). Përkundrazi, ai përfshin integrimin e mjeteve shtesë në sistemin ekzistues buxhetor për të analizuar ndikimin diferencial të buxhetit të qeverisë tek gratë dhe burrat, duke përkthyer kështu angazhimet e qeverisë për barazinë gjinore në angazhime buxhetore (Budlender Sharp dhe Allen 1998). BPGJ mund të konsiderohet si një buxhet i mirë i cili mund të përmirësojë rezultatet dhe ndikimin në aspektin e efikasitetit dhe barazisë gjinore të procesit të përgjithshëm buxhetor.

Përvojat botërore kanë treguar se nuk ka një model të vetëm për të realizuar buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, por vende të ndryshme kanë adoptuar qasje të ndryshme. Këto qasje zakonisht ndryshojnë në qëllimin, objektivat, rregullimet institucionale, procesin e buxhetit, bazën ligjore, mjetet analitike dhe aktorët e përfshirë (Kolovich 2018). Disa vende kanë miratuar zyrtarisht iniciativat e buxhetimit gjinor në kuadrin e tyre ligjor, ndërsa të tjera kanë përfshirë drejtpërdrejt mjetet e buxhetimit gjinor në buxhet. Praktikët dhe kornizat e buxhetimit gjinor vazhdojnë të evoluojnë, duke nxjerrë në pah perspektivat e reja për zbatimin e tij me kalimin e kohës.

(Burimi: Buxheti gjinor në vendet e G20, dokument i FMN)

EKSPERIENCA BOTËRORE TË APLIKIMIT TË BPGJ-SË NË NIVEL NDËRKOMBËTAR KANË QENË TË NDRYSHME.

Në Austri, kushtetuta kërkon që të gjitha nivelet e qeverisjes të ndërmarrin BGJ. Ligjet dhe rregulloret e reja ose të ndryshuara, si dhe kontratat e mëdha të investimeve ose prokurimit, duhet të përfshijnë një vlerësim të detyrueshëm të ndikimit mbi barazinë gjinore. Udhëzimet e BPGJ-së plotësohen nga një proces buxhetor vjetor me detaje dhe udhëzime. Gjykata Austriake e Auditimit analizon ndikimin e programeve buxhetore dhe politikave tatimore e sektoriale mbi gjininë.

Kanadaja ka integruar mjetet GB PFM largpamëse në fazën e përgatitjes së buxhetit. GBA+ zbatohet për të vlerësuar ndikimin e mundshëm të politikave të bazuara në gjini dhe faktorë të tjerë të identitetit për të zhvilluar masa buxhetore më gjithëpërfshirëse. Deklarata Gjinore që shoqëron buxhetin pasqyron përpjekjet e qeverisë për të kuptuar rezultatet e ndryshme të zgjedhjeve të politikave, përshkruan boshllëqet kryesore gjinore dhe ofron një pasqyrë të progresit të bërë në kuadër të arritjes së objektivave të qeverisë për barazi.

Në Francë, Deklarata e Buxhetit Gjinor vlerëson politikën fiskale dhe buxhetin nga perspektiva gjinore dhe paraqet programet që kontribuojnë në barazinë gjinore me buxhetet e tyre dhe përmban disa tregues të performancës. Procesi buxhetor i vitit 2020 ka udhëzuar të gjitha ministrat që të integrojnë dimensionin gjinor gjatë përcaktimit ose rishikimit të treguesve të performancës që i janë aneksuar Ligjit për Buxhetin, duke vendosur një bazë për monitorimin e progresit në raportet vjetore të performancës.

Në Japoni, Këshilli për Barazi Gjinore në Zyrën e Kabinetit, i kryesuar nga Kryeministri, drejton dhe promovon axhendën e barazisë gjinore. Që nga viti 2015, çdo vit, qeveria japoneze përgatit Politikën Intensive për Përshejtimin e Fuqizimit të Grave, e cila synon të përfshijë një perspektivë gjinore në kërkesat buxhetore vjetore të ministrave dhe agjencive qeveritare.

Në Korenë e Jugut, ligji për Vlerësimin e Analizës së Ndikimit Gjinor kërkon një vlerësim për politikën që ndikojnë në të drejtat, interesat dhe pjesëmarrjen sociale të grave. Ministrave u kërkohet të përgatisin dhe t'i dorëzojnë Asamblesë Kombëtare një deklaratë buxhetore gjinore dhe bilancin e gjendjes që tregojnë informacion mbi ndarjen, ekzekutimin, vlerësimin e performancës dhe menaxhimin e buxhetit. Ministria e Strategjisë dhe Financave nxjerr udhëzime buxhetore të cilat kërkojnë që çdo ministri të raportojë qëllimet e barazisë gjinore që do të merren parasysh në diskutimet për ndarjet buxhetore.

Në Meksikë, sipas ligjit, Plani Kombëtar i Zhvillimit duhet të formulohet me një perspektivë gjinore ndërsektoriale. Buxheti Federal dhe Ligji i Përgjegjësisë Financiare ofrojnë udhëzime se si konsideratat e orientuara nga gjinia duhet të përfshihen në buxhet, duke përcaktuar se burimet e caktuara për programet buxhetore dhe investimet e destinuara për adresimin e barazisë midis grave dhe burrave nuk mund të hiqen ose pakësohen. Një perspektivë gjinore është përfshirë në strukturën e programit dhe tregues të lidhur me gjininë në sistemin e vlerësimit të performancës me raportimin brenda dhe në fund të vitit.

Në Spanjë, Ligji për Barazinë për Burrat dhe Gratë kërkon që qeveria të përgatisë një deklaratë buxhetore gjinore dhe një vlerësim të ndikimit gjinor për çdo politikë të re të propozuar, së bashku me një vlerësim të ndikimit ekonomik dhe buxhetor të politikës. Në Parlament, Kongresi dhe Senati kanë krijuar një Komision për Barazinë.

Disa shembuj të politikave fiskale të lidhura me gjininë dhe të implementuara nga vende të ndryshme të G20 janë:

Politikat Tatimore

- Taksa e bazuar në individë (në krahasim me tatimin e bazuar në tatimin familjar ose të përbashkët)
- Lehtësim tatimor për prindërit e vetëm ose situata të tjera familjare

Politikat Rregullatore

- Kuotat gjinore të sektorit publik në pozicione drejtuese/bordi
- Kuotat gjinore të sektorit privat në pozicione drejtuese/bordi
- Legjislacioni për paga të barabarta
- Politikat për të inkurajuar pjesëmarrjen e grave në punë (implementuar nga të gjitha vendet e G20)
- Politikat për promovimin e punës me kohë të pjesshme (gra dhe burra)
- Politikat për të ofruar mbështetje financiare për gratë me të ardhura të ulëta
- Politikat për të promovuar arsimimin e grave
- Politikat kundër stereotipeve (për shembull. STEM (Shkencë, Teknologji, Inxhinieri, Matematikë; pozicione menaxheriale)
- Politikat për të promovuar nevojat specifike shëndetësore të grave
- Mbështetje për kujdesin e fëmijëve
- Leja prindërore e paguar (nëna/babai)
- Politikat për të luftuar dhunën në familje
- Reformat e pensioneve të lidhura me gjininë (p.sh. pensionet që përfshijnë periudha pa kontribut)

(Burimi: Buxhetimi gjinor në vendet e G20, dokument i FMN)

Eksperienca të tjera botërore tregojnë se për shembull, **në Ruandë**, qeveria ka përfshirë BPGJ në procesin e saj të buxhetimit kombëtar, duke rezultuar në rritjen e burimeve për arsimin, shëndetin dhe infrastrukturën që përfitojnë gratë dhe vajzat.

Në Filipine, qeveria ka ndarë fonde për projekte të përgjegjshme gjinore që promovojnë mirëqenien e grave dhe fëmijëve, duke përfshirë strehimore për viktimat e dhunës dhe shërbime shëndetësore për gratë shtatzëna.

Shumë vende dhe organizata kanë krijuar gjithashtu rrjete dhe partneritete për të ndarë praktikat më të mira, për të zhvilluar standarde dhe metodologji të përbashkëta, si dhe për të koordinuar përpjekjet për të avancuar barazinë gjinore përmes buxhetimit. Këto rrjete dhe partneritete ofrojnë mundësi për të mësuar nga kolegët, bashkëpunim dhe shkëmbim njohurish.

Organizatat dhe donatorët ndërkombëtarë, si Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim

(UNDP) dhe Banka Botërore, gjithashtu kanë përfshirë BPGJ në politikat dhe programet e tyre. UNDP-ja ka mbështetur integrimin e BPGJ-së në planet kombëtare të zhvillimit dhe proceset buxhetore në vende të ndryshme, ndërsa Banka Botërore ka ofruar asistencë teknike për vendet për të zhvilluar praktika buxhetore të përgjegjshme ndaj gjinisë.

UNDP-ja, për shembull, ka mbështetur zhvillimin dhe zbatimin e BPGJ-së në vende të ndryshme, përfshirë Shqipërinë. Ajo ofron asistencë teknike dhe mbështetje për qeveritë kombëtare dhe lokale për të përfshirë barazinë gjinore në proceset e tyre buxhetore. Në nivel ndërkombëtar, BPGJ është integruar në korniza të ndryshme të politikave dhe programeve. Për shembull, Objektivat e Kombeve të Bashkuara për Zhvillim të Qëndrueshëm (SDG) përfshijnë barazinë gjinore si një temë ndërsektoriale dhe BPGJ njihet si një mjet kyç për arritjen e këtij qëllimi.

Përveç kësaj, edhe Bashkimi Evropian ka përfshirë integrimin gjinor dhe BPGJ në strategjitë e tij të programimit dhe financimit.

FMN ka zhvilluar një kornizë për analizimin e ndikimit gjinor të politikave fiskale dhe ofron udhëzime për integrimin e aspekteve gjinore në politikat makroekonomike. OECD ofron udhëzime për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor për vendet e saj anëtare, duke përfshirë mjete dhe metodologji për kryerjen e analizave gjinore dhe integrimin e çështjeve gjinore në proceset buxhetore.

GPEDC (Partneriteti Global për Bashkëpunim Efektiv për Zhvillim) promovon barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave përmes punës së tij për bashkëpunimin zhvillimor përfshirës dhe të përgjegjshëm ndaj gjinisë. Ai ofron udhëzime dhe mbështetje për qeveritë, organizatat e shoqërisë civile dhe palët e tjera të interesuara për të siguruar që barazia gjinore të integrohet në bashkëpunimin për zhvillim.

Praktikisht, këto organizata ndërkombëtare dhe Bashkimi Evropian ofrojnë mbështetje teknike, udhëzime dhe financim për qeveritë e interesuara për zbatimin e BPGJ-së. Kjo mbështetje shpesh përfshin trajnimin, kërkimin, zhvillimin e politikave dhe avokimin, ndaj qeverive dhe palëve të tjera të interesuara për të siguruar që proceset e buxhetimit të jenë të ndjeshme ndaj gjinisë dhe që burimet të ndahen për të promovuar barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave.

Si përfundim, BPGJ është një qasje thelbësore ndaj buxhetimit që është miratuar në nivel ndërkombëtar për të promovuar barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Prandaj, koncepti i BPGJ-së në nivel ndërkombëtar thekson rëndësinë e barazisë gjinore në menaxhimin e financave publike dhe synon të sigurojë që vendimet buxhetore të jenë më gjithëpërfshirëse, më të përgjegjshme dhe me ndikim për të gjithë anëtarët e shoqërisë. BPGJ ka implikime të rëndësishme për politikëbërjen dhe buxhetimin, dhe aplikimet e saj praktike kanë rezultuar në ndikime pozitive në jetën e grave në vende të ndryshme të botës.

2. MBËSHTETJA E BE-SË NË ÇËSHTJET E BPGJ-SË

Bashkimi Evropian ka qenë një mbështetës i fuqishëm i buxhetimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë (BPGJ) si brenda shteteve të tij anëtare ashtu edhe globalisht. BE-ja ka ofruar fonde, asistencë teknike dhe udhëzime politikash për të mbështetur zbatimin e BPGJ-së në nivele të ndryshme: kombëtar, rajonal dhe lokal. Një nga iniciativat më të rëndësishme të BE-së në Ballkanin Perëndimor është Instituti Evropian për Barazi Gjinore (EIGE), i cili ofron mbështetje teknike për shtetet anëtare për zbatimin e BPGJ-së. EIGE identifikon mjete dhe burime të ndryshme për të ndihmuar qeveritë në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e politikave dhe buxheteve të përgjegjshme ndaj gjinisë.

Për më tepër, BE-ja ka integruar gjithashtu parimet e BPGJ-së në kornizat e saj të politikave dhe instrumentet e financimit. Për shembull, Fondet Strukturore dhe të Investimeve të BE-së kërkojnë që shtetet anëtare të përfshijnë barazinë gjinore dhe mosdiskriminimin në të gjitha politikat e tyre dhe të ndajnë fonde për veprimet që promovojnë barazinë gjinore.

Në nivel ndërkombëtar, BE-ja ka qenë gjithashtu një zë i fuqishëm për BPGJ-në, duke mbështetur iniciativa dhe partneritete të ndryshme, siç është programi global i Programit të Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP) për BPGJ-në, i cili synon të promovojë integrimin e barazisë gjinore në planifikimin kombëtar, procesin e buxhetimit, si dhe proceset e politikëbërjes.

Për më tepër, BE-ja ka promovuar gjithashtu BPGJ si një mjet kyç për arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara (SDG). Në vitin 2016, BE-ja miratoi një Konsensus të ri mbi Zhvillimin, i cili i jep përparësi barazisë gjinore dhe fuqizimit të grave dhe vajzave në të gjitha aktivitetet e bashkëpunimit për zhvillim.

Si përfundim, mbështetja e BE-së për BPGJ në nivele të ndryshme tregon përkushtimin e saj për avancimin e barazisë gjinore dhe promovimin e zhvillimit gjithëpërfshirës dhe të qëndrueshëm.

3. VLERËSIMI I MENAXHIMIT TË FINANCAVE PUBLIKE TË PËRGJEGJSHME NDAJ GJINISË NGA PEFA

Raporti "Kuari plotësues për Vlerësimin e Menaxhimit të Financave Publike të Përgjegjshme ndaj Gjinisë nga PEFA" është një mjet që ofron udhëzime se si të vlerësohet menaxhimi financiar publik i përgjegjshëm ndaj gjinisë duke përdorur kornizën e Shpenzimeve Publike dhe Përgjegjësiwe Financiare (PEFA). Raporti synon të ndihmojë qeveritë dhe palët e interesuara që të kuptojnë më mirë se si mund të integrohen aspektet gjinore në procesin e buxhetimit dhe menaxhimit financiar.

Raporti përshkruan arsyetimin për vlerësimin e menaxhimit të financave publike të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe nxjerr në pah boshllëqet në kuadrin aktual të vlerësimit. Më pas ofron një udhëzues hap pas hapi se si të kryhet një vlerësim i përgjegjshëm gjinor duke përdorur kornizën PEFA, duke përfshirë mënyrën e identifikimit të treguesve të lidhur me gjininë dhe mbledhjen e të dhënave. Ky raport përfshin gjithashtu një sërë treguesish që mund të përdoren për të vlerësuar buxhetin, prokurimin dhe praktikën e auditimit të përgjegjshëm gjinor. Këta tregues mbulojnë aspekte të ndryshme të barazisë gjinore, duke përfshirë pjesëmarrjen e grave në proceset buxhetore, buxhetimin me ndjeshmëri gjinore dhe promovimin e barazisë gjinore në ofrimin e shërbimeve publike.

Raporti synon të ndihmojë qeveritë dhe palët e interesuara për të promovuar barazinë gjinore dhe për të siguruar që proceset e menaxhimit të financave publike të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë. Ai kërkon të kontribuojë në rezultate më

gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme të zhvillimit. Më poshtë jepen disa shembuj të vendeve që kanë adoptuar këto lloj strategjish dhe kanë bërë mjaft progres kur bëhet fjalë për MFP PGJ-së dhe BPGJ-në:

- Ruanda ka bërë përparim të rëndësishëm në promovimin e barazisë gjinore përmes procesit të saj të buxhetimit. Vendi ka një kuadër ligjor që kërkon nga të gjitha institucionet qeveritare të përgatisin buxhete të ndjeshme ndaj gjinisë. Ministria e Promovimit Gjinor dhe Familjes luan një rol udhëheqës në sigurimin e zbatimit të buxhetimit të përgjegjshëm gjinor në të gjitha nivelet e qeverisjes. Ruanda ka krijuar gjithashtu mjete për buxhetimin gjinor, siç është Mjeti i Etiketimit të Buxhetit Gjinor, i cili gjurmon dhe monitoron alokimet specifike gjinore në buxhet. Për më tepër, Ruanda ka futur tregues të ndjeshëm ndaj gjinisë në procesin e buxhetimit, duke siguruar që alokimet buxhetore të jenë të lidhura me rezultate specifike.
- Në Australi, buxhetimi i përgjegjshëm ndaj gjinisë konsiderohet si një çështje ndërsektoriale që shtrihet në të gjithë sektorët e qeverisë. Vendi ka një strategji të buxhetimit gjinor që bazohet në tre parime kyçe: integrimi gjinor, identifikimi

i disavantazheve gjinore dhe promovimi i barazisë gjinore. Për të siguruar zbatimin e buxhetimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë, Australia ka prezantuar mjete të analizës gjinore si Deklarata e Ndikimit Gjinor, e cila përdoret për të analizuar ndikimin e politikave buxhetore te burrat dhe gratë. Australia ka krijuar gjithashtu një Zyrë për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave për të mbështetur integritimin e barazisë gjinore në procesin e buxhetimit.

- Filipinet kanë një angazhim të gjatë për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, me legjislacion që daton që nga viti 1995. Vendi ka një grup të plotë udhëzimesh dhe mjete për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, duke përfshirë planifikimin, buxhetin dhe përgjegjshmërinë gjinore, si dhe sistemin e monitorimit dhe vlerësimit. Ky sistem përdoret për të identifikuar nevojat specifike gjinore dhe për të alokuar burimet në përputhje me rrethanat dhe

nevojat. Filipinet përdorin gjithashtu mjete të analizës gjinore për të vlerësuar ndikimin e politikave buxhetore te burrat dhe gratë dhe kanë krijuar një sistem buxhetor për Gjini dhe Zhvillim (GAD) që integron shqetësimet gjinore në të gjitha fazat e procesit të buxhetimit.

- Kanadaja ka integruar analizën e bazuar në gjini në procesin e saj të buxhetimit, duke siguruar që vendimet buxhetore të jenë të plotësuar nga analiza gjinore. Kanadaja ka krijuar një Kuadër të Rezultateve Gjinore që përshkruan angazhimin e qeverisë për barazinë gjinore dhe identifikon prioritetet kryesore për veprim. Gjithashtu është krijuar një Qendër për Statistikat Gjinore, Diversitetin dhe Përfshirjen për të ofruar të dhëna dhe analiza mbi çështjet gjinore. Përveç kësaj, Kanadaja ka prezantuar mjete të buxhetimit gjinor si Analiza me Bazë Gjinore Plus (GBA+), e cila ndihmon në identifikimin dhe adresimin e formave të ndërthurura të diskriminimit.

REKOMANDIME PËR SHQIPËRINË

Për të zbatuar strategji të ngjashme në Shqipëri, qeveria mund të konsiderojë plotësimin e kuadrit ligjor që kërkon buxhetim të përgjegjshëm ndaj gjinisë, krijimin e një organi koordinues për të mbikëqyrur zbatimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor, futjen e mjeteve të analizës gjinore për të vlerësuar ndikimin e politikave buxhetore tek burrat dhe gratë dhe krijimin e mjeteve të buxhetimit gjinor si sistemet e etiketimit dhe treguesit e ndjeshëm ndaj gjinisë. Do të ishte gjithashtu e rëndësishme të sigurohet që buxhetimi i përgjegjshëm gjinor të integrohet në të gjitha fazat e procesit të buxhetimit dhe të shihet si një çështje ndërsektoriale që shtrihet në të gjithë sektorët e qeverisë.

Gjithashtu GBA+ mund të implementohet në Shqipëri. Më poshtë jepen disa hapa që mund të ndërmerren për të zbatuar GBA+ në Shqipëri:

- **Zhvillimi i një politike GBA+:** Shqipëria mund të fillojë duke zhvilluar një politikë ose strategji që përshkruan parimet dhe objektivat e GBA+ dhe përcakton një plan për zbatimin e saj.

- **Trajnimi i zyrtarëve:** Zyrtarët shqiptarë të të gjitha niveleve duhet të trajnohen në GBA+ për të kuptuar konceptet dhe metodologjitë e tij. Trajnimi duhet të mbulojë analizën gjinore, ndërsektorialitetin, mbledhjen dhe analizën e të dhënave dhe hartimin e politikave dhe programeve.

- **Kryerja e analizës gjinore:** Shqipëria duhet të kryejë analiza gjinore në të gjitha fushat e politikave për të identifikuar ndikimet gjinore të politikave dhe programeve. Kjo do të kërkonte mbledhjen dhe analizimin

e të dhënave të ndara sipas gjinisë për të kuptuar se si politikat dhe programet ndikojnë ndryshe tek burrat dhe gratë.

- Integrimi i GBA+ në proceset buxhetore: Shqipëria mund të integrojë GBA+ në proceset e saj buxhetore duke përfshirë të gjitha ministritë dhe agjencitë qeveritare, të cilat të kryejnë analiza gjinore të propozimeve të tyre buxhetore. Kjo do të ndihmonte për të siguruar që konsideratat gjinore të merren parasysh gjatë marrjes së vendimeve për buxhetin.

- Monitorimi dhe vlerësimi i progresit: Shqipëria duhet të krijojë një sistem monitorimi dhe vlerësimi për të gjurmuar progresin dhe për të identifikuar fushat ku nevojiten përmirësime të mëtejshme. Kjo do të ndihmonte për të siguruar që GBA+ të zbatohet në mënyrë efektive dhe që politikat dhe programet po arrijnë rezultatet e synuara në lidhje me gjininë.

- Angazhimi i shoqërisë civile: Shqipëria duhet të angazhojë organizatat e shoqërisë civile dhe grupet e grave në zhvillimin dhe zbatimin e GBA+. Këto organizata mund të ofrojnë të dhëna dhe rekomandime të vlefshme për politikat dhe programet dhe të ndihmojnë për t'u siguruar që ato janë të përgjegjshme ndaj nevojave të grave dhe vajzave.

3.1 REKOMANDIME MBI "KORNIZËN SUPLEMENTARE PËR VLERËSIMIN E MENAXHIMIT TË FINANCEVE PUBLIKE TË PËRGJEGJSHME NDAJ GJINISË NGA PEFA"

1. Analiza e ndikimit gjinor të propozimeve të politikave buxhetore

Kjo nënkupton kryerjen e vlerësimeve të ndikimit gjinor të politikave të propozuara dhe alokimeve buxhetore për t'u siguruar që ato janë të përgjegjshme ndaj gjinisë. Kjo përfshin analizimin e ndikimeve të mundshme në grupe të ndryshme gjinore dhe përshtatjen e politikave në përputhje me rrethanat apo nevojat aktuale. **Shqipëria mund të krijojë udhëzime dhe programe trajnimi për politikëbërësit për të kryer vlerësime të ndikimit gjinor gjatë procesit të zhvillimit të politikave.**

2. Menaxhimi i investimeve publike të përgjegjshme ndaj gjinisë

Kjo nënkupton integrimin e konsideratave gjinore në planifikimin, hartimin dhe zbatimin e projekteve të investimeve publike. Kjo përfshin identifikimin e nevojave specifike gjinore, sigurimin e pjesëmarrjes së grave në proceset vendimmarrëse dhe monitorimin e rezultateve gjinore të projekteve investuese. **Shqipëria mund të zhvillojë udhëzime dhe mjete për të vlerësuar reagimin gjinor të projekteve të**

investimeve dhe për të ofruar trajnime për menaxherët e projekteve.

3. Udhëzim i buxhetit të përgjegjshëm gjinor

Kjo nënkupton zhvillimin e një udhëzimi që ofron orientime për ministritë dhe institucionet se si mund të përfshijnë aspektet gjinore në proceset e tyre buxhetore. Ky udhëzues duhet të përfshijë udhëzime për analizën gjinore, deklaratat e buxhetit gjinor dhe kërkesat për raportim. **Shqipëria mund të adaptojë dhe miratojë një cikël buxheti të përgjegjshëm gjinor bazuar në praktikat më të mira ndërkombëtare dhe ta përshtatë atë në kontekstin e vendit.**

4. Dokumentacioni i propozim-buxhetit të përgjegjshëm gjinor

Kjo nënkupton përmirësimin e dokumentacionit të propozimeve buxhetore të përgjegjshme gjinore duke identifikuar qartë qëllimet, objektivat dhe treguesit gjinorë. Kjo ndihmon për të siguruar që propozimet buxhetore adresojnë boshllëqet gjinore dhe promovojnë barazinë gjinore. **Shqipëria mund të krijojë udhëzime dhe modele për dokumentacionin e**

propozim-buxhetit që përfshijnë në mënyrë eksplicite konsideratat gjinore.

5. Informacion i performancës së ndarë sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve

Kjo kërkon mbledhjen dhe analizimin e të dhënave për performancën e shërbimeve qeveritare sipas gjinisë. Kjo ndihmon në identifikimin e boshllëqeve gjinore në ofrimin e shërbimeve dhe mbështet vendimmarrjen duke u bazuar në evidenca dhe fakte. **Shqipëria mund të përmirësojë mekanizmat e saj të mbledhjes së të dhënave për të përfshirë të dhëna të ndara sipas gjinisë, të zhvillojë tregues të performancës që kapin dimensionet gjinore dhe t'i përfshijë këta tregues në sistemet e monitorimit të ofrimit të shërbimeve.**

6. Gjurmimi i shpenzimeve buxhetore për barazinë gjinore

Kjo kërkon krijimin e mekanizmave për gjurmimin dhe monitorimin e shpenzimeve buxhetore në lidhje me barazinë gjinore. Kjo mundëson vlerësimin e progresit dhe llogaridhënies në arritjen e rezultateve buxhetore të përgjegjshme për gjininë. **Shqipëria mund të forcojë sistemet e saj të buxhetit për të përfshirë kode ose etiketa specifike për shpenzimet e lidhura me gjininë dhe të raportojë rregullisht për shpërndarjen dhe përdorimin e këtyre fondeve.**

7. Raportimi i përgjegjshëm gjinor

Integrimi i konsideratave gjinore në mekanizmat e raportimit të qeverisë siç janë raportet e ekzekutimit të buxhetit ose raportet vjetore. Kjo siguron transparencë dhe llogaridhënie në raportimin e rezultateve buxhetore të përgjegjshme për gjininë. **Shqipëria mund të**

rishikojë formatet dhe udhëzimet e saj të raportimit për të përfshirë informacionin dhe treguesit në lidhje me gjininë dhe të sigurojë që palët e interesit të kenë akses në këtë informacion.

8. Vlerësimi i ndikimeve gjinore në ofrimin e shërbimeve

Kjo kërkon kryerjen e vlerësimeve të rregullta për të vlerësuar ndikimet gjinore në ofrimin e shërbimeve qeveritare. Kjo ndihmon në identifikimin e boshllëqeve dhe fushave për përmirësim në ofrimin e shërbimeve të përgjegjshme ndaj gjinisë. **Shqipëria mund të krijojë mekanizma për kryerjen e vlerësimeve të ndikimit gjinor, të zhvillojë udhëzime vlerësimi dhe të përfshijë gjetjet në planet/politikat e përmirësimit të ofrimit të shërbimeve.**

9. Shqyrtimi legjislativ i ndikimeve gjinore të buxhetit

Të forcohet kontrolli legjislativ i ndikimeve gjinore të buxhetit duke krijuar mekanizma për shqyrtimin dhe vlerësimin e propozimeve buxhetore nga perspektiva gjinore. Kjo siguron që konsideratat gjinore të merren parasysh sistematikisht në procesin e miratimit të buxhetit. **Shqipëria mund të krijojë një komitet ose njësi të specializuar për të shqyrtuar propozimet e buxhetit për përgjegjshmërinë e tyre gjinore dhe për të nxitur debatet buxhetore të ndjeshme ndaj gjinisë.**

Është thelbësore të ndahen burime të mjaftueshme financiare dhe të sigurohet angazhim i qëndrueshëm nga të gjithë aktorët për të arritur një menaxhim domethënës të financave publike të përgjegjshme ndaj gjinisë në Shqipëri.

3.2 TREGUESIT E MUNDSHËM TË BPGJ NGA KUADRI I PEFA-S

Studimi dhe analiza e PEFA-s rekomandon disa mënyra që Shqipëria mund të përdorë për të matur progresin në buxhetimin e përgjegjshëm gjinor dhe për të përmirësuar politikën e saj si për shembull:

- Analiza buxhetore gjinore e politikave dhe programeve të qeverisë;
- Të dhënat buxhetore të ndara sipas gjinisë;

- Përqindja e buxhetit të alokuar për programet dhe politikat që synojnë gratë dhe vajzat;
- Përqindja e grave në pozita vendimmarrëse në menaxhimin e financave publike;
- Numri i sesioneve trajnuese për buxhetin gjinor për zyrtarët qeveritarë;
- Inkorporimi i konsideratave gjinore në procesin e bërjes së buxhetit.

Treguesit e përgjegjshëm gjinor

Raporti thekson rëndësinë e përdorimit të treguesve të përgjegjshëm gjinor për të matur progresin në buxhetimin e përgjegjshëm gjinor. Treguesit e përgjegjshëm gjinor ndihmojnë për të

gjurmuar dhe vlerësuar ndikimin e politikave, programeve dhe buxheteve në barazinë gjinore. Raporti ofron disa shembuj të treguesve të përgjegjshëm ndaj gjinisë që janë përdorur në vende të tjera, si p.sh.

- Përqindja e grave në poste drejtuese në qeveri dhe institucione publike
- Hendeku gjinor i pagave
- Aksesit dhe përdorimi i shërbimeve publike nga gratë dhe burrat
- Të dhëna të ndara sipas gjinisë për nivelet e varfërisë dhe shpërndarjen e të ardhurave
- Të dhëna të ndara sipas gjinisë për normat e punësimit dhe llojet e punës

Shqipëria mund t'i përdorë këta tregues për të gjurmuar progresin dhe për të identifikuar fushat ku duhet bërë më shumë punë për të avancuar buxhetimin e përgjegjshëm gjinor. Duke matur dhe raportuar mbi këta tregues, qeveria mund të garantojë transparencë dhe të demonstrojë angazhimin e saj për promovimin e barazisë gjinore përmes politikave dhe vendimeve buxhetore.

Në Shqipëri, treguesit e përgjegjshëm gjinor mund të zhvillohen dhe të përfshihen në planet për zhvillimin e vendit dhe buxhet. Qeveria gjithashtu mund të punojë me organizatat e shoqërisë civile për të mbledhur dhe analizuar të dhëna të ndara sipas gjinisë, të cilat mund të ndihmojnë në informimin e politikave dhe vendimeve buxhetore. Për më tepër, programet e ndërtimit të kapaciteteve mund të zbatohen për të trajnuar zyrtarët qeveritarë dhe palët e interesuara se si të përdorin treguesit e përgjegjshëm gjinor për të matur progresin drejt barazisë gjinore.

3.3 MENAXHIMI I FINANCAVE PUBLIKE TË PËRGJEGJSHME GJINORE NGA PEFA

Raporti i PEFA-s ofron disa rekomandime për përfshirjen e menaxhimit financiar publik të përgjegjshëm ndaj gjinisë (MFP PGJ) në Shqipëri, duke përfshirë:

- **Kryerja e analizës gjinore në procesin buxhetor:** Shqipëria mund të ndërmarrë analiza gjinore të buxhetit për të siguruar që politikat dhe programet e saj adresojnë pabarazitë gjinore.
- **Përcaktimi i objektivave buxhetorë të përgjegjshëm ndaj gjinisë:** Shqipëria mund të vendosë objektiva të përgjegjshëm gjinor për shpenzimet dhe mbledhjen e të ardhurave dhe të

gjurmë progresin kundrejt këtyre objektivave.

- **Krijimi i procedurave buxhetore me ndjeshmëri gjinore:** Shqipëria mund të vendosë procedura buxhetore të ndjeshme ndaj gjinisë që sigurojnë pjesëmarrjen e grave në procesin buxhetor.
- **Përmirësimi i mbledhjes dhe analizës së të dhënave:** Shqipëria mund të përmirësojë mbledhjen dhe analizën e të dhënave për të siguruar që ato të jenë të ndara sipas gjinisë dhe të përdoren për të informuar procesin buxhetor.

- **Sigurimi i zbatimit të buxhetit të përgjegjshëm ndaj gjinisë:** Shqipëria mund të monitorojë zbatimin e programeve dhe politikave buxhetore të përgjegjshme gjinore për të siguruar që ato të jenë efektive në arritjen e barazisë gjinore.

Për të inkorporuar dhe zbatuar MFP PGJ praktikisht në Shqipëri, qeveria mund të krijojë një njësi gjinore ose pikë qendrore brenda Ministrisë së Financave, përgjegjëse për integrimin e konsideratave gjinore në procesin buxhetor. Kjo njësi mund të punojë ngushtë me

institucione të tjera përkatëse, si Instituti Kombëtar i Statistikave, për të siguruar që mbledhja dhe analiza e të dhënave të jenë të ndara sipas gjinisë.

Qeveria gjithashtu mund të kryejë analiza gjinore të buxhetit të saj, të vendosë objektiva dhe procedura buxhetore të përgjegjshme ndaj gjinisë për të siguruar që nevojat e grave të merren parasysh në procesin buxhetor. Përveç kësaj, qeveria mund të monitorojë zbatimin e programeve dhe politikave të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe të sigurojë që ato po trajtojnë në mënyrë efektive pabarazitë gjinore.

3.4 OBJEKTIVAT DHE ZBATIMI I BUXHETIT TË PËRGJEGJSHËM NDAJ GJINISË NË SHQIPËRI (SIPAS PEFA)

Disa shembuj të objektivave buxhetore të përgjegjshme gjinore të përmendura në raport që mund të përdoren dhe zbatohen në Shqipëri:

- Rritja e përqindjes së grave në pozicionet vendimmarrëse në sektorin publik.
- Rritja e financimit për shërbimet sociale të përgjegjshme ndaj gjinisë, si kujdesi shëndetësor, arsimi dhe kujdesi për fëmijët.
- Alokimi i fondeve për të trajtuar dhunën me bazë gjinore, duke përfshirë parandalimin, mbrojtjen dhe shërbimet mbështetëse për të mbijetuarit e dhunës.
- Të sigurohet që projektet e infrastrukturës publike të marrin parasysh nevojat dhe prioritetet e ndryshme të grave dhe burrave.
- Rritja e aksesit në kredi dhe shërbime të tjera financiare për bizneset në pronësi të grave dhe mbështetja e grave sipërmarrëse.

- Sigurimi i trajnimit dhe mbështetjes për gratë për të marrë pjesë në tregun e punës dhe për të ndjekur punë me pagë më të lartë.
- Sigurimi që proceset e prokurimit publik të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë, duke përfshirë rritjen e mundësive për bizneset në pronësi të grave për të konkurruar për kontrata.
- Rritja e fondeve për hulumtime të përgjegjshme gjinore dhe mbledhjen e të dhënave për të informuar politikëbërjen dhe për të përmirësuar monitorimin dhe vlerësimin e programeve dhe politikave të lidhura me gjininë.

Këta janë vetëm disa shembuj dhe objektiva specifike që Shqipëria mund të zgjedhë të miratojë duke marrë parasysh prioritetet dhe nevojat e saj.

3.5 MENAXHIMI I INVESTIMEVE PUBLIKE TË PËRGJEGJSHME GJINORE (GR-PIM) SIPAS PEFA

Korniza Suplementare e PEFA përfshin gjithashtu një vlerësim të Menaxhimit të Investimeve Publike

të Përgjegjshme Gjinore (GR-PIM), i cili fokusohet në masën në të cilën proceset e menaxhimit të

investimeve publike janë të përgjegjshme ndaj gjinisë. Kuadri vlerëson shpërndarjen e burimeve të investimeve publike, zbatimin e projekteve investuese, si dhe monitorimin dhe vlerësimin e rezultateve të investimeve përmes një qasjeje gjinore. Raporti ofron disa rekomandime për vendet që të përmirësojnë praktikën e tyre GR-PIM, duke përfshirë:

- Kryerja e analizave gjinore të vendimeve për investime dhe ndarjet buxhetore për të identifikuar pabarazitë gjinore dhe për të informuar vendimmarrjen.
- Sigurimi që projektet e investimeve marrin në konsideratë nevojat dhe

prioritetet e burave dhe grave, dhe se ato janë hartuar dhe zbatuar në një mënyrë që të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë.

- Zhvillimi dhe zbatimi i treguesve të performancës me ndjeshmëri gjinore për të monitoruar dhe vlerësuar efektivitetin e menaxhimit të investimeve publike.
- Forcimi i mekanizmave dhe kapaciteteve institucionale për të siguruar që konsideratat gjinore të integrohen në proceset e menaxhimit të investimeve publike.

Shqipëria mund të përfshijë dhe zbatojë këto rekomandime duke:

- Kryer analizën gjinore të vendimeve për investime dhe alokimet buxhetore për të identifikuar pabarazitë gjinore dhe për të informuar vendimmarrjen, si dhe dhe për të siguruar që konsideratat gjinore janë përfshirë në proceset e buxhetimit dhe planifikimit.

- Siguruar që projektet e investimeve publike të hartohen dhe zbatohen në mënyrë të përgjegjshme ndaj gjinisë, duke marrë parasysh nevojat dhe prioritetet e burave dhe grave. Kjo mund të përfshijë pjesëmarrjen e grave në planifikimin dhe zbatimin e projekteve të investimeve, si dhe zhvillimin e procedurave të prokurimit me ndjeshmëri gjinore.

- Zhvilluar tregues të performancës me ndjeshmëri gjinore për të monitoruar dhe vlerësuar efektivitetin e menaxhimit të investimeve publike, dhe raportim të rregullt mbi progresin e bërë drejt arritjes së rezultateve të përgjegjshme gjinore.

- Forcuar mekanizmat dhe kapacitetet institucionale për të siguruar që konsideratat gjinore të integrohen në proceset e menaxhimit të investimeve publike, duke përfshirë trajnimin dhe ngritjen e kapaciteteve të stafit në të gjitha nivelet e qeverisjes.

Zbatimi i praktikave të menaxhimit të investimeve publike të përgjegjshme gjinore në Shqipëri mund të ndihmojë për të siguruar që burimet e investimeve publike të shpërndahen në një mënyrë që të promovojnë barazinë gjinore dhe të kontribuojnë në arritjen e SDG-ve.

Përfshirja gjinore në menaxhimin e investimeve publike

Është e rëndësishme të përfshihet aspekti gjinor në menaxhimin e investimeve publike për të siguruar që infrastruktura dhe investimet e tjera të marrin parasysh nevojat dhe prioritetet e ndryshme të grave dhe burave. Raporti i PEFA

rekomandon integrimin e analizës gjinore dhe vlerësimeve të ndikimit gjinor në procesin e PIM dhe përfshirjen e treguesve specifikë gjinorë në monitorimin dhe vlerësimin e investimeve.

Për t'i përfshirë dhe zbatuar këto rekomandime praktikisht në Shqipëri, qeveria mund të fillojë duke vlerësuar implikimet gjinore të vendimeve të

saj për investime dhe duke siguruar që analiza gjinore të integrohet në procesin e PIM. Kjo do të përfshinte kryerjen e vlerësimeve të ndikimit gjinor të investimeve të propozuara dhe identifikimin se si ato mund të modifikohen për të adresuar më mirë nevojat dhe prioritetet e grave dhe burrave.

Për më tepër, qeveria mund të punojë për të siguruar që treguesit specifikë gjinorë të

përfshihen në monitorimin dhe vlerësimin e investimeve, duke lejuar ndjekjen e vazhdueshme të ndikimeve gjinore të investimeve publike. Së

fundi, është thelbësore të sigurohet që buxhetimi i përgjegjshëm gjinor të integrohet në procesin e PIM, në mënyrë që konsideratat gjinore të merren parasysh gjatë gjithë ciklit të investimit, nga planifikimi deri te vlerësimi.

3.6 ANALIZA E NDIKIMIT GJINOR TË INVESTIMEVE PUBLIKE SIPAS PEFA

Raporti i PEFA's thekson përvojën e Filipineve në kryerjen e analizës së ndikimit gjinor (GIA) të projekteve të investimeve publike. GIA është një mjet që synon të identifikojë ndikimet e ndryshme të projekteve të investimeve publike te burrat dhe gratë dhe të sigurojë që projektet të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë.

Raporti i PEFA's rekomandon **që Shqipëria të mund të përfshijë praktikën e mëposhtme të Filipineve në kryerjen e GIA të projekteve të investimeve publike:**

- **Zhvillimi i udhëzimeve për GIA:** Filipinet kanë zhvilluar udhëzime se si të kryhet GIA, të cilat mund të përdoren si bazë për Shqipërinë për të zhvilluar udhëzimet e saj.
- **Integrimi i GIA-s në zhvillimin e projektit:** Filipinet e kanë integruar GIA-n në ciklin e zhvillimit të projektit, që do të thotë se GIA fillon nga identifikimi i projektit dhe vazhdon deri në vlerësimin e tij. Shqipëria gjithashtu mund të integrojë GIA në ciklin e saj të zhvillimit të projektit.

- **Përdorimi i të dhënave të ndara sipas gjinisë:** Filipinet përdorin të dhëna të ndara sipas gjinisë në kryerjen e GIA për të siguruar që ndikimet e projektit të burrat dhe gratë të vlerësohen siç duhet. Shqipëria mund të përdorë gjithashtu të dhëna të ndara sipas gjinisë në kryerjen e GIA-s.
- **Kryerja e konsultimeve me palët e interesuara:** Filipinet kryejnë konsultime me palët e interesuara, duke përfshirë burra dhe gra, për të siguruar që perspektivat e tyre merren parasysh në GIA. Shqipëria mund të kryejë gjithashtu konsultime me palët e interesuara në GIA.
- **Zhvillimi i treguesve të përgjegjshëm ndaj gjinisë:** Filipinet kanë zhvilluar tregues të përgjegjshëm ndaj gjinisë për matjen e ndikimit të projekteve të investimeve publike tek burrat dhe gratë. Shqipëria mund të zhvillojë gjithashtu tregues të përgjegjshëm gjinor për projektet e saj të investimeve publike.

Kështu, Shqipëria mund të përfshijë praktikën e Filipineve në kryerjen e GIA të projekteve të investimeve publike duke zhvilluar udhëzime për GIA, duke integruar GIA në zhvillimin e projekteve, duke përdorur të dhëna të ndara sipas gjinisë, duke kryer konsultime me palët e interesuara dhe duke zhvilluar tregues të përgjegjshëm gjinor.

4. KUADRI LIGJOR NË SHQIPËRI

Aktualisht, Ministria e Financave dhe Ekonomisë në Shqipëri është përgjegjëse për mbikëqyrjen e buxhetit kombëtar dhe duke siguruar që ai të jetë i përgjegjshëm ndaj gjinisë. Megjithatë, ekziston nevoja për një qasje më të decentralizuar që përfshin qeverisjen vendore në procesin e buxhetimit.

Për zbatimin e për Buxhetit të Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ) në nivel vendor, ka disa iniciativa dhe programe që janë zbatuar nga organizata kombëtare dhe ndërkombëtare. Për shembull, UN Women ka bashkëpunuar me qeverinë shqiptare dhe organizata të tjera për të ofruar asistencë teknike dhe mbështetje për qeveritë vendore në zhvillimin e BPGJ. Përveç kësaj, disa

organizata të shoqërisë civile dhe grupe të grave kanë advokuar për BPGJ dhe kanë punuar me qeveritë vendore për të integruar konsideratat gjinore në buxhetet e tyre.

Ndërkohë që kuadri ligjor për BPGJ-në ekziston në Shqipëri, ai ende përballet me disa sfida për sa i përket zbatimit të tij. Ligji për Barazinë Gjinore, i miratuar në vitin 2008, ofron bazën për BPGJ në vend. Gjithashtu, qeveria ka hartuar politika dhe strategji të ndryshme, duke përfshirë Planin Kombëtar të Veprimit për Barazinë Gjinore për 2016-2020 dhe Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore dhe Eliminimin e Dhunës ndaj Grave dhe Vajzave për 2018-2020.

4.1 ROLI I MINISTRISË SË FINANCIVE DHE EKONOMISË

Siç u përmend më sipër, Ministria e Financave dhe Ekonomisë është përgjegjëse për mbikëqyrjen e zbatimit të politikave dhe praktikave të BPGJ-së në nivel kombëtar, dhe për të siguruar që alokimet buxhetore të bëra nga qeveria të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë.

Në Shqipëri, është krijuar një grup pune për buxhetin gjinor, i cili përfshin përfaqësues nga ministri të ndryshme, përfshirë Ministrinë e Financave. Ky grup pune është përgjegjës për promovimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor dhe për të siguruar që konsideratat gjinore të përfshihen në procesin e buxhetimit kombëtar.

Ministria e Financave është gjithashtu përgjegjëse për ofrimin e asistencës teknike dhe mbështetjes për ngritjen e kapaciteteve për qeveritë vendore për t'i ndihmuar ata të zbatojnë buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në bashkitë e tyre. Kjo përfshin ofrimin e trajnimeve dhe udhëzimeve se si të kryhet analiza gjinore, identifikimi i

prioriteteve të BPGJ-së dhe si të zhvillohen treguesit e ndjeshëm ndaj gjinisë për të monitoruar progresin me kalimin e kohës.

Një prioritet tjetër për Ministrinë është gjithashtu të sigurojë mbledhjen dhe analizimin e të dhënave të ndara sipas gjinisë, të cilat mund të ndihmojnë në zhvillimin e politikave dhe programeve të përgjegjshme gjinore. Duke punuar ngushtë me agjencitë e tjera qeveritare dhe palët e interesuara, Ministria e Financave luan një rol vendimtar në promovimin e barazisë gjinore dhe fuqizimit të grave përmes procesit të buxhetimit në Shqipëri.

Megjithatë, ka ende fusha ku nevojitet përmirësim. Një nga sfidat kryesore është mungesa e ngritjes së kapaciteteve dhe trajnimit për stafin në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë dhe institucionet e tjera përkatëse. Kjo do të thotë se mund të ketë mungesë të mirëkuptimit dhe ekspertizës ndërmjet stafit

lidhur me mënyrën se si të integrohen në mënyrë efektive konsideratat gjinore në planifikimin dhe zbatimin e buxhetit.

Përveç kësaj, mund të ketë mungesë të vullnetit politik apo mbështetjes për iniciativat e BPGJ-së brenda Ministrisë së Financave dhe institucioneve të tjera kyçe. Kjo mund të manifestohet në mungesën e burimeve të alokuara për BPGJ-në, si dhe në mungesën e përkushtimit për të siguruar që parimet e BPGJ-së të integrohen

përgjatë procesit të planifikimit dhe zbatimit të buxhetit.

E fundit, por jo më pak e rëndësishme, mund të ketë mungesë të të dhënave dhe informacionit të disponueshëm për të informuar analizën gjinore dhe vendimmarrjen në buxhet. Kjo mund të jetë për shkak të mungesës së të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe sistemeve të informacionit, si dhe mungesës së burimeve ose ekspertizës për të kryer analiza gjinore.

4.2 PËRGJEGJËSIA PËR IMPLEMENTIMIN E BPGJ-SË NË NIVEL LOKAL DHE KOMBËTAR

Në Shqipëri, në nivel lokal, përgjegjësia për zbatimin e Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ) i takon Kryetarit të Bashkisë dhe Këshillit Bashkiak, të cilët janë përgjegjës për përgatitjen dhe miratimin e buxheteve të tyre vendore. Pikat e kontaktit brenda bashkive luajnë një rol kyç në promovimin e BPGJ-së dhe për të siguruar që konsideratat gjinore të integrohen në procesin buxhetor.

BPGJ-së është përfshirë si kërkesë ligjore në ciklin e Menaxhimit Financiar të Qeverisë Vendore. Ligji Nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore", dër të tjera ka si qëllim të sigurojë që në krijimin dhe shpërndarjen e burimeve financiare vendore të njësive të vetëqeverisjes vendore përshpejtohet dhe realizohet barazia gjinore. Gjithashtu ky ligj parashikon se në PBA, të paktën një nga objektivat e politikave të programeve duhet të adresojë problematika të pabarazisë gjinore ose respektimin e plotë të barazisë gjinore, duke identifikuar qartazi produktet dhe treguesit e tjerë të matshëm me bazë gjinore. Është krijuar mundësia për përfshirjen e efektshme të BPGJ-së në të gjitha fazat e ciklit të menaxhimit financiar vendor (programimi i buxhetit vjetor dhe afatmesëm, monitorimi dhe raportimi, vlerësimi dhe auditimi) nga njësitë e qeverisjes vendore.

Në nivel kombëtar, Ministria e Financave është përgjegjëse për zbatimin e BPGJ-së në Shqipëri. Ajo ka themeluar Njësinë e Buxhetit Gjinor, e cila ka për detyrë të mbështesë dhe monitorojë zbatimin e BPGJ-së në të gjitha institucionet qeveritare. Njësia e Buxhetimit Gjinor gjithashtu luan një rol të rëndësishëm në ngritjen e kapaciteteve të pushtetit vendor për zbatimin e BPGJ-së.

Përveç Ministrisë së Financave, një rol të rëndësishëm në promovimin e BPGJ-së në nivel kombëtar ka edhe Këshilli Kombëtar për Barazi Gjinore. Sipas ligj nr.9970, datë 24.7.2008 "Për Barazinë Gjinore në Shqipëri", Këshilli është përgjegjës për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të Ligjit për Barazinë Gjinore dhe për promovimin e integritetit gjinor në të gjitha institucionet qeveritare. Gjithashtu, bazuar në këtë ligj njësitë e qeverisjes vendore duhet të kryejnë mbledhjen dhe përpunimin e statistikave vendore, të ndara sipas gjinisë, si dhe të emërojnë një ose disa nënpunës vendorë, që merren me çështje të barazisë gjinore.

Në përgjithësi, si aktorët e nivelit vendor ashtu dhe ato kombëtar, kanë një rol të rëndësishëm në promovimin dhe zbatimin e BPGJ-së në Shqipëri, dhe koordinimi e bashkëpunimi ndërmjet këtyre aktorëve është thelbësor për të siguruar suksesin e saj.

5. HISTORIKU I BPGJ-SË NË SHQIPËRI

Ndërsa BPGJ është një koncept relativisht i ri në Shqipëri, vendi ka bërë përparim të rëndësishëm vitet e fundit në integrimin e çështjeve gjinore në procesin e buxhetimit. Përpjekjet e para për të futur buxhetimin me ndjeshmëri gjinore në Shqipëri fillojnë në vitet 2000. Ato u udhëhoqën nga organizata të shoqërisë civile dhe partnerë ndërkombëtarë të zhvillimit, të cilët punuan për të rritur ndërgjegjësimin për rëndësinë e shqyrtimit të çështjeve gjinore në proceset buxhetore dhe ndërtimin e kapaciteteve të zyrtarëve qeveritarë për të kryer analiza gjinore. Këto përpjekje përfshinin fushata advokuese, aktivitete për ngritjen e kapaciteteve dhe studime kërkimore.

Në vitin 2007, qeveria shqiptare miratoi Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore, e cila përfshinte një angazhim për të integruar çështjet gjinore në procesin e buxhetimit. Kjo shënoi një hap të rëndësishëm përpara në integrimin e çështjeve gjinore në politikën dhe programet kombëtare. Strategjia kërkonte zhvillimin e treguesve të ndjeshëm ndaj gjinisë, ngritjen e një njësie buxhetore gjinore brenda Ministrisë së Financave dhe përfshirjen e çështjeve gjinore në procesin e përgatitjes së buxhetit.

Në vitet në vijim, qeveria shqiptare, në partneritet me partnerët ndërkombëtarë të zhvillimit, zbatoi një sërë projektsh pilot që synonin integrimin e çështjeve gjinore në procesin e buxhetimit. Këto projekte u fokusuan në ndërtimin e kapaciteteve të zyrtarëve qeveritarë për të kryer analiza gjinore, zhvillimin e treguesve të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe pilotimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor në sektorë të përzgjedhur. Një projekt i rëndësishëm ishte Iniciativa e

Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor për Pushtetet Lokale, e cila kishte për qëllim forcimin e kapaciteteve të zyrtarëve bashkiakë për të kryer analiza gjinore dhe për të zhvilluar buxhete të përgjegjshme gjinore.

Iniciativa e Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor për Pushtetet Vendore ishte një projekt pilot i zbatuar në Shqipëri në partneritet me Programin e Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP) dhe Bashkëpunimin Zviceran për Zhvillim. Projekti kishte për qëllim forcimin e kapaciteteve të zyrtarëve bashkiakë për të kryer analiza gjinore dhe për të zhvilluar buxhete të përgjegjshme për gjininë. Ai u zbatua në gjashtë bashki të Shqipërisë, përkatësisht Dibër, Fier, Korçë, Shkodër, Tiranë dhe Vlorë.

Projekti përfshinte disa komponentë, duke përfshirë trajnimin dhe ngritjen e kapaciteteve për zyrtarët bashkiakë për analizën gjinore, buxhetimin e përgjegjshëm gjinor dhe treguesit e ndjeshëm ndaj gjinisë. Projekti përfshinte gjithashtu zhvillimin e treguesve të ndjeshëm ndaj gjinisë për sektorë të përzgjedhur, si arsimi, shëndetësia dhe shërbimet sociale. Përveç kësaj, projekti mbështeti zhvillimin e udhëzimeve të buxhetimit të përgjegjshëm gjinor dhe krijimin e njësie të buxhetimit gjinor brenda bashkive pjesëmarrëse.

Iniciativa për buxhetim të përgjegjshëm gjinor për qeveritë lokale konsiderohet si e suksesshme në ndërtimin e kapaciteteve të zyrtarëve bashkiakë për të kryer analiza gjinore dhe për të zhvilluar buxhete të përgjegjshme për gjininë. Bashkitë pjesëmarrëse ishin në gjendje të zhvillonin tregues të ndjeshëm ndaj gjinisë për sektorë të përzgjedhur, dhe disa ishin në gjendje të

përfshinin çështjet gjinore në proceset e tyre të përgatitjes së buxhetit. Projekti gjithashtu rriti ndërgjegjësimin për rëndësinë e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor midis zyrtarëve vendorë dhe kontribuoi në institucionalizimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor në nivel kombëtar.

Nisma e BPGJ për Qeverisjet Vendore ishte një projekt pilot i rëndësishëm që demonstroi potencialin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor për të promovuar barazinë gjinore në nivel lokal në Shqipëri. Suksesi i projektit në ndërtimin e kapaciteteve të zyrtarëve bashkiakë dhe integrimin e çështjeve gjinore në proceset buxhetore kontribuoi në më shumë përpjekje për të institucionalizuar buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në Shqipëri.

Gjithashtu, është mmiruar Ligjin për Barazinë Gjinore, i cili përfshin një dispozitë për institucionalizimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor. Ligji kërkon nga të gjitha institucionet publike që të integronin çështjet gjinore në proceset e tyre të planifikimit dhe buxhetimit dhe mandatoi krijimin e një mekanizmi kombëtar për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor. Ligji kërkon gjithashtu zhvillimin e treguesve të ndjeshëm ndaj gjinisë për të gjithë sektorët.

Që nga institucionalizimi i BPGJ-së në Shqipëri, është bërë përpjekje në integrimin e çështjeve gjinore në procesin e buxhetimit. Qeveria ka zhvilluar tregues të ndjeshëm ndaj gjinisë për sektorë të përzgjedhur dhe ka krijuar një mekanizëm kombëtar për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor. Ministria e Financave gjithashtu ka zhvilluar udhëzime për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor dhe ka ofruar trajnime për zyrtarët qeveritarë. Megjithatë, sfidat mbeten, duke përfshirë nevojën për rritjen e kapaciteteve mes zyrtarëve qeveritarë, zhvillimin e treguesve të ndjeshëm ndaj gjinisë për të gjithë sektorët dhe nevojën për ndërgjegjësim më të madh publik për rëndësinë e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor.

Prandaj, nevojitet më shumë punë për të siguruar që çështjet gjinore të përfshihen plotësisht në të gjithë sektorët dhe që përfitimet e BPGJ-së të realizohen plotësisht për të gjithë qytetarët, pavarësisht nga gjinia. Përpjekjet e vazhdueshme për të ndërtuar kapacitetet e zyrtarëve qeveritarë, për të zhvilluar tregues të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe për të rritur ndërgjegjësimin e publikut për rëndësinë e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor janë thelbësore për të garantuar promovimin e barazisë gjinore përmes procesit të buxhetimit në Shqipëri.

Disa fakte mbi BPGJ në nivel lokal:

- Që nga viti 2021, janë 14 bashki në Shqipëri që kanë miratuar BPGJ si një mjet për integrimin gjinor në proceset e tyre buxhetore. (Burimi: Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim, 2021).
- Në vitin 2019, Bashkia e Tiranës akordoi 7.8% të buxhetit të saj për programet dhe shërbimet që lidhen me gjininë. (Burimi: Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim, 2020) Në vitin 2020, Bashkia e Korçës akordoi 4.4% të buxhetit të saj për programet dhe shërbimet gjinore. (Burimi: Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim, 2021).
- Në vitin 2020, Bashkia Kukës akordoi 9.7% të buxhetit të saj për programet dhe shërbimet gjinore. (Burimi: Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim, 2021).

- Në vitin 2019, Bashkia e Shkodrës akordoi 6.2% të buxhetit të saj për programe dhe shërbime të lidhura me gjininë. (Burimi: Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim, 2020).
- Në vitin 2020, Bashkia Fier akordoi 6.3% të buxhetit të saj për programet dhe shërbimet gjinore. (Burimi: Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim, 2021).

Konkluzionet nga BPGJ 2022:

- Buxhet shtesë për Zyrtarët e Barazisë Gjinore (ZBGJ), të cilët duhet të kujdesen për çështjet gjinore, gjatë gjithë procesit të politikëbërjes dhe çështje të tjera të ndërlidhura në institucionet qendrore dhe lokale.
- Sigurimi i investimeve në shërbimet sociale të grave.

- Alokimi i buxhetit dhe fondeve për avancimin e grave dhe vajzave në STEM duke mbështetur studimet, laboratorët dhe bursat.
- Alokimi i një buxheti të veçantë për rishikimin e kurrikulave përkatëse nga perspektiva e barazisë gjinore;
- Përgatitja e një plani të ri veprimi me ndarje buxheti për sipërmarrjen e grave në Shqipëri që nga ai aktual që përfundoi në 2020.

- Caktimi i financimit për gratë sipërmarrëse brenda formatit të Buxhetit të Shtetit.

Buxheti shqiptar nuk siguron zbatim të plotë dhe gjithëpërfshirës të parimeve të BPGJ-së edhe pse vendi vlerësohet si i avancuar në integrimin e gjinisë në menaxhimin e financave publike. Janë përgatitur pesë udhëzues për integrimin gjinor (mbi drejtësinë, anti-korrupsionin, DRR, TIK, shëndetësinë dhe dixhitalizimin) për të siguruar përafrim të ngushtë me kuadrin ligjor dhe të politikave të BE-së për barazinë gjinore.

5.1 BPGJ NË NIVEL KOMBËTAR DHE LOKAL

Në nivel lokal, buxhetimi i përgjegjshëm gjinor (BPGJ) është i fokusuar në nevojat dhe prioritetet specifike të komunitetit lokal, ndërsa në nivel kombëtar, BPGJ synon të sigurojë që politikat, programet dhe buxhetet kombëtare të jenë të ndjeshme ndaj gjinisë dhe të përgjegjshme ndaj nevojave të gjithë qytetarëve. Më poshtë janë disa dallime kryesore midis BPGJ-së lokale dhe kombëtare.

- Fushëveprimi - BPGJ-ja kombëtare mbulon të gjitha ministritë, institucionet publike dhe agjencitë, ndërsa BPGJ-ja lokale fokusohet në nevojat specifike të një bashkie apo rajoni të caktuar.
- Madhësia e buxhetit - Buxhetet kombëtare janë shumë më të mëdha se buxhetet lokale, kështu që shkalla dhe shtrirja e aktiviteteve të BPGJ-së do të ndryshojnë në përputhje me rrethanat.
- Marrëveshjet institucionale - BPGJ-ja kombëtare mund të kërkojë përfshirje të ndryshme institucionale, si p.sh. një njësi e dedikuar gjinore brenda Ministrisë së Financave ose një komision kombëtar gjinor, ndërsa BPGJ-ja lokale mund të integrohet në proceset ekzistuese të planifikimit dhe buxhetimit të bashkisë.
- Disponueshmëria e të dhënave - BPGJ-ja kombëtare mund të bazohet në një gamë më të gjerë të burimeve të të

dhënave, siç janë anketat statistikore kombëtare, ndërsa BPGJ-ja lokale mund të ketë nevojë të mbështetet në burime më të kufizuara të të dhënave, siç janë konsultimet me komunitetin ose të dhënat administrative komunale.

- Angazhimi i palëve të interesuara - BPGJ-ja lokale ofron më shumë mundësi për pjesëmarrje dhe angazhim të komunitetit, ndërsa BPGJ-ja kombëtare mund të përfshijë më shumë angazhim me organizatat e shoqërisë civile dhe partnerët ndërkombëtarë të zhvillimit.
- Përderisa BPGJ-ja kombëtare dhe lokale synojnë të promovojnë barazinë gjinore dhe përfshirjen sociale, strategjitë dhe qasjet specifike do të ndryshojnë në varësi të kontekstit dhe nivelit të qeverisjes.

Në nivel kombëtar, zbatimi i BPGJ-së në Shqipëri ka dhënë disa rezultate premtuese. Në vitin 2019, qeveria miratoi Planin Kombëtar të Veprimit për Barazinë Gjinore 2019-2020, i cili përfshin një objektiv specifik për përfshirjen e gjinisë në politikat dhe programet buxhetore. Për më tepër, qeveria ka ndarë fonde për iniciativa specifike gjinore, si strehimore për gratë e mbijetuara të dhunës dhe programe për parandalimin e dhunës me bazë gjinore. Në nivel kombëtar, Ministria e Financave si përgjegjëse për zbatimin e BPGJ-së në Shqipëri, ka themeluar Njësinë e Buxhetit

Gjinor, e cila ka për detyrë të mbështesë dhe monitorojë zbatimin e BPGJ-së në të gjitha institucionet qeveritare. Njësia e Buxhetimit Gjinor gjithashtu luan një rol të rëndësishëm në ngritjen e kapaciteteve të pushtetit vendor për zbatimin e BPGJ-së.

Ekziston nevoja për një qasje më të decentralizuar që përfshin qeverisjen vendore në procesin e buxhetimit. Në nivel lokal, përgjegjësia për zbatimin e buxhetit të përgjegjshëm gjinor (BPGJ) bie kryesisht mbi këshillat bashkiakë, të cilët janë përgjegjës për përgatitjen dhe miratimin e buxheteve të tyre vendore.

Ndërsa zbatimi i BPGJ-së në Shqipëri është ende në fazat e hershme, është bërë progres në nivel

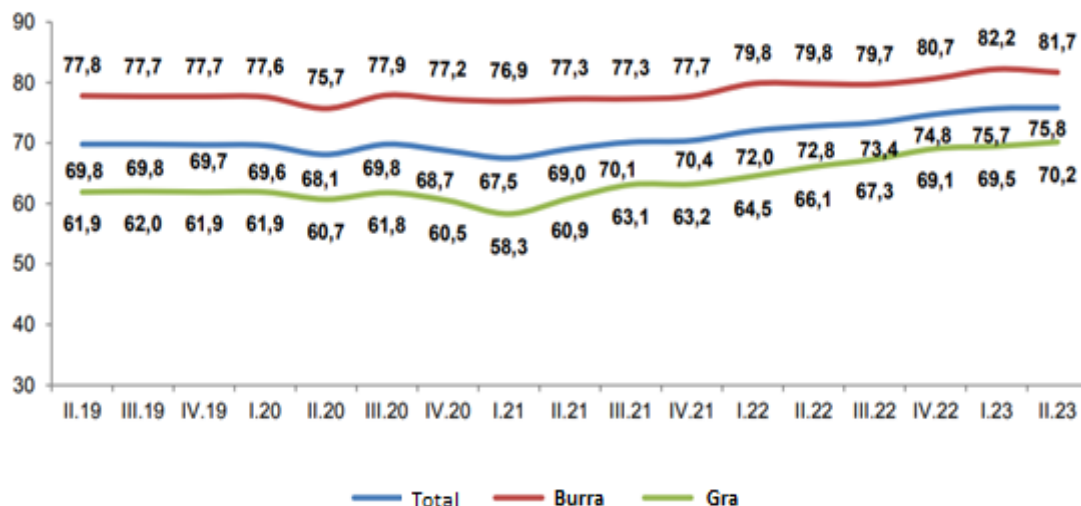
kombëtar. Megjithatë, duhet bërë më shumë për të siguruar që BPGJ të zbatohet në mënyrë efektive në nivel lokal, veçanërisht në bashkitë më të vogla ku burimet dhe kapacitetet teknike janë të kufizuara. Mbështetja dhe përfshirja e vazhdueshme e agjencive qeveritare, organizatave të shoqërisë civile dhe organizatave ndërkombëtare do të jetë kritike në avancimin e BPGJ-së në Shqipëri dhe arritjen e barazisë gjinore. Gjithashtu, aktorët e nivelit vendor dhe kombëtar kanë një rol të rëndësishëm për të luajtur në promovimin dhe zbatimin e BPGJ-së në Shqipëri, dhe koordinimi dhe bashkëpunimi ndërmjet këtyre aktorëve është vendimtar për të siguruar suksesin e saj.

5.2 TRENDET NË BARAZINË GJINORE NË SHQIPËRI

Të dhëna për disa tregues kryesorë si:

- Shkalla e punësimit dhe e papunësisë

Figura 1: Shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore për popullsinë 15-64 vjeç, T.2/2019-T.2/2023

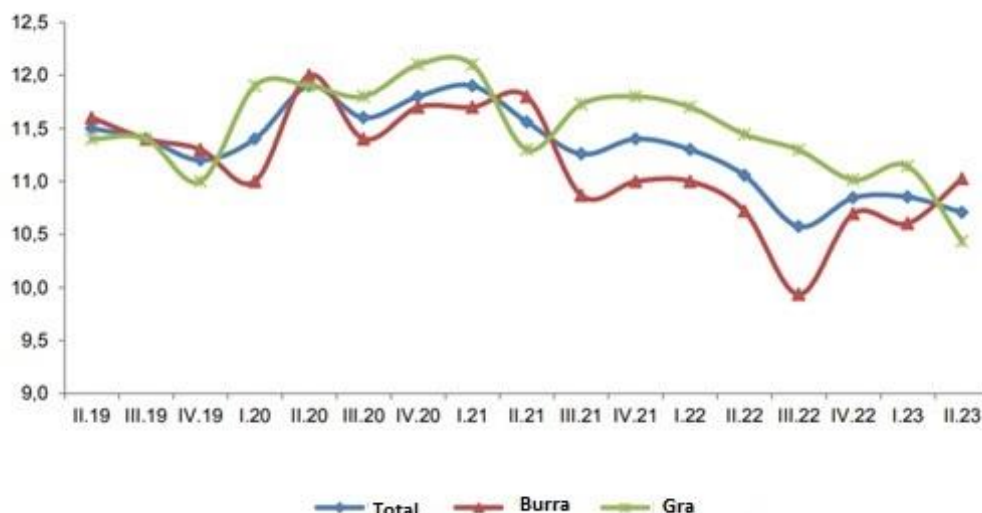

Burimi i informacionit: INSTAT

Për gratë, shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore është 70.2%, ndërsa për burrat ky tregues është 81.7%, që tregon se shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore e burrave është 11.5 pikë përqindje më e lartë se për gratë. Krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit 2022,

shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore për gratë është rritur me 4,1 pikë përqindje dhe për burrat me 1,9 pikë përqindje. Por përsëri, **shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore është më e ulët për gratë sesa për burrat.**

Figura 2: Shkalla e papunësisë për periudhën T.2/2019-T.2/2023

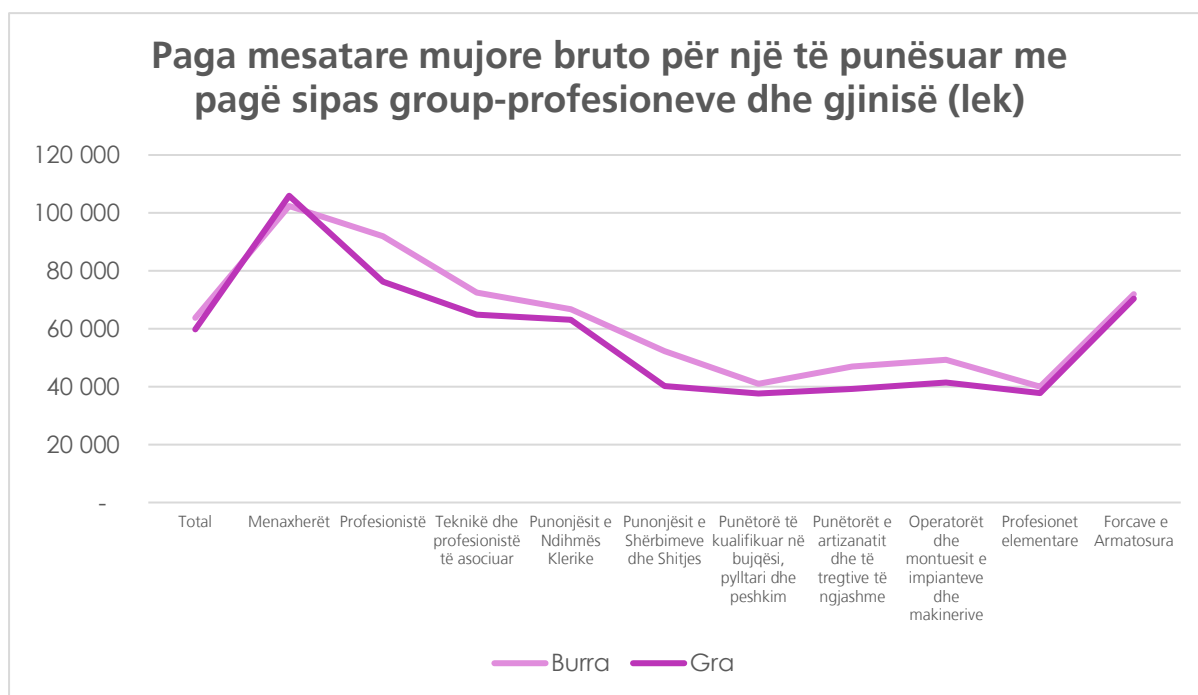
Burimi i informacionit: INSTAT

Në tremujorin e dytë të vitit 2023, shkalla zyrtare e papunësisë në Shqipëri është 10.7%, e cila është ulur me 0,4 pikë përqindjeje krahasuar me tremujorin e dytë të vitit 2022 dhe me 0,1 pikë përqindjeje krahasuar me tremujorin e parë të

vitit 2023. Shkalla zyrtare e papunësisë për meshkujt është 11,0% dhe për femrat 10,4%. Krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit 2022, ajo u rrit me 0,3 pikë përqindjeje për meshkujt dhe u ul me 1,0 pikë përqindjeje për femrat.

- Paga mesatare mujore bruto

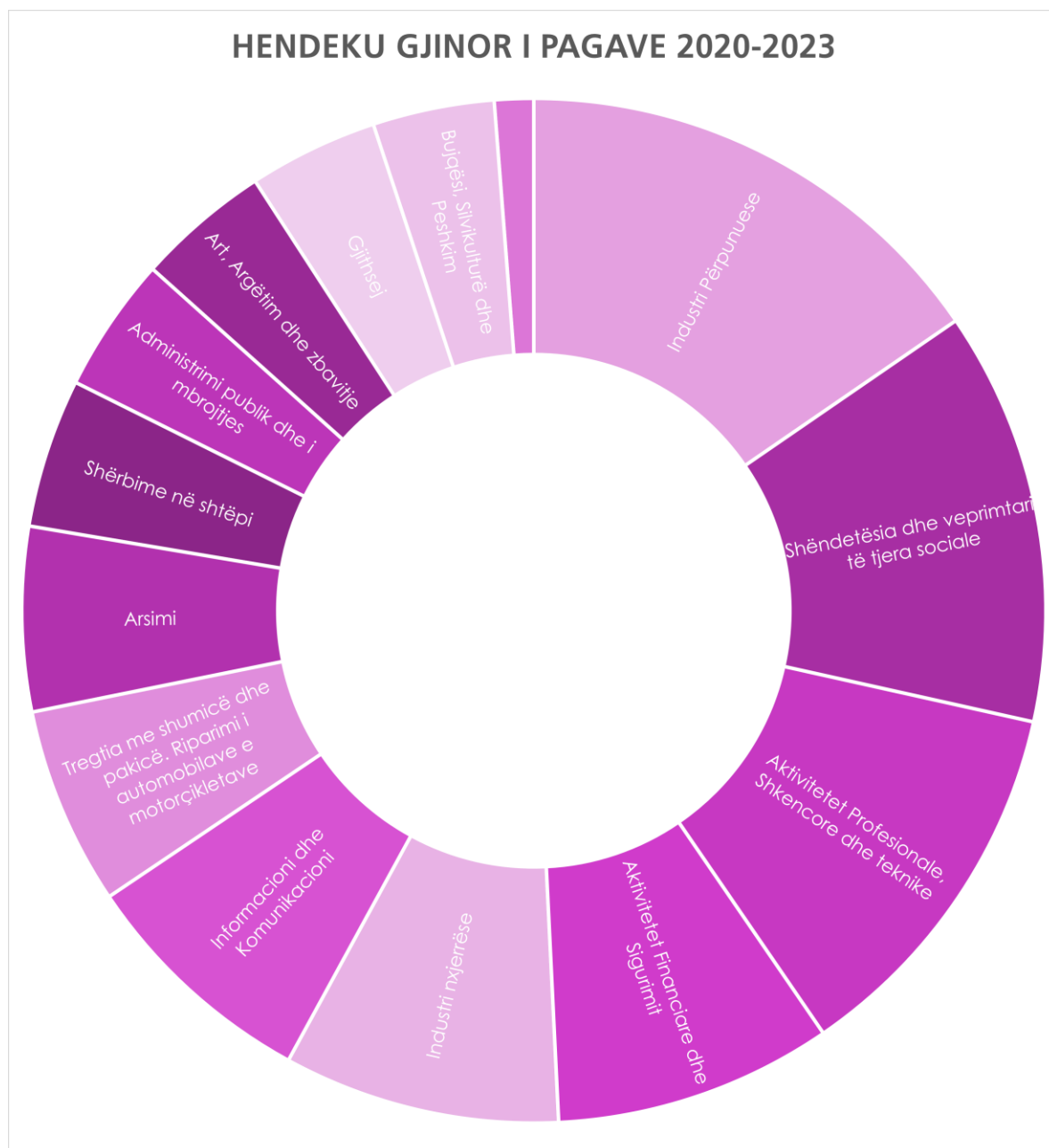
Figura 3: Paga mesatare mujore bruto për punonjës sipas grup-profesioneve dhe gjinisë

Burimi i informacionit: INSTAT

- Hendeku gjinor i pagave

Figura 4: Hendeku gjinor i pagave

Burimi informacionit: INSTAT

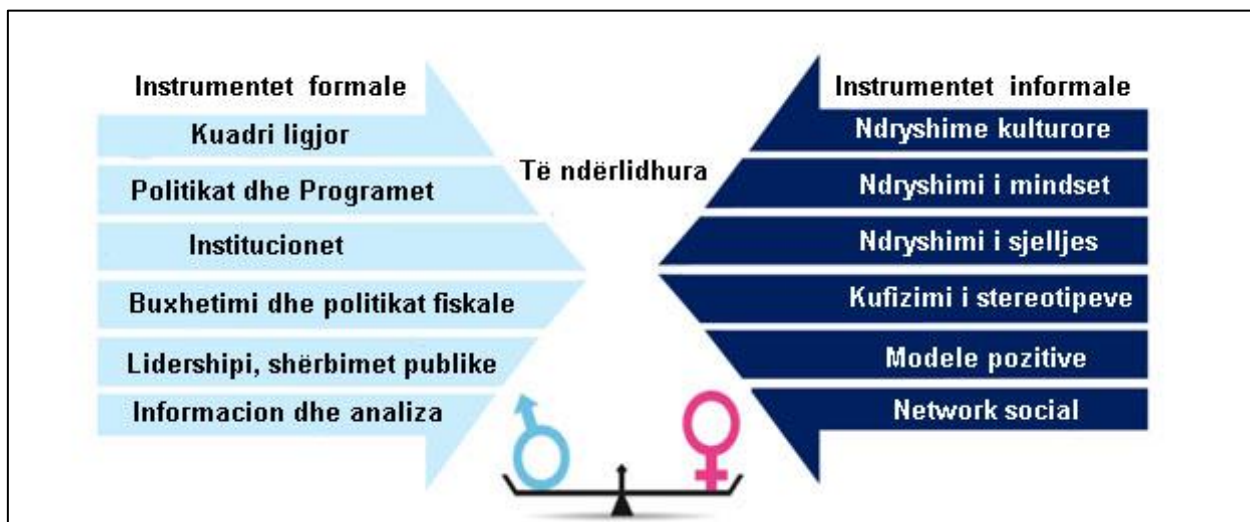
Hendeku gjinor i pagave është një tregues i pabarazisë së përgjithshme të punës midis grave dhe burrave. Në vendet ku niveli i punësimit është i ulët, hendeku i pagave duhet të jetë më i ulët se mesatarja. Hendeku i lartë i pagave është zakonisht karakteristik për një treg pune në të

cilin gratë janë të përqendruara në sektorë/ose profesione të caktuara, ose në të cilin një pjesë e konsiderueshme e grave punojnë me kohë të pjesshme.

Zvogëlimi i hendekut gjinor është mjaft kompleks dhe përvecse politikave të qeverisë që luajnë një rol të rëndësishëm, arritja e barazisë gjinore kërkon gjithashtu ndryshim progresiv të normave kulturore dhe shoqërore. Qeveritë mund të ndryshojnë legjislacionin për të përmirësuar barazinë gjinore dhe të ndihmojnë për t'i dhënë fund diskriminimit, për të përdorur praktika publike të punësimit me qëllim inkurajimin e punësimit dhe promovimin e grave si dhe të përfshijë çështjet gjinore në procesin e buxhetimit. Por, vetëm këto mekanizma formale

nga ana e qeverisë nuk mjaftojnë në arritjen e barazisë gjinore, veçanërisht në shoqëritë që kanë barriera të forta kulturore dhe sociale që përforcojnë pabarazinë. Ndryshimi i pikëpamjeve kulturore dhe perceptimeve për rolin e gruas në shoqëri, mund të jetë po aq ndikues sa veprimet e qeverisë në promovimin ose bllokimin e barazisë gjinore (Fabrizio et al, 2020, UNDP 2020). Mekanizmat formale dhe joformale janë të ndërlidhura dhe duhet të veprojnë së bashku për të promovuar barazinë gjinore.

Figura 5: Instrumentet që mund të promovojnë barazinë gjinore

Burimi: FMN

5.3 ANALIZË DHE VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM I BUXHETIT TË SHETIT PËR ÇËSHTJET GJINORE

Në Shqipëri gjatë vitit 2020, nga rreth 130 nënprograme buxhetore, 34 nënprograme iu dedikuan barazisë gjinore. Totali i shpenzimeve faktike për këto shërbime arriti në 36 miliardë lekë. Nga analiza e të dhënave u konstatua se nga 36.1 miliardë lekë të shpenzuara për shërbimet publike kanë përfituar drejtpërdrejt rreth 710 691 gra dhe vajza. Numri më i madh i përfituesve, afërsisht 312,949 ose 44% e të gjitha grave dhe vajzave që përfitonin nga këto shërbime, i përkisnin strukturave të Policisë së

Shtetit dhe merrnin drejtpërdrejt shërbime të ofruara nga Policia.

1. Siguria publike:

- Buxheti i alokuar për sigurinë publike përfaqëson vetëm 1% të totalit të shpenzimeve aktuale për shërbimet që synojnë gratë dhe vajzat.
- Nga analiza rezulton se gratë dhe vajzat janë përfshirë në 129 raste të

dhunës në familje të raportuara në polici.

- Gratë dhe vajzat përbëjnë vetëm 1% të forcave të policisë rrugore (61 individë).
- Vetëm 7 gra dhe vajza janë pjesë e Forcave të Ndërhijes së Shpejtë.
- Vetëm 96 vajza janë rekrutuar kohët e fundit dhe 94 vajza kanë mbaruar shkollën e policisë.

2. Arsimi:

- Buxheti i alokuar për arsimin përfaqëson përqindjen më të lartë (51%) të totalit të fondeve që synojnë gratë dhe vajzat.
- Nga analiza rezulton se 32% e grave dhe vajzave, përfshirë punonjëse dhe studente të niveleve të ndryshme arsimore, kanë përfutur nga ky shpenzim.
- Ekzistojnë pabarazi në aksesin në arsimin bazë publik, ku vetëm 47% e vajzave në zonat rurale dhe 46% në zonat urbane mund të marrin pjesë.
- Shumica e studentëve në arsimin e mesëm të përgjithshëm (63%) dhe arsimin e lartë (61%) janë vajza, dhe 57% e stafit mësimdhënës janë gra.

3. Shëndetësia dhe Mbrojtja Sociale:

- Përafërsisht 33% e fondeve për gratë dhe vajzat u alokuan për shërbimet e shëndetit publik dhe mbrojtjes sociale.
- Janë ofruar shërbime të ndryshme, si shpërblimi i lindjes për 36,188 nëna të reja (14,000 që jetojnë jashtë Shqipërisë), ndihma ekonomike për 66,650 familje me gratë si mbajtëse të vetme të familjes dhe shërbimet e ofruara në institucionet e përkujdesit social.
- Shërbimet e depistimit falas për kancerin e gjirit dhe të qafës së

mitrës iu ofruan 3,150 grave dhe vajzave për kancerin e gjirit dhe 10,200 për kancerin e qafës së mitrës.

- Gratë dhe vajzat përbënin 16% të pacientëve të trajtuar në shërbimet shëndetësore dytësore.

4. Bujqësia:

- Vetëm 1% e shpenzimeve synonin gratë dhe vajzat në fushën e bujqësisë dhe zhvillimit rural.
- Subvencione kanë marrë 345 fermeret femra, ndërsa shërbimet e informimit dhe ekstensionit janë shfrytëzuar nga vetëm 174 gra.

5. Zhvillimi Ekonomik:

- Përafërsisht 3% e grave dhe vajzave përfituan nga shpenzimet prej 11% për strehimin social, mbështetjen politike, punësimin, mbështetjen në treg dhe arsimin profesional.
- 16% e totalit të përfituesve ishin vajza të trajnuara në arsimin profesional, ndërsa vetëm 595 vajza morën bursë.
- Një përqindje e vogël (4%) e totalit të përfituesve ishin gra dhe vajza që përfituan nga programe të ndryshme punësimi.

Analiza e të dhënave tregon se sektorë të tillë si kultura, mbrojtja e mjedisit, turizmi dhe drejtësia përfaqësojnë një përqindje shumë të vogël si për sa i përket numrit të përfituesve ashtu edhe për fondet e ndara buxhetore. Vlen të theksohet se të gjitha programet buxhetore u prekën nga rialokimet dhe rishikimet për shkak të nevojës për financimin e masave mbështetëse në përgjigje të pandemisë COVID-19. Për më tepër, kufizimet në lëvizje dhe praktikatat e punës në distancë ndikuan ndjeshëm në numrin e grave dhe vajzave që përfitonin nga shërbimet publike.

Tabela 1. Shpërndarja e përfituesve dhe alokimet buxhetore

Fusha	Numri dhe % e përfituesve	% ndaj buxhetit total
Siguria publike	312,949 përfitues, që përbën 44% të totalit të përfituesve.	Fondet e alokuara për sigurinë publike përfaqësojnë 1% të buxhetit total
Arsimi	224,212 përfitues, që përfaqësojnë 32% të totalit të përfituesve.	Fondet e ndara për arsimin janë më të lartat, duke zënë 51% të buxhetit total
Shëndetësia dhe Mbrojtja Sociale	144,924 përfitues, duke zënë 20% të totalit të përfituesve.	33% të buxhetit total
Bujqësia	Fusha e bujqësisë ka një numër relativisht të ulët përfituesish, me vetëm 1563 individë, që përfaqësojnë 0.22% të totalit të përfituesve.	1% e buxhetit total.
Zhvillimi ekonomik	20,690 përfitues në fushën e zhvillimit ekonomik, që përfaqëson 3% të totalit të përfituesve.	11% e buxhetit total.

Në përgjithësi, tabela thekson shpërndarjen e përfituesve dhe alokimet buxhetore në fusha të ndryshme të shërbimeve publike në Shqipëri. Arsimi dhe mbrojtja shëndetësore/sociale marrin vëmendje dhe financim të konsiderueshëm, ndërsa bujqësia merr një pjesë më të vogël të përfituesve dhe buxhetit. Siguria publike dhe zhvillimi ekonomik bien midis këtyre kategorive.

Në buxhetin e shtetit të parashikuar për vitin 2024 rezulton se 67 mld lekë janë alokuar për buxhetimin gjinor, që përbejnë 9.3% të Prodhimit të Brendshëm Bruto. Kjo rezulton me një rritje 0.3% krahasuar me vitin paraardhës. Nga rreth 128 nënprograme buxhetore, 53 janë për gratë dhe vajzat.

Në Shqipëri, disa ministri mund të përfshijnë parimet e Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor (BGJP) në politikat dhe programet e tyre për të promovuar barazinë gjinore dhe për të adresuar pabarazitë gjinore. Ndërsa shtrirja e zbatimit të BPGJ-së mund të ndryshojë, këtu janë disa ministri që zakonisht fokusohen në çështjet gjinore:

1. Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale:

- Ministria ka zbatuar BPGJ në sektorin e shëndetësisë duke ndarë fonde për adresimin e nevojave specifike shëndetësore të grave, siç janë shërbimet e shëndetit riprodhues, depistimi i kancerit të gjirit dhe qafës së mitrës dhe kujdesi shëndetësor i nënës.
- Ata gjithashtu mund të kenë prioritet përfshirjen e treguesve specifikë gjinorë në politikat dhe programet shëndetësore, të tilla si ulja e shkallës së vdekshmërisë amtare ose përmirësimi i aksesit në shërbimet e planifikimit familjar.

2. Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë:

- Ministria ka integruar BPGJ në sektorin e arsimit duke siguruar qasje të barabartë në arsim për vajzat dhe djemtë. Ato ndajnë burime për të reduktuar pabarazitë gjinore në arsim, për të përmirësuar cilësinë e arsimit për vajzat dhe për të ofruar

bursa ose stimuj për të mbështetur arsimimin e vajzave.

- Ata gjithashtu mund të ndajnë fonde për iniciativat që promovojnë barazinë gjinore në kurrikulat shkollore, trajnimin e mësuesve për edukimin me ndjeshmëri gjinore dhe krijimin e mjediseve të të mësuarit të sigurt dhe gjithëpërfshirës.

3. Ministria e Drejtësisë dhe Ministria e Brendshme:

- Këto ministri kanë zbatuar BPGJ-në duke ndarë burime për të luftuar dhunën me bazë gjinore dhe për të përmirësuar qasjen në drejtësi për gratë.
- Ato mund të ndajnë fonde për krijimin dhe mirëmbajtjen e Strehave për të mbijetuarit e dhunës në familje, zbatimin e fushatave ndërgjegjëse dhe trajnimin e personelit të zbatimit të ligjit mbi qasjet e ndjeshme gjinore. Ata gjithashtu mund të investojnë në reformat ligjore që forcojnë mbrojtjen kundër dhunës me bazë gjinore dhe mbështesin ngritjen e njërive ose shërbimeve të specializuara brenda sistemit të drejtësisë për të adresuar çështjet specifike gjinore.

4. Ministria e Financave dhe Ekonomisë:

- Ministria luan një rol vendimtar në integrimin e BPGJ-së nëpër sektorë të ndryshëm duke promovuar alokimin e burimeve për politikën dhe programet gjinore në të gjitha ministritë.
- Ministria mund të punojë ngushtë me ministritë e tjera për të siguruar që konsideratat gjinore të përfshihen në planifikimin e tyre buxhetor dhe në proceset e shpenzimeve. Kjo përfshin kryerjen e analizave

gjinore të ndarjeve buxhetore dhe vlerësimin e ndikimit të vendimeve buxhetore në barazinë gjinore.

Është e rëndësishme të theksohet se zbatimi i BPGJ-së mund të ndryshojë sipas ministrive dhe mund të evoluojë me kalimin e kohës bazuar në prioritetet dhe politikën e qeverisë.

Si mund të mbështesë Ministria e Financave zbatimin e BPGJ në nivel lokal:

➤ *Ngritja e Kapaciteteve Lokale*

Kryerja e programeve të synuara për ndërtimin e kapaciteteve për zyrtarët e qeverisjes vendore, zyrtarët e buxhetit dhe stafin teknik mbi konceptet, metodologjitë dhe mjetet e BPGJ-së. Të ofrojë trajnime praktike për integrimin e qasjeve gjinore në proceset e buxhetit vendor, duke përfshirë analizën gjinore, mbledhjen e të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe teknikat e buxhetimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë.

➤ *Njësitë e buxhetit gjinor*

Të krijohen njësi buxhetore të dedikuara gjinore brenda strukturave të qeverisjes vendore. Këto qeliza mund të jenë përgjegjëse për integrimin e çështjeve gjinore në buxhet, kryerjen e analizave gjinore, ofrimin e mbështetjes teknike për departamentet dhe monitorimin e zbatimit të iniciativave buxhetore të përgjegjshme gjinore në nivel vendor.

➤ *Planet Strategjike të Zhvillimit të Përgjegjshme ndaj Gjinisë*

Të sigurohet që planet e zhvillimit lokal të përfshijnë strategji dhe aktivitete të përgjegjshme ndaj gjinisë. Kjo përfshin identifikimin e qëllimeve, objektivave dhe treguesve specifikë të lidhur me gjininë në plane dhe shpërndarjen e burimeve buxhetore në përputhje me rrethanat. Qeveritë vendore duhet të bashkëpunojnë me aktorët përkatës, duke përfshirë grupet e grave dhe

organizatat e shoqërisë civile, për të zhvilluar dhe zbatuar plane zhvillimore lokale të përgjegjshme ndaj gjinisë.

➤ ***Pasqyrat e buxhetimit gjinor***

Të ofrojë asistencë në përgatitjen e pasqyrave buxhetore gjinore për buxhetet vendore. Buxhetet vendore mund të ofrojnë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të alokimeve dhe shpenzimeve buxhetore nga perspektiva gjinore, duke theksuar ndikimin në barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Ato mund të shërbejnë si një mjet llogaridhënieje dhe të lehtësojnë transparencën dhe shqyrtimin publik të vendimeve buxhetore.

➤ ***Projekte pilot me fokus gjininë***

Të inicohen projekte pilot në nivel lokal që adresojnë në mënyrë specifike boshllëqet gjinore dhe promovojnë fuqizimin ekonomik të grave, aksesin në shërbime dhe pjesëmarrjen në vendimmarrje. Këto projekte mund të financohen përmes alokimeve të synuara në buxhetin vendor dhe mund të dizajnohen për të gjeneruar evidenca të ndërhyrjeve efektive të përgjegjshme gjinore.

➤ ***Krijimi i pikave të kontaktit për barazinë gjinore në nivel lokal***

Krijimi i tyre brenda institucioneve të qeverisjes vendore përgjegjëse për koordinimin dhe mbikëqyrjen e përpjekjeve për integrimin gjinor. Këto pika fokale mund të lehtësojnë koordinimin ndërmjet departamenteve të ndryshme, të monitorojnë zbatimin e buxhetit të përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe të veprojnë si ndërlidhës me palët përkatëse të interesit.

➤ ***Ndarja e njohurive dhe Rrjetet e të mësuarit***

Lehtësimi i shkëmbimit të njohurive dhe rrjetëzimit ndërmjet qeverive lokale për

të shkëmbyer përvojat, sfidat dhe praktikatat e mira në lidhje me zbatimin e BPGJ-së. Të inkurajojë krijimin e rrjeteve të të mësuarit ose komuniteteve të praktikës ku zyrtarët lokalë mund të ndajnë përvojat e tyre dhe të mësojnë nga njëri-tjetri.

➤ ***Monitorimi dhe Vlerësimi***

Zhvillimi i mekanizmave të monitorimit dhe vlerësimit për të vlerësuar ndikimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor në nivel lokal. Kjo mund të përfshijë tregues të rregullt specifik gjinor, përcjellje të progresit dhe vlerësim të rezultateve që lidhen me barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Gjetjet mund të përdoren për të informuar vendimet e ardhshme buxhetore dhe për të përmirësuar efektivitetin e iniciativave të BPGJ-së.

➤ ***Bashkëpunim me Organizatat e Shoqërisë Civile***

Nxitja e partneriteteve dhe bashkëpunimit me organizatat e shoqërisë civile, grupet e grave dhe OJQ-të lokale që punojnë për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Angazhimi i tyre në procesin e buxhetimit, konsultimi i tyre për prioritetet gjinore dhe përfshirja e tyre në aktivitetet e monitorimit dhe vlerësimit.

➤ ***Advokimi i Politikave dhe Korniza Ligjore***

Të advokojë për zhvillimin dhe zbatimin e politikave kombëtare dhe kornizave ligjore që mbështesin buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në nivel lokal. Kjo përfshin avokimin për dispozitat e buxhetimit gjinor në ligjet, rregulloret dhe udhëzimet përkatëse për të siguruar qëndrueshmërinë dhe institucionalizimin e praktikave të BPGJ-së.

Duke zbatuar këto rekomandime specifike, Ministria e Financave dhe Ekonomisë në Shqipëri mund të mbështesë zbatimin më të mirë të BPGJ-së në nivel lokal, duke marrë parasysh kontekstin dhe sfidat specifike të vendit. Gjithashtu duke u fokusuar në trajnimin e përshtatur, mbështetjen teknike, analizën e të dhënave, projektet pilot, angazhimin e palëve të interesuara, monitorimin dhe njohjen, ministria mund të kontribuojë në avancimin e praktikave të BPGJ-së në këto kontekste specifike lokale.

5.4 ÇËSHTJET GJINORE NË QEVERISJEN LOKALE

- Pjesëmarrja politike

Në vitin 2015, zbatimi i kuotës gjinore 50% për listat e këshilltarëve bashkiakë në Kodin Zgjedhor synonte të nxiste pjesëmarrjen më të madhe politike të grave. Sipas kësaj kuote, gjinitë duhej të alternoheshin në çdo pozicion tjetër në lista. Si rezultat, gratë siguruan 35% të vendeve të këshilltarëve në atë vit. Kjo është edhe arsyeja pse viti 2015 u konsiderua si një vit kthesë kur bëhej fjalë për përqindjen e grave kryebashkiake në Shqipëri.

Deri në vitin 2019, ndikimi i kuotës gjinore u bë më i dukshëm, pasi gratë arritën përparim të mëtejshëm në përfaqësim. Ata fituan 706 vende këshilltari, duke zënë 44% të totalit. Gjithashtu, në vitin 2019 janë zgjedhur 8 gra kryetare bashkie.

Megjithatë, në vitin 2023, ka pasur një rënie të lehtë të numrit të vendeve të këshilltarëve të fituara nga gratë. Ata siguruan 677 vende, që përfaqësonin 42% të vendeve të përgjithshme. Pavarësisht nga kjo rënie e lehtë, kuota gjinore vazhdoi të kontribuojë në rritjen e pjesëmarrjes politike të grave në këshillat bashkiakë.

Pas zgjedhjeve lokale të Majit 2023, shpërndarjet gjinore të përfunduara, për këshillat dhe bashkitë ishin si më poshtë:

- 15/144 femra kandidate për kryetare bashkie (10,4%)
- 8/61 të zgjedhur (13,1%)
- 11,828/23,763 gra kandidate për këshilltare (49,8%)

- 677/1613 të zgjedhur (42%)
- Përqindja më e lartë e grave këshilltareve ishte në Dropull (52.4%).
- Përqindja më e ulët e grave këshilltareve në Bulqizë (23.8%)

Përfaqësimi i grave këshilltare është padyshim një arritje, por është thelbësore të ruhet mbështetja e vazhdueshme për pjesëmarrjen e tyre në këshillat bashkiakë. Në veçanti, është thelbësore të adresohen nevojat dhe sfidat e ndryshme me të cilat përballen gratë në zonat urbane dhe rurale kur bëhet fjalë për përfaqësimin e tyre.

Ndërsa është bërë përparim në rritjen e numrit të grave këshilltare, është e rëndësishme të pranohet se përvojat dhe shqetësimet e grave urbane dhe rurale mund të ndryshojnë ndjeshëm. Prandaj, është e nevojshme t'i kushtohet vëmendje e veçantë sigurimit të përfaqësimit adekuat të të dy grupeve në këshillat bashkiakë.

Nevojiten përpjekje të vazhdueshme për të ofruar mbështetje, burime dhe mundësi për gratë për të marrë pjesë aktive në qeverisjen vendore. Duke adresuar barrierat unike me të cilat përballen, si aksesimi në arsim, normat sociale, mundësitë ekonomike dhe infrastrukturën, mund të punohet drejt arritjes së përfaqësimit më të drejtë dhe nxitjes së proceseve gjithëpërfshirëse të vendimmarrjes në këshillat bashkiakë.

Gjatë një auditimi gjinor të fushatës zgjedhore, u konstatua se një përqindje e vogël (më pak se 5%) e kandidatëve kishin zbatuar programe për përfshirjen gjinore dhe sociale. Ndërsa 83% të kandidatëve i mungonte një program i tillë. Ky

fakt nxjerr në pah nevojën urgjente për advokim për të ndryshuar Ligjin ekzistues për Partitë Politike dhe Kodin Zgjedhor.

Një korrelacion i rëndësishëm që u shfaq ishte midis votuesve femra dhe përfaqësimit të grave. Në raste të caktuara, kishte mungesë të alternimit, me vetëm një grua kandidate të paraqitur për çdo dy kandidatë në lista të caktuara. Kjo tregon një hendek të madh në arritjen e ekuilibrit gjinor dhe përfaqësimit të barabartë.

Për të adresuar këto çështje, është thelbësore që të advokohet për rishikimin e statuteve dhe rregulloreve. Duke mësuar nga praktikat më të mira nga vende si Mali i Zi, ekziston nevoja për të ndjekur shembullin dhe për të zbatuar masa të ngjashme. Këto përpjekje duhet të fokusohen në advokimin për ndryshime në Ligjin për Partitë Politike dhe Kodin Zgjedhor, duke siguruar përfshirjen e dispozitave që promovojnë programet gjinore dhe të përfshirjes sociale. Duke zbatuar këto rishikime, partitë politike mund të demonstrojnë përkushtimin e tyre për të nxitur përfaqësim të barabartë dhe për të krijuar një mjedis politik gjithëpërfshirës. Advokim dhe reforma të tilla janë jetike për të siguruar një demokraci më përfaqësuese dhe më të barabartë që pasqyron zërat e ndryshëm dhe perspektivat e shoqërisë.

- **Integrimi i BPGJ-së me Faktorët Kritikë në Buxhetet Kombëtare dhe Lokale**

Buxhetimi i Përgjegjshëm ndaj Gjinisë (BPGJ) është një qasje ndaj buxhetimit që merr parasysh nevojat dhe interesat e ndryshme të grave, burrave dhe grupeve të tjera të marginalizuara. Ai përfshin identifikimin dhe analizën e ndikimit gjinor të buxheteve, politikave dhe programeve, si dhe shpërndarjen e burimeve për të adresuar pabarazitë gjinore. BPGJ-ja është e lidhur ngushtë me faktorë të tjerë kritikë brenda buxhetit, pasi synon të sigurojë që buxhetet të mos jenë neutrale ndaj gjinisë, por më tepër të ndjeshme ndaj gjinisë.

Një nga faktorët kritikë me të cilët lidhet BPGJ janë **shërbimet publike si shëndetësia dhe arsimi**. GRB mund të sigurojë që këto shërbime

të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe të plotësojnë nevojat specifike të grave, burrave dhe grupeve të tjera të marginalizuara. Për shembull, kur bëhet fjalë për arsimin, mund të sigurojë që buxhetet e arsimit të ndahen në një mënyrë që promovon barazinë gjinore, që do të thotë se vajzat kanë akses në objekte të sigurta dhe të përshtatshme, si tualetet dhe uji i pastër, të cilat mund të kontribuojnë në përqindje më të larta të frekuencimit dhe performancë më e mirë akademike.

Iniciativat GRB për Qeverisjet Lokale duhet të fokusohen në përmirësimin e cilësisë dhe disponueshmërisë së shërbimeve publike për gratë dhe vajzat, siç janë shërbimet shëndetësore të nënës, kujdesi para dhe pas lindjes, planifikimi familjar, shërbimet e shëndetit riprodhues dhe objektet e kujdesit për fëmijët.

Një faktor tjetër me të cilin lidhet BPGJ është **infrastruktura si transporti, strehimi dhe furnizimi me ujë**. GRB mund të sigurojë që këto projekte infrastrukturore të hartohen dhe zbatohen duke pasur parasysh nevojat e grave dhe burrave, duke marrë parasysh modelet e ndryshme të lëvizshmërisë së tyre dhe aksesin në burime. Gjithashtu, që sistemet e transportit publik janë të sigurta dhe të aksesueshme për gratë, të cilat mund të jenë më të cenueshme ndaj ngacmimeve dhe dhunës gjatë përdorimit të transportit publik. Ky mjet u përdor për të identifikuar boshllëqet gjinore në transport, si mungesa e opsioneve të transportit të sigurt dhe të përballueshëm për gratë dhe vajzat, dhe për të zhvilluar politika dhe programe që adresojnë këto boshllëqe. Për shembull, Bashkia e Kavajës përdori BPGJ për të hartuar dhe zbatuar një projekt për ndërtimin e një tregu për shitësit e grave. Ky projekt kishte për qëllim përmirësimin e mundësive ekonomike të grave dhe promovimin e barazisë gjinore në ekonominë lokale.

Mbrojtja sociale është një tjetër **faktor kritik brenda buxhetit** dhe BPGJ është përdorur për të promovuar barazinë gjinore në politikat dhe programet e mbrojtjes sociale. Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale ka zhvilluar një mjet BPGJ për të vlerësuar ndjeshmërinë gjinore të politikave dhe programeve të mbrojtjes

sociale. Analizat kanë treguar boshllëqet gjinore në mbrojtjen sociale, të tilla si nivelet më të larta të varfërisë tek gratë, dhe nevojiten zhvillimi i politikave dhe programeve që adresojnë këto boshllëqe. Si rezultat, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale zbatoi programe që fokusoheshin në uljen e nivelit të varfërisë tek gratë, si futja e programeve të transfertave të parave për gratë në familjet e cënueshme.

Për më tepër, BPGJ mund të përmirësojë edhe buxhetet bujqësore, në kuptimin që duke zbatuar BPGJ-në ato marrin parasysh nevojat e ndryshme të fermerëve femra dhe meshkuj. Për shembull, mund të sigurojë që gratë fermere të kenë akses në kredi, trajnim dhe pronësi të tokës, të cilat mund të kontribuojnë në rritjen e sigurisë ushqimore dhe fuqizimin ekonomik.

BPGJ gjithashtu lidhet me zhvillimin ekonomik dhe punësimin. GRB mund të sigurojë që politikat dhe programet ekonomike janë të dizajnuara për të promovuar barazinë gjinore dhe fuqizimin ekonomik të grave. Kjo mund të arrihet përmes shpërndarjes së burimeve për të mbështetur bizneset në pronësi të grave, promovimin e aksesit të grave në kredi dhe financa dhe krijimit të programeve të trajnimit për punë dhe punësimin të ndjeshëm ndaj gjinisë. Gjithashtu,

mund të sigurojë që gratë të kenë akses në lejen e lindjes, marrëveshje fleksibël të punës dhe paga të barabarta për punë të barabartë, të cilat mund të kontribuojnë në rritjen e pjesëmarrjes së fuqisë punëtore dhe fuqizimin ekonomik. Për shembull, në Shqipëri, Ministria e Financave dhe Ekonomisë ka zhvilluar një Strategji për Barazinë Gjinore dhe Buxhetim që synon të promovojë barazinë gjinore në politikat dhe programet e zhvillimit ekonomik.

Kështu, BPGJ-ja është e lidhur ngushtë me faktorë të tjerë kritikë brenda buxhetit, pasi kërkon të sigurojë që buxhetet të jenë të ndjeshme ndaj gjinisë dhe të promovojnë barazinë gjinore. Përmes analizës së ndikimit gjinor të buxheteve, politikave dhe programeve, GRB mund të sigurojë që shërbimet publike, projektet e infrastrukturës dhe politikat e zhvillimit ekonomik të përmbushin nevojat dhe interesat specifike të grave, burrave dhe grupeve të tjera të marginalizuara. Duke analizuar se si shpenzimet publike ndikojnë në gjinitë e ndryshme, politikëbërësit mund të marrin vendime të informuara dhe të adresojnë boshllëqet gjinore në shoqëri. Zbatimi i BPGJ mund të çojë në shoqëri më gjithëpërfshirëse dhe të barabarta, ku të gjithë kanë akses të barabartë në burime dhe mundësi.

6. BPGJ NË BASHKITË PILOT KAVAJË, PËRMET DHE ELBASAN

6.1 REZULTATE NGA PUNA KËRKIMORE

Bazuar në informacionin e disponueshëm për buxhetin e **Bashkisë Përmet** për vitin 2023 dhe hulumtime të tjera, nuk demonstroi gjurmë të qarta të Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ) në praktikën e saj buxhetore. Megjithatë, vlen të theksohet se bashkia ka ndarë burime për iniciativë që kanë të bëjnë me përfshirjen sociale, përmirësimin e cilësisë së jetës për të rinjtë dhe strehimin e studentëve. Ndërsa këto iniciativë mund të kenë implikime indirekte gjinore, ato nuk pasqyrojnë në mënyrë eksplicite një qasje gjithëpërfshirëse të BPGJ-së.

Në procesin e buxhetimit të **Bashkisë Kavajë** ka edhe nisma që synojnë nxitjen e përfshirjes sociale dhe përmirësimin e cilësisë së jetës për të rinjtë. Këto nisma kanë një fokus në adresimin e sfidave sociale dhe përmirësimin e mirëqenies së komunitetit, veçanërisht duke synuar grupet vulnerabël dhe të rinjtë.

Bashkia e njëj rëndësinë e ofrimit të mbështetjes dhe mundësive për përfshirje sociale, duke siguruar që të gjithë anëtarët e komunitetit mund të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe të përfitojnë nga iniciativat e zhvillimit lokal. Duke siguruar burime për programe dhe projekte që nxisin përfshirjen sociale, Bashkia Kavajë synon të krijojë një shoqëri më të drejtë dhe gjithëpërfshirëse.

Për më tepër, bashkia një rëndësinë e investimit në mirëqenien dhe perspektivat e ardhshme të të rinjve. Nismat që synojnë përmirësimin e cilësisë së jetës për të rinjtë tregojnë një angazhim për të adresuar nevojat dhe aspiratat specifike të popullatës rinore në Kavajë. Këto përpjekje mund të përfshijnë ofrimin e mundësive arsimore dhe

argëtuese, programe të zhvillimit të aftësive, nisma për punësimin e të rinjve dhe masa të tjera për të fuqizuar dhe mbështetur individët e rinj.

Ndonëse informacioni i disponueshëm mund të mos ofrojë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të praktikave buxhetore të Bashkisë Kavajë, ai tregon një fokus në përfshirjen sociale dhe nismat e orientuara nga të rinjtë.

Për sa i përket buxhetimit të përgjegjshëm gjinor (BPGJ), është e rëndësishme të theksohet se mund të ketë prova të kufizuara të integritetit të qartë gjinor në procesin e buxhetimit të Bashkisë Kavajë bazuar në informacionin në dispozicion. Megjithatë, ia vlen të merret parasysh integrimi i parimeve dhe praktikave të BPGJ-së në procesin e buxhetimit për të siguruar që konsideratat gjinore të merren parasysh dhe burimet të ndahen në një mënyrë që promovon barazinë gjinore dhe adreson pabarazitë gjinore.

Pas ekzaminimit të kujdesshëm të buxhetit më të fundit të disponueshëm të Bashkisë Kavajë (2020), nuk u shfaqën gjurmë specifike të buxhetimit të përgjegjshëm gjinor. Kështu, për të forcuar integrimin e praktikave të BPGJ-së në Bashkinë Kavajë, është thelbësore të shkohet përtej përfshirjes sociale dhe programeve të orientuara nga të rinjtë dhe të përfshihen në mënyrë eksplicite konsideratat gjinore në procesin e buxhetimit. Kjo mund të përfshijë kryerjen e analizës gjinore, identifikimin e boshllëqeve dhe nevojave gjinore, ndarjen e burimeve të dedikuara për iniciativat për barazinë gjinore dhe krijimin e mekanizmave për monitorimin dhe vlerësimin e ndikimit të ndarjeve buxhetore në rezultatet e barazisë gjinore.

Bashkia Elbasan ka treguar një qasje proaktive ndaj buxhetimit, duke përfshirë iniciativa dhe programe të ndryshme që trajtojnë sfidat sociale dhe nxisin zhvillimin e komunitetit. Veçanërisht, bashkia ka një përkushtim ndaj barazisë gjinore përmes përfshirjes së programeve të fokusuara në mënyrë specifike në barazinë gjinore dhe mbrojtjen sociale.

Buxheti (2023) i Bashkisë Elbasan përfshinte një program të quajtur "barazia gjinore", duke treguar një nivel të caktuar të përkushtimit ndaj nismave të lidhura me gjininë. Kështu, bashkia pasqyron një njohje të rëndësishme të barazisë gjinore dhe nevojës për të krijuar një shoqëri gjithëpërfshirëse. Prania e një programi të dedikuar për barazinë gjinore tregon një përkushtim për adresimin e pabarazive me bazë gjinore dhe promovimin e mundësive të barabarta për të gjithë individët. Ky program mund të përfshijë aktivitete të tilla si fushata ndërgjegjësimi, iniciativa për ngritjen e kapaciteteve, përpjekjet e advokimit dhe mbështetjen për organizatat e barazisë gjinore.

Gjithashtu, buxheti i Bashkisë Elbasan thekson programet që lidhen me mbrojtjen sociale, duke synuar veçanërisht grupet vulnerabël si popullsia rome, familjet dhe fëmijët në nevojë. Këto programe synojnë të ofrojnë mbështetje, ndihmë dhe burime për ata që kërkojnë masa të mbrojtjes sociale, duke kontribuar në mirëqenien e përgjithshme dhe përfshirjen e komuniteteve të pafavorizuara.

Përfshirja e iniciativave për barazi gjinore dhe mbrojtje sociale tregon një përkushtim për adresimin e çështjeve sociale, promovimin e gjithëpërfshirjes dhe përpjekjen për zhvillim të barabartë brenda bashkisë.

Për të përmirësuar më tej praktikën e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor (BPGJ) në Bashkinë Elbasan, rekomandohet të forcohet integrimi i konsideratave gjinore gjatë gjithë procesit të buxhetimit. Kjo përfshin kryerjen e analizave gjinore për të identifikuar boshllëqet dhe nevojat gjinore, alokimin e burimeve të dedikuara për iniciativat për barazi gjinore, sigurimin e integritetit gjinor në të gjithë sektorët dhe

programet, dhe krijimin e mekanizmave të monitorimit dhe vlerësimit për të vlerësuar ndikimin e alokimeve buxhetore në rezultatet e barazisë gjinore.

Si përfundim, Zbatimi i Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ) në nivel vendor në bashkitë e Kavajës, Përmetit dhe Elbasanit në Shqipëri përballet me sfida dhe pengesa të ndryshme. Pavarësisht kornizës ligjore në fuqi, duke përfshirë Ligjin për Barazinë Gjinore dhe Strategjinë Kombëtare për Barazi Gjinore, ende nuk ka gjetur vend plotësisht zbatimi efektiv të BPGJ-së.

Në Kavajë, Bashkia ka ndërmarrë disa hapa drejt zbatimit të BPGJ-së, duke përfshirë përfshirjen e masave për barazinë gjinore në Planin Zhvillimor Komunal dhe ngritjen e Njësive për Koordinimin e Barazisë Gjinore dhe Dhunës në Familje. Në Përmet, ende nuk është ndërmarrë ndonjë hap konkret drejt zbatimit të BPGJ-së. Në Elbasan, Bashkia ka ngritur Komisionin e Barazisë Gjinore dhe ka përfshirë në Planin e Zhvillimit masa të përgjegjshme gjinore. Një tjetër faktor që po konsiderohet të krijohet në Bashkinë e Elbasanit është edhe auditimi social, me qëllim monitorimin e rezultateve dhe efektivitetit të treguesve të ndryshëm kyç social krahas parakushteve të BPGJ-së.

Mund të themi se, në bashkitë Kavajë, Përmet dhe Elbasan ka ende nevojë për një analizë më të madhe gjinore në procesin e planifikimit buxhetor. Zbatimi i BPGJ-së në bashkitë e Kavajës, Përmetit dhe Elbasanit përballet me sfida të ndryshme dhe këndvështrimi gjinor është ende në iniciativat filletare. Për të kapërcyer këto sfida, ka nevojë për rritje të investimeve në iniciativat të përgjegjshme ndaj gjinisë, iniciativat për ndërtimin e kapaciteteve dhe forcimin e vullnetit politik dhe angazhimit drejt barazisë gjinore. Gjithashtu, është thelbësore të forcohen kapacitetet lokale për të kryer analiza gjinore në planifikimin buxhetor.

Rekomandime

Për të adresuar këto sfida, mund të bëhen disa rekomandime. Së pari, iniciativat për **ndërtimin e kapaciteteve** duhet të zbatohen për të rritur njohuritë, aftësitë dhe ekspertizën e stafit vendor dhe zyrtarëve të zgjedhur në BPGJ. Kjo mund të bëhet përmes sesioneve trajnuese, punëtorive dhe seminareve ose simulimeve të jetës reale.

Së dyti, duhet të shtohen **investimet në iniciativa të përgjegjshme ndaj gjinisë**, duke përfshirë shpërndarjen e burimeve dhe financimit drejt projekteve të barazisë gjinore. Kjo mund të bëhet duke krijuar një buxhet të përgjegjshëm për gjininë që i jep përparësi nismave për barazi gjinore.

Së treti, **vullneti politik dhe angazhimi ndaj barazisë gjinore duhet të forcohet** përmes krijimit të politikave dhe mekanizmave që promovojnë barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Kjo mund të bëhet përmes krijimit të politikave të ndjeshme gjinore dhe përfshirjes së treguesve të barazisë gjinore në planet dhe buxhetet lokale.

Për më tepër, organizatat e shoqërisë civile dhe grupet e grave duhet të përfshihen në procesin e planifikimit buxhetor për të siguruar që nevojat e grave dhe vajzave të përfaqësohen në mënyrë adekuate. Kjo mund të arrihet përmes proceseve të buxhetimit me pjesëmarrje që lejojnë përfshirjen e aktorëve të ndryshëm, duke përfshirë gratë dhe vajzat.

Me zbatimin e këtyre rekomandimeve, bashkitë mund të zbatojnë në mënyrë efektive BPGJ dhe të promovojnë barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave në komunitetet e tyre.

6.2 REZULTATET E PYETËSORIT DREJTUAR BASHKIVE PILOT

- Të dhënat kryesore për numrin e punonjësve

Të dhënat tregojnë se në të tre bashkitë pilot numri i të punësuarve meshkuj është më i madh se numri i femrave. Në bashkitë Kavajë dhe Përmet vihet re një diferencë më e vogël në numrin total të femrave krahasuar me meshkujt.

Në bashkinë e Elbasanit, numri i femrave të punësuar është më i madh se numri i meshkujve në institucionet e varësisë. Kjo mund të ndikohet nga lloji i shërbimeve që ofrojnë këto institucione.

Figura 6: Numri total i të punësuarve në bashkitë pilot

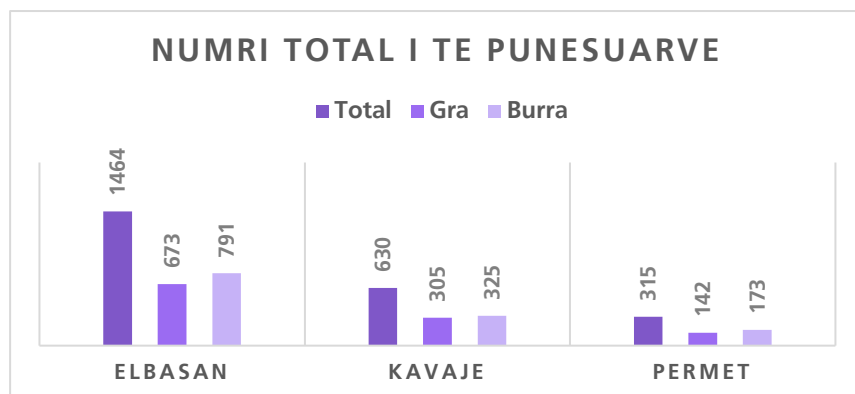

Figura 7: Numri i punonjësve në administratë për bashkitë pilot

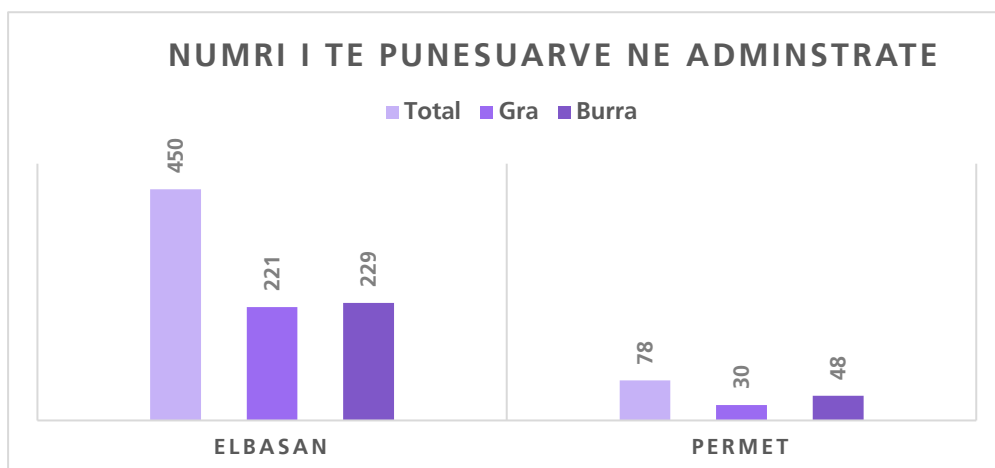
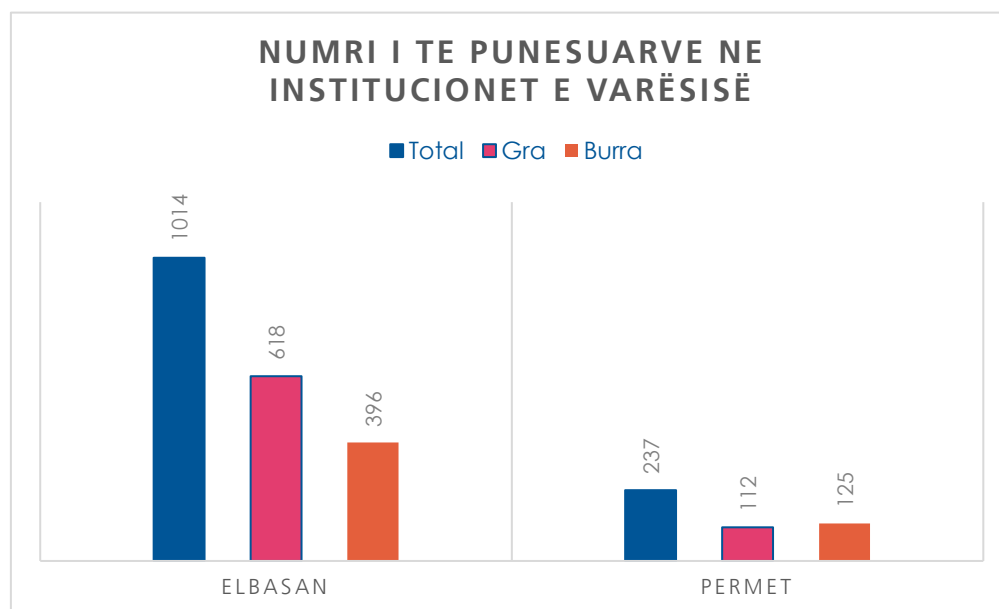

Figura 8: Numri i të punësuarve në institucionet e varësisë për bashkitë pilot

1. Të dhënat kryesore për ofrimin e shërbimeve të kujdesit social

Për shërbimet sociale sipas legjislacionit në fuqi, të tre bashkitë janë përgjegjës se ofrojnë shërbime

të kujdesit social, në qendra komunitare, qendra rezidenciale, qendra ditore apo streha.

Figura 9: Numri total i qendrave të kujdesit social

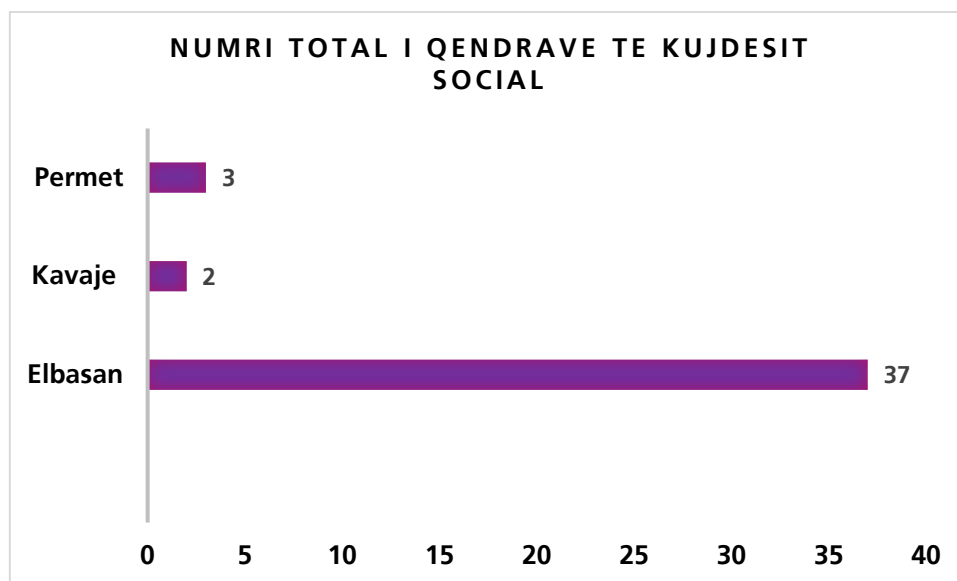
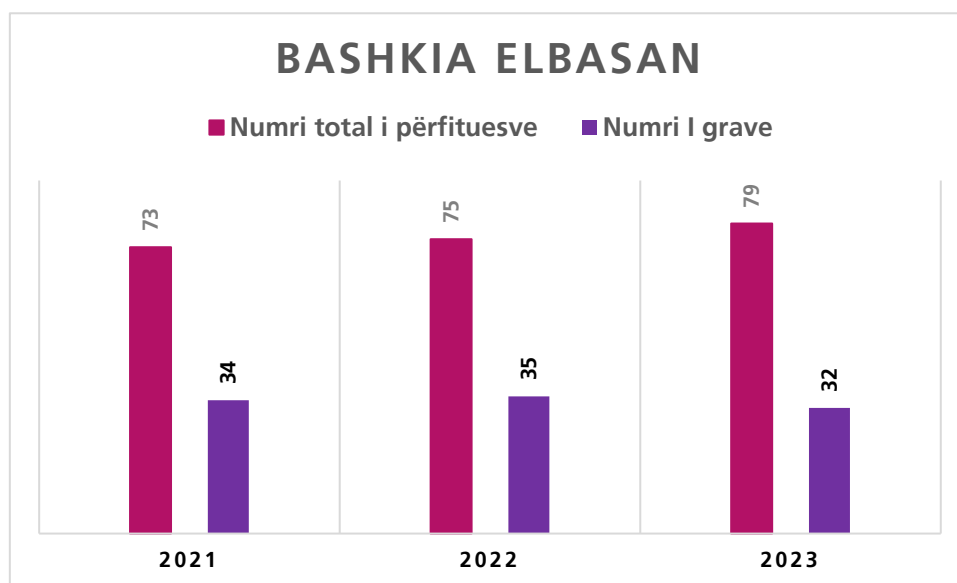

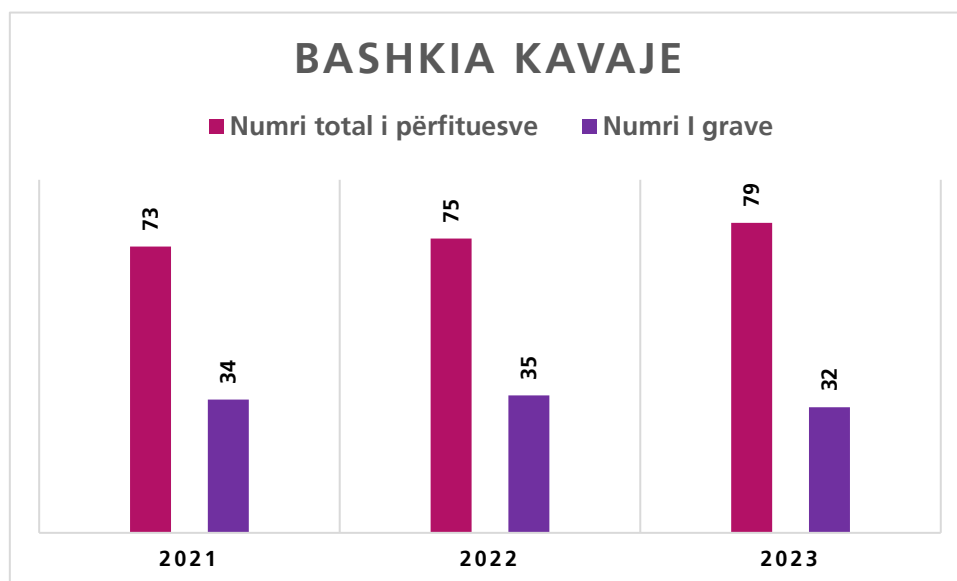
Figura 10: Numri i përfituesve të shërbimeve sociale 2021-2023 (Bashkia Elbasan)

Të dhënat për bashkinë e Elbasanit përfshijnë përfituesit e shërbimeve të kujdesit social në Qendrat Komunitare, Qendrat Rezidenciale,

Qendrat Ditore, Strehat si dhe kujdesin në shtëpi.

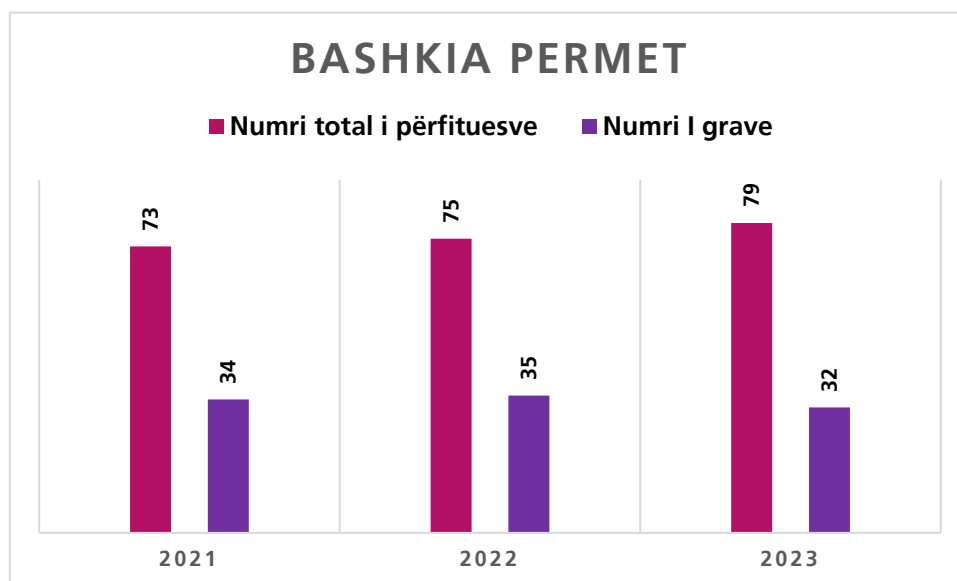
Figura 11: Numri i përfituesve të shërbimeve sociale 2021-2023 (Bashkia Kavajë)

Të dhënat për bashkinë Kavajë përfshijnë përfituesit e shërbimeve të kujdesit social në

Qendrat Rezidenciale dhe Qendrat Ditore.

Figura 12: Numri i përfituesve të shërbimeve sociale 2021-2023 (Bashkia Përmet)

Të dhënat për bashkinë Përmet përfshijnë përfituesit e shërbimeve të kujdesit social në

Qendrat Komunitare, Qendrat Ditore dhe Strehat.

2. Përfshirja e çështjeve gjinore në procesin e buxhetimit

Nga rezultatet e pyetësorit, rezulton se në 3 bashkitë pilot, çështjet gjinore janë përfshirë në

procesin e planifikimit buxhetor afatmesëm dhe është bërë një analizë gjinore përpara planifikimit

buxhetor. Gjithashtu, kanë parashikuar plane konkrete veprimi, aty ku ka qenë e nevojshme.

Konkretisht, Bashkia Elbasan ka miratuar Planin e dytë Vendor të Veprimit për Barazinë Gjinore 2022-2024, ku parashikohen aktivitetet me koston e nevojshme financiare për zbatimin e tyre. Një pjesë e kostove të aktiviteteve pritet të mbulohet nga Bashkia Elbasan dhe pjesa tjetër nga donatorët dhe palët e treta.

Në Bashkinë Kavajë janë marrë masa për forcimin e sektorit të kujdesit social kundër dhunës në familje. Gjithashtu, në procesin e buxhetimit,

prioritet kanë pasur gratë kryefamiljare në çështjet e nevojave për strehim dhe dhunës në familje.

Në Bashkinë Përmet, numri i grave dhe vajzave përfituese llogaritet për çdo program buxhetor që ka përfshirë buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në planifikimin buxhetor. Ky numër mund të ndahet në dy grupe kryesore: gratë dhe vajzat e punësuar në institucionet shtetërore që përfitojnë nga fondet e pagave publike dhe gratë dhe vajzat që përfitojnë nga shërbimet publike të ofruara. Por jo gjithmonë ka qenë e mundur të identifikohen dhe ndahen këto dy grupe.

3. Shpenzimet dhe të ardhurat vendore

Nga vetëvlerësimi i bërë nga bashkitë në këtë pyetësor, bashkitë Përmet dhe Kavajë theksojnë se promovojnë barazinë gjinore. Ndërkohë bashkia e Elbasanit ka zgjedhur alternativën që nuk mund të përcaktohet. Në çdo shpenzim që parashikohet, merren parasysh burrat dhe gratë, si pjesë e shoqërisë, por është e vështirë të

analizohet konkretisht nëse këto shpenzime nxisin apo ulin pabarazinë gjinore. Bashkitë Elbasan dhe Përmet janë përgjigjur se përfshijnë informacione për ndikimet gjinore, në rastet kur propozohet ndonjë ndryshim në politikat e shpenzimeve dhe të ardhurave, ndërsa Bashkia Kavajë jo.

4. Mjetet për të promovuar barazinë gjinore

Të 3 bashkitë pilot janë përgjigjur se përdorin mjete për promovimin e barazisë gjinore. Konkretisht, në bashkinë e Elbasanit, disa nga mjetet e përdorura për promovimin e barazisë gjinore janë:

- Procesi i buxhetimit me pjesëmarrje;
- Puna dhe roli i Punonjësit Gjinor;
- Aktivitete sensibilizuese sipas Planit Vendor për Barazi Gjinore.

Në bashkinë e Kavajës, disa nga mjetet e përdorura për promovimin e barazisë gjinore janë:

- Takime sensibilizuese për barazinë gjinore dhe dhunën ndaj grave. Bashkia Kavajë ka organizuar një sërë takimesh ndërgjegjëse të komunitetit për barazinë gjinore dhe kundër dhunës ndaj grave.
- Janë marrë masa edhe për rritjen e vizibilitetit, përmes shpërndarjes së fletëpalosjeve, seminareve për forcimin e rolit të gruas në familje dhe kurseve për edukim profesional.

5. Procesi i buxhetimit gjinor dhe kapacitetet lokale

Në përgatitjen e programeve buxhetore rezultojnë se në të 3 bashkitë dokumentacioni buxhetor nuk përfshin informacione të performancës të ndara sipas gjinisë për çdo program buxhetor. Megjithatë, 3 bashkitë theksojnë faktin se

dokumentet e tyre buxhetore përmbajnë elemente apo tregues të BPGJ-së.

Për sa i përket aktiviteteve për fuqizimin e grave, Aleanca e Grave Këshilltare prej disa vitesh funksionon në Bashkinë Elbasan pranë Këshillit

Bashkiak dhe është një zë i shtuar për perspektivën gjinore në vendimmarrjen e Këshillit Bashkiak. Në bashkinë e Kavajës, janë zhvilluar kurse profesionale për gratë, takime dhe workshope të organizuara në zonat rurale. Ndërkohë në bashkinë Përmet janë zhvilluar takime informuese me administratorë socialë, për rëndësinë e pjesëmarrjes në dëgjuesat publike të

grave dhe të rejave nga zonat rurale, të grupmoshave të ndryshme.

Për sa i përket ngritjes së kapaciteteve dhe trajnimeve të stafeve lokale, vetëm në Bashkinë e Elbasanit rezulton se stafi ka marrë trajnime për rritjen e kapaciteteve.

6. Sfidat në buxhetimin e përgjegjshëm gjinor

Në Bashkinë Elbasan rezulton se nuk ka sfida ndërgjegjëse, mungesë legjislacioni apo kapacitetesh vendore, por **ka vështirësi për të pasur të dhëna të ndara të nevojshme** për çdo tregues për buxhetimin gjinor. Kjo vjen si pasojë e kulturës së vjetër të punës dhe mungesës së analizave paraprake dhe raporteve periodike të treguesve gjinorë.

Në Bashkinë e Kavajës **sfida kryesore është mungesa e kapaciteteve vendore**. Ka nevojë për trajnim të vazhdueshëm të stafit. Gjithashtu, qendrat ditore dhe rezidenciale duhet të kenë psikologë dhe është e nevojshme ngritja e një qendre urgjente kundër dhunës me bazë gjinore.

Ekziston gjithashtu nevoja për të rritur ndërgjegjësimin për rëndësinë e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor.

Në bashkinë Përmet dy **sfidat kryesore janë problemi i ndërgjegjësimit dhe kapaciteteve lokale**. Në kuadër të ligjit për barazinë gjinore, institucionet qendrore dhe vendore duhet të kenë një udhërrëfyes dhe orientime konkrete për një menaxhim e barabartë të financave publike, në mënyrë që si burrat ashtu edhe gratë të përfitojnë në të njëjtën mënyrë nga buxheti i shtetit.

7. SFIDAT DHE ARRITJET PËR ZBATIMIN EFEKTIV TË BPGJ-SË NË NIVEL LOKAL

Të dhënat e Strategjisë Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021-2030 tregojnë se një nga objektivat specifike të saj është “Monitorimi i zbatimit të programeve në të cilat është aplikuar buxhetimi i përgjigjshëm gjinor, në nivel qendror”. Treguesit për këtë objektiv janë numri i ministrive të linjës që publikojnë në faqet e tyre të dhëna mbi monitorimin e zbatimit të programeve në të cilat kanë aplikuar buxhetimin e përgjigjshëm gjinor dhe Numri i strategjive të reja që kanë të integruar perspektivën gjinore.

Përsa i përket Mbështetjes së Njësive të Vetëqeverisjes Vendore për njohjen dhe zbatimin e detyrimit ligjor për aplikimin e buxhetimit të përgjigjshëm gjinor është parashikuar që buxhetet e tyre të reflektojnë zbatimin korrekt të legjislacionit mbi aplikimin e buxhetimit të përgjigjshëm gjinor. Treguesit janë numri i bashkive që kryejnë rregullisht analizën gjinore dhe monitorimin e buxhetit nga këndvështrimi gjinor.

Përkundër të gjitha përpjekjeve, si dhe një kornize të spikatur ligjore në fuqi, ka ende disa sfida dhe pengesa për zbatimin efektiv të BPGJ-së.

Një nga sfidat është ngritja e kapaciteteve në nivel lokal. Ndërkohë që niveli kombëtar ka krijuar institucione dhe udhëzime për zbatimin e BPGJ-së, nuk mund të thuhet e njëjta gjë për nivelin lokal. Njësitë e Qeverisjes Vendore shpesh u mungojnë kapacitetet dhe burimet e nevojshme për zbatimin efektiv të BPGJ-së, gjë që mund të çojë në mungesë të politikave dhe programeve të ndjeshme gjinore në nivel lokal. Fatkeqësisht, shumë bashki nuk kanë staf apo

buxhet të dedikuar për analizën dhe planifikimin gjinor. Si rezultat, BPGJ-ja shihet shpesh si një çështje me prioritet të ulët dhe nuk përfshihet në buxhetet e qeverisjes vendore.

Një sfidë tjetër është vullneti dhe angazhimi politik, të cilat janë të rëndësishme për zbatimin efektiv të BPGJ-së. Disa zyrtarë lokalë mund të mos e shohin vlerën e BPGJ-së dhe mund të mos i japin përparësi në agjendat e tyre. Për më tepër, mund të ketë rezistencë ndaj ndryshimit nga rolet dhe qëndrimet tradicionale gjinore, gjë që mund ta bëjë të vështirë përfshirjen e iniciativave të BPGJ-së në politikat dhe programet lokale. Kjo kërkon mbështetje nga zyrtarët e nivelit të lartë dhe një përkushtim të qartë për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Pa vullnet politik, zbatimi i BPGJ-së ka të ngjarë të mbetet i kufizuar dhe dogmat mbeten të pandryshuara.

Përveç kësaj, ekziston nevoja për rritjen e ndërgjegjësimit për BPGJ-në, veçanërisht në nivel lokal. Zyrtarët lokalë dhe organizatat e shoqërisë civile mund të mos jenë plotësisht të vetëdijshëm për përfitimet e BPGJ-së ose se si ta zbatojnë atë në mënyrë efektive. Është e rëndësishme që politikëbërësit të kuptojnë rëndësinë e buxhetimit të përgjigjshëm gjinor dhe të jenë në gjendje ta përfshijnë atë në proceset e tyre vendimmarrëse.

Sfidë tjetër është mungesa e të dhënave të ndara sipas gjinisë, e cila është e nevojshme për zbatimin efektiv të BPGJ-së. Të dhënat janë thelbësore për identifikimin e pabarazive dhe nevojave gjinore dhe për monitorimin e ndikimit të iniciativave të BPGJ-së. Megjithatë, qeverive vendore në Shqipëri shpesh u mungojnë të dhënat e nevojshme për të informuar proceset e

tyre të planifikimit dhe vendimmarrjes. Ndërsa ka pasur përpjekje për të mbledhur të dhëna të ndara sipas gjinisë, ato ende mungojnë në disa fusha. Pa këto të dhëna, mund të jetë e vështirë të identifikohen nevojat dhe prioritetet specifike të grave dhe burrave dhe të zhvillohen politika dhe programe të ndjeshme ndaj gjinisë.

Edhe për të dhënat e mbledhura tashmë ka pasur shqetësime kur bëhet fjalë për cilësinë e tyre dhe analizën gjinore që po kryhet, me disa ekspertë që argumentojnë se ajo ka qenë sipërfaqësore ose e fokusuar në të dhëna dhe jo në rezultate. Kështu, ekziston nevoja për mekanizma monitorimi dhe vlerësimi më të fuqishëm dhe sistematik, të cilët kanë qenë mjaft të kufizuar deri më tani, për të siguruar që perspektiva gjinore të përfshihet në të gjitha fazat e ciklit buxhetor.

Pandemia e COVID-19 ka theksuar nevojën për investime më të mëdha në politika dhe programe të përgjegjshme ndaj gjinisë. Ajo ka prekur në mënyrë disproporcionale gratë dhe ka nevojë për investime më të mëdha në fusha të tilla si kujdesi

shëndetësor, mbrojtja sociale dhe arsimi për të siguruar që gratë të mos mbeten prapa.

Disa bashki kanë bërë progres në integrimin e konsideratave gjinore në proceset e tyre buxhetore, të tjera jo. Një nga pengesat kryesore për zbatimin lokal të BPGJ-së është struktura e centralizuar vendimmarrëse në Shqipëri. Edhe pse qeveritë lokale janë përgjegjëse për zbatimin e BPGJ-së, vendimet për buxhetet dhe politikat shpesh merren në nivel kombëtar. Kjo mund të kufizojë autonominë e qeverive vendore dhe aftësinë e tyre për të adresuar pabarazitë dhe nevojat gjinore lokale.

Një pengesë tjetër mund të jetë mungesa e komunikimit dhe koordinimit ndërmjet niveleve të ndryshme të qeverisjes dhe organizatave të shoqërisë civile. BPGJ kërkon një qasje bashkëpunuese ndërmjet qeverive lokale, organizatave të shoqërisë civile dhe palëve të tjera të interesuara. Megjithatë, mund të ketë mungesë komunikimi dhe koordinimi ndërmjet këtyre grupeve, gjë që mund të pengojë zbatimin e iniciativave të BPGJ-së.

Shqipëria ka bërë përparim në drejtim të zhvillimit të një kuadri ligjor dhe të politikave për BPGJ-në, por ka ende një rrugë të gjatë për të bërë për të siguruar zbatimin dhe zbatimin efektiv të saj, veçanërisht në nivel lokal. Adresimi i këtyre sfidave dhe pengesave do të kërkojë një përpjekje të përbashkët nga të gjitha palët e interesuara, duke përfshirë qeveritë lokale, organizatat e shoqërisë civile dhe qeverinë kombëtare, për të siguruar zbatimin efektiv të BPGJ-së në nivel lokal

8. KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME PËR BPGJ NË SHQIPËRI

Ndër treguesit e analizuar në këtë dokument, një nga më efikasët dhe më të shpejtë për t'u zbatuar në Shqipëri do të ishte **përfshirja e informacionit të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve**. Ky tregues përfshin mbledhjen dhe analizimin e të dhënave për performancën e shërbimeve qeveritare sipas gjinisë për të identifikuar boshllëqet gjinore në ofrimin e shërbimeve. Zbatimi i informacionit të performancës të ndarë sipas seksit për ofrimin e shërbimit përfshin hapat e mëposhtëm:

- **Mbledhja e të dhënave:** Shqipëria do të duhet të përmirësojë mekanizmat e saj të mbledhjes së të dhënave për të siguruar mbledhjen e tyre të ndarë sipas gjinisë. Të dhënat e mbledhura duhet të përfshijnë informacion mbi rezultatet e ofrimit të shërbimeve, aksesin, cilësinë dhe përdorimin e ndara sipas gjinisë. Kjo mund të bëhet përmes anketave, regjistrimeve administrative etj.
- **Treguesit e performancës:** Pasi të mblidhen të dhënat, mund të zhvillohen tregues specifikë të performancës për të vlerësuar performancën e shërbimeve qeveritare nga perspektiva gjinore. Këta tregues mund të përfshijnë masa të tilla si aksesueshmëria e shërbimeve, reagimi ndaj nevojave specifike gjinore, shkalla e përdorimit sipas gjinisë dhe nivelet e kënaqësisë.
- **Analiza dhe raportimi:** Të dhënat e mbledhura dhe treguesit e performancës duhet të analizohen për të identifikuar boshllëqet gjinore në ofrimin e shërbimeve. Kjo analizë do të ndihmonte

në identifikimin e fushave ku ekzistojnë pabarazitë gjinore dhe ku nevojiten përmirësime. Gjetjet mund të paraqiten në raporte ose tabela që ofrojnë një pasqyrë të qartë të dimensioneve gjinore të ofrimit të shërbimeve.

- **Veprimi dhe përmirësimi:** Bazuar në analizë, mund të ndërmerren veprimet e duhura për të adresuar boshllëqet gjinore të identifikuar. Kjo mund të përfshijë ndërhyrje të synuara, rregullime politikash ose rialokim të burimeve për të siguruar ofrimin e shërbimeve të barabarta dhe të përgjegjshme ndaj gjinisë. Duhet të krijohen mekanizma monitorimi dhe vlerësimi për të ndjekur progresin e këtyre veprimeve dhe ndikimin e tyre në rezultatet e barazisë gjinore.

Zbatimi i informacionit të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve në Shqipëri ofron disa përfitime. Së pari, ai ofron një kuptim të qartë se si shërbimet qeveritare po arrijnë grupe të ndryshme gjinore dhe nëse ka ndonjë pabarazi në akses, cilësi ose përdorim. Ky informacion mund të informojë vendimmarrjen e bazuar në evidenca dhe formulimin e politikave për të adresuar boshllëqet gjinore.

Së dyti, rrit përgjegjshmërinë dhe transparencën në ofrimin e shërbimeve. Duke gjurmuar treguesit e performancës të ndarë sipas gjinisë, bëhet më e lehtë që ofruesit e shërbimeve të mbajnë përgjegjësi për përmbushjen e objektivave të barazisë gjinore. Ai gjithashtu lejon monitorimin e progresit me kalimin e kohës dhe

bërjen e rregullimeve sipas nevojës për të siguruar ofrimin e shërbimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë.

Së treti, zbatimi i këtij treguesi tregon një përkushtim ndaj barazisë gjinore dhe përgjegjshmërisë në ofrimin e shërbimeve publike. Gjithashtu, kjo tregon se qeveria po punon në mënyrë aktive për të siguruar që shërbimet plotësojnë nevojat e ndryshme të të gjithë qytetarëve, pavarësisht nga gjinia e tyre.

Për sa i përket efikasitetit dhe fizibilitetit, zbatimi i informacionit të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve mund të jetë relativisht më i shpejtë në krahasim me disa tregues të tjerë. Ai mbështetet në mekanizmat ekzistues të mbledhjes së të dhënave dhe mund të integrohet në proceset e rregullta të raportimit dhe monitorimit. Megjithatë, ai kërkon sigurimin e disponueshmërisë së të dhënave të ndara sipas gjinisë, të cilat mund të përfshijnë forcimin e sistemeve të mbledhjes së të dhënave dhe trajnimin e stafit për metodat e mbledhjes së të dhënave të ndara sipas gjinisë.

Zbatimi i informacionit të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve në Shqipëri mund të çojë në ofrim më të synuar dhe të barabartë të shërbimeve, përmirësime të rezultateve gjinore dhe rritje të përgjegjshmërisë në ofrimin e shërbimeve publike.

Pas zbatimit të informacionit të performancës të ndarë sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve, Shqipëria mund të avancojë më tej menaxhimin e saj financiar publik të përgjegjshëm ndaj gjinisë duke marrë në konsideratë zbatimin e treguesve të tjerë si:

1. **Analiza e ndikimit gjinor të propozimeve të politikave buxhetore:** Shqipëria mund të integrojë analizën e ndikimit gjinor në procesin e formulimit të buxhetit. Kjo përfshin vlerësimin e efekteve të mundshme diferenciale të politikave dhe alokimeve buxhetore në grupe të ndryshme gjinore dhe përshtatjen e tyre në përputhje me rrethanat për të promovuar barazinë gjinore.

2. **Menaxhimi i Investimeve Publike të Përgjegjshme ndaj Gjinisë:** Shqipëria mund të forcojë proceset e saj për planifikimin, buxhetimin dhe zbatimin e investimeve publike për të siguruar që ato të jenë të përgjegjshme ndaj gjinisë. Kjo përfshin identifikimin e nevojave specifike gjinore, përcaktimin e prioritetëve të investimeve të përgjegjshme për gjininë dhe monitorimin e ndikimeve gjinore të investimeve publike.
3. **Udhëzuesi i buxhetit të përgjegjshëm gjinor:** Shqipëria mund të hartojë udhëzime dhe direktiva për përfshirjen e konsideratave gjinore gjatë gjithë ciklit buxhetor. Kjo mund të përfshijë kërkesa specifike për buxhetim, raportim dhe monitorim të përgjegjshëm gjinor.
4. **Dokumentacioni i Propozimit të Buxhetit të Përgjegjshëm ndaj Gjinisë:** Shqipëria mund të përmirësojë dokumentacionin e propozim-buxhetit duke përfshirë analizën gjinore, objektivat dhe objektivat. Kjo do të sigurojë që konsideratat gjinore të integrohen në fazat e planifikimit dhe propozimit të buxhetit, duke mundësuar vendimmarrje të informuar dhe shpërndarjen e burimeve.
5. **Monitorimi i shpenzimeve buxhetore për barazinë gjinore:** Shqipëria mund të krijojë mekanizma për të gjurmuar shpenzimet buxhetore të dedikuara për programet dhe nismat për barazinë gjinore. Kjo përfshin etiketimin dhe monitorimin e alokimeve buxhetore të alokuara posaçërisht për të adresuar pabarazitë gjinore dhe për të promovuar barazinë gjinore.
6. **Raportimi i përgjegjshëm gjinor:** Shqipëria mund të përmirësojë mekanizmat e saj të raportimit duke kërkuar raportim të përgjegjshëm gjinor nga agjencitë dhe entitetet qeveritare. Kjo përfshin raportimin mbi rezultatet, rezultatet dhe ndikimet specifike gjinore, si dhe progresin drejt arritjes së qëllimeve të barazisë gjinore.

7. **Vlerësimi i ndikimeve gjinore në ofrimin e shërbimeve:** Shqipëria mund të kryejë vlerësime sistematike për të vlerësuar ndikimet gjinore të programeve dhe projekteve të saj të ofrimit të shërbimeve. Kjo përfshin vlerësimin nëse shërbimet adresojnë në mënyrë efektive nevojat specifike gjinore, kontribuojnë në barazinë gjinore dhe arrijnë tek grupet gjinore të marginalizuara.
8. **Shqyrtimi legjislativ i ndikimeve gjinore të buxhetit:** Shqipëria mund të forcojë mekanizmat e saj të kontrollit legjislativ duke vendosur procedura për të vlerësuar ndikimet gjinore të vendimeve dhe politikave buxhetore. Kjo përfshin analizimin e masave të propozuara buxhetore nga perspektiva

gjinore dhe shqyrtimin e implikimeve të tyre për barazinë gjinore.

Është e rëndësishme të theksohet se zbatimi i këtyre praktikave kërkon një qasje të koordinuar që përfshin palët e interesuara, agjencitë qeveritare, organizatat e shoqërisë civile dhe avokatët e barazisë gjinore. Është gjithashtu thelbësore që të ndahen burime të përshtatshme, të ofrohen mundësi trajnimi dhe ngritjeje kapacitetesh dhe të krijohen mekanizma monitorimi dhe vlerësimi për të siguruar efektivitetin e këtyre praktikave.

Duke adoptuar dhe zbatuar këto praktika të menaxhimit të financave publike të përgjegjshme ndaj gjinisë, Shqipëria mund të bëjë përparim të rëndësishëm drejt arritjes së barazisë gjinore, promovimit të zhvillimit gjithëpërfshirës dhe përmirësimit të jetës së të gjithë qytetarëve të saj.

9. REKOMANDIME PËR INTEGRIMIN E BUXHETIT TË PËRGJEGJSHËM GJINOR NË NIVEL LOKAL

Në kuadër të barazisë gjinore, bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit po i përfshijnë në mënyrë progresive parimet e BPGJ-së në praktikatat e tyre buxhetore. Përderisa secila ka kontekstin, sfidat dhe progresin e saj unik, qëllimi kryesor mbetet i njëjtë: të sigurohet që vendimet buxhetore të kenë prioritet barazinë gjinore, përfshirjen dhe nevojat e grave dhe burrave në komunitetet e tyre.

Implementimi i treguesve:

1. Analiza e Ndikimit Gjinor të Propozimeve të Politikave Buxhetore

- **Përmet:** Për të kryer një analizë të ndikimit gjinor të propozimeve të politikave buxhetore, Bashkia Përmet mund të prezantojë një proces sistematik për të vlerësuar implikimet e mundshme gjinore të vendimeve buxhetore. Kjo përfshin analizimin e propozimeve të buxhetit për të identifikuar se si alokimet e ndryshme buxhetore dhe masat e politikave mund të ndikojnë në mënyra të ndryshme gjinitë dhe të ndikojnë në rezultatet e barazisë gjinore. Bashkia mund të bashkëpunojë me palët relevante të interesit, duke përfshirë organizatat e grave dhe ekspertët gjinorë, për të mbledhur të dhëna dhe njohuri mbi dinamikat dhe prioritetet gjinore. Duke përfshirë një analizë të ndikimit gjinor, Bashkia Përmet mund të sigurojë që politikatat e saj buxhetore t'u përgjigjen nevojave dhe sfidave specifike me të cilat

Nëpërmjet zbatimit të treguesve të ndryshëm që rrjedhin nga Korniza Suplementare për Vlerësimin e Menaxhimit të Financave Publike të Përgjegjshme ndaj Gjinitë nga PEFA, këto bashki janë duke ndërmarrë hapa drejt praktikave buxhetore më gjithëpërfshirëse dhe më të ndjeshme gjinore.

- **Kavajë:** Bashkia Kavajë mund të përfshijë analizën e ndikimit gjinor në propozimet e politikave të saj buxhetore duke vlerësuar sistematikisht implikimet e mundshme gjinore të vendimeve buxhetore. Kjo përfshin shqyrtimin se si alokimet e ndryshme buxhetore dhe masat e politikave mund të ndikojnë në mënyra të ndryshme gjinitë dhe të kontribuojnë në rezultatet e barazisë gjinore. Bashkia mund të krijojë një ekip të dedikuar ose grup pune përgjegjës për kryerjen e analizës së ndikimit gjinor, të angazhohet me palët e interesuara përkatëse për të mbledhur të dhëna dhe inpute të ndara sipas gjinitë dhe të integrojë tregues dhe objektiva të përgjegjshëm gjinor në procesin buxhetor. Duke integruar analizën e

ndikimit gjinor, Bashkia Kavajë mund të sigurojë që politikat e saj buxhetore të marrin parasysh dimensionet gjinore dhe të promovojnë rezultate të barabarta për të gjitha gjinitë në komunitet.

- **Elbasan:** Për të përfshirë analizën e ndikimit gjinor në propozimet e politikave buxhetore, Bashkia Elbasan mund të adoptojë një qasje sistematike për të vlerësuar implikimet gjinore të vendimeve buxhetore. Kjo përfshin analizimin e efekteve të mundshme të ndarjeve buxhetore dhe masave të politikave mbi gjinitë e ndryshme dhe ndikimin e tyre në rezultatet e barazisë

gjinore. Bashkia mund të vendosë udhëzime dhe kritere të qarta për kryerjen e analizës së ndikimit gjinor, të bashkëpunojë me ekspertë gjinorë dhe palët e interesuara përkatëse për të mbledhur të dhëna dhe perspektiva të ndara sipas gjinisë dhe të integrojë tregues dhe objektiva të përgjegjshëm gjinor në procesin e formulimit të buxhetit. Duke përfshirë analizën e ndikimit gjinor, Bashkia Elbasan mund të sigurojë që politikat e saj buxhetore të jenë të informuara nga konsideratat gjinore dhe të kontribuojnë në avancimin e barazisë gjinore në komunitet.

Bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit mund të forcojnë propozimet e tyre të politikave buxhetore duke kryer analiza të ndikimit gjinor. Duke vlerësuar sistematikisht implikimet e mundshme gjinore të vendimeve buxhetore, këto bashki mund të identifikojnë dhe adresojnë boshllëqet gjinore dhe të promovojnë rezultatet e barazisë gjinore. Duke u angazhuar me palët e interesuara, duke mbledhur të dhëna të ndara sipas gjinisë dhe duke integruar tregues të përgjegjshëm gjinor, bashkitë mund të sigurojnë që politikat e tyre buxhetore të jenë të informuara nga konsideratat gjinore dhe të përgjigjen ndaj nevojave dhe sfidave specifike me të cilat përballen gjinitë e ndryshme në komunitetet e tyre. Kjo qasje mund të kontribuojë në procese dhe rezultate buxhetore më të drejta dhe gjithëpërfshirëse.

2. Menaxhimi i Investimeve Publike të Përgjegjshme ndaj Gjinisë

- **Përmet:** Për të përfshirë menaxhimin gjinor të investimeve publike, Bashkia Përmet mund të adoptojë një qasje sistematike për integrimin e konsideratave gjinore në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e projekteve të investimeve publike. Kjo mund të përfshijë kryerjen e analizave gjinore për të identifikuar nevojat dhe prioritetet specifike gjinore, sigurimin e përfshirjes së treguesve të përgjegjshëm ndaj gjinisë në hartimin dhe vlerësimin e projektit, si dhe shpërndarjen e burimeve për të adresuar boshllëqet gjinore dhe për të promovuar barazinë gjinore. Duke integruar konsideratat gjinore në të gjithë ciklin e projektit, Bashkia

Përmet mund të sigurojë që investimet publike të kontribuojnë në përmirësimin e rezultateve të barazisë gjinore dhe adresimin e nevojave dhe sfidave specifike me të cilat përballen gjinitë e ndryshme në komunë.

- **Kavajë:** Bashkia Kavajë mund të përmirësojë praktikën e saj të menaxhimit të investimeve publike duke adoptuar një qasje të përgjegjshme ndaj gjinisë. Kjo përfshin marrjen në konsideratë të dimensioneve gjinore në të gjitha fazat e projekteve të investimeve publike, duke përfshirë identifikimin, hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e projekteve. Bashkia Kavajë mund të kryejë analiza

gjinore për të identifikuar nevojat dhe dobësitë specifike gjinore, të përfshijë tregues të përgjegjshëm gjinor në planifikimin e projektit, të ndajë burime për të adresuar boshllëqet gjinore dhe promovuar barazinë gjinore, si dhe të monitorojë dhe vlerësojë ndikimin gjinor të projekteve investuese. Duke adoptuar një qasje të përgjegjshme ndaj gjinisë, Bashkia Kavajë mund të sigurojë që investimet e saj publike të kontribuojnë në rezultatet e barazisë gjinore dhe të krijojnë ndikime pozitive për të gjithë anëtarët e komunitetit.

- **Elbasan:** Për të forcuar menaxhimin gjinor të investimeve publike, Bashkia Elbasan mund të miratojë strategji për të integruar

konsideratat gjinore në proceset e saj të planifikimit dhe zbatimit të investimeve. Kjo mund të përfshijë kryerjen e analizave gjinore për të identifikuar nevojat dhe prioritetet specifike gjinore, përfshirjen e treguesve të përgjegjshëm gjinor në hartimin dhe vlerësimin e projekteve, shpërndarjen e burimeve për të adresuar pabarazitë gjinore dhe sigurimin e pjesëmarrjes aktive të grave në proceset vendimmarrëse që lidhen me investimet publike. Duke integruar konsideratat gjinore në planifikimin dhe zbatimin e investimeve, Bashkia Elbasan mund të maksimizojë ndikimet pozitive të investimeve të saj në barazinë gjinore dhe të kontribuojë në fuqizimin dhe mirëqenien e të gjitha gjinive në bashki.

Bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit mund të përmirësojnë praktikën e tyre të menaxhimit të investimeve publike duke adoptuar një qasje të përgjegjshme ndaj gjinisë. Kjo përfshin integrimin sistematik të konsideratave gjinore në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e projekteve të investimeve publike. Duke kryer analiza gjinore, duke inkorporuar tregues të përgjegjshëm gjinor, duke ndarë burime për të adresuar pabarazitë gjinore dhe duke siguruar pjesëmarrjen e grave në vendimmarrje, bashkitë mund të sigurojnë që investimet e tyre publike të kontribuojnë në avancimin e rezultateve të barazisë gjinore dhe adresimin e nevojave dhe sfidave specifike. Me të cilat përballen gjinitë e ndryshme në komunitetet e tyre.

3. Udhëzimi i buxhetit të përgjegjshëm gjinor

- **Përmet:** Bashkia Përmet mund të fokusohet në zhvillimin dhe zbatimin e një udhëzuesi të buxhetit të përgjegjshëm gjinor, e cila do të ofrojë udhëzime për të gjitha departamentet dhe njësitë brenda bashkisë për integrimin e konsideratave gjinore në proceset e tyre buxhetore. Gjithashtu duhet të ofrojë udhëzime për kryerjen e analizave gjinore dhe të nxjerrë në pah nevojën për buxhetim të

përgjegjshëm ndaj gjinisë. Duke promovuar ndërgjegjësimin dhe kuptimin e çështjeve gjinore në mesin e vendimmarrësve dhe planifikuesve të buxhetit, bashkia mund të sigurojë që konsideratat gjinore të përfshihen gjatë gjithë ciklit buxhetor.

- **Kavajë:** Ky udhëzues do të shërbente si një mjet për të komunikuar angazhimin e bashkisë për barazinë gjinore dhe për të

dhënë udhëzime për përfshirjen e konsideratave gjinore në procesin e buxhetimit. Ai duhet të përshkruajë hapat për të kryer analiza gjinore, të përcaktojë objektiva të përgjegjshëm ndaj gjinisë, të ndajë burime bazuar në prioritetet gjinore dhe të monitorojë progresin. Duke shpërndarë udhëzuesin dhe duke ofruar mundësi trajnimi dhe ngritjeje kapacitetsh, Bashkia Kavajë mund të sigurojë që të gjithë aktorët përkatës të jenë të pajisur me njohuritë dhe aftësitë për të zbatuar në mënyrë efektive buxhetimin e përgjegjshëm gjinor.

- **Elbasan:** Ky udhëzues do të shërbente si një instrument

politikash për të udhëhequr të gjitha departamentet dhe njësitë në bashki në përfshirjen e konsideratave gjinore në aktivitetet e tyre buxhetore. Ai duhet të theksojë rëndësinë e barazisë gjinore, të ofrojë udhëzime për kryerjen e analizave gjinore dhe të nxjerrë në pah nevojën për buxhetim të përgjegjshëm gjinor. Duke promovuar udhëzuesin dhe duke siguruar integrimin e saj në procesin e buxhetimit, Bashkia Elbasan mund të institucionalizojë praktikën e përgjegjshme gjinore dhe të promovojë përgjegjshmërinë dhe transparencën në shpërndarjen e burimeve.

Për të promovuar buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, është thelbësore që bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit të hartojnë dhe zbatojnë Udhëzime për buxhetin e përgjegjshëm ndaj gjinisë. Këto dokumente do të ofrojnë udhëzime, udhëzime dhe një kornizë të qartë për integrimin e konsideratave gjinore në proceset buxhetore të çdo bashkie. Duke rritur ndërgjegjësimin, duke ofruar udhëzime dhe duke institucionalizuar praktikën e përgjegjshme gjinore, bashkitë mund të sigurojnë që barazia gjinore të jetë prioritare dhe që burimet të ndahen në një mënyrë që adreson nevojat dhe sfidat specifike me të cilat përballen gjinitë e ndryshme në komunitetet e tyre.

4. Dokumentacioni i projekt Buxhetit të Përgjegjshëm Gjinor

- **Përmet:** Bashkia Përmet mund të përmirësojë praktikën e saj të buxhetimit të përgjegjshëm gjinor duke u fokusuar në dokumentacionin e projekt buxhetit të përgjegjshëm gjinor. Kjo përfshin integrimin e konsideratave gjinore në procesin e projekt buxhetit. Duke kryer një analizë gjinore specifike për Përmetin, bashkia mund të identifikojë nevojat, prioritetet dhe sfidat me të cilat përballen burrat dhe gratë në zonë. Zhvillimi i udhëzimeve të qarta për dokumentacionin e projekt buxhetit që përfshin konsideratat gjinore do të ndihmojë në sigurimin që çështjet gjinore të adresohen në mënyrë adekuate në buxhet. Duke

inkorporuar indikatorë të ndjeshëm ndaj gjinisë dhe mekanizma monitorues, bashkia mund të gjurmojë progresin dhe të masë ndikimin e përpjekjeve të saj për dokumentimin e projekt buxhetit të përgjegjshëm gjinor.

- **Kavajë:** Për të promovuar buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në Kavajë, është e rëndësishme t'i jepet prioritet dokumentacionit të projekt buxhetit të përgjegjshëm gjinor. Bashkia duhet të kryejë një analizë gjinore për të identifikuar nevojat dhe prioritetet specifike të burrave dhe grave. Zhvillimi i udhëzimeve të qarta për dokumentacionin e projekt buxhetit që përfshin konsideratat gjinore do të ndihmojë

në sigurimin që çështjet gjinore të adresohen në mënyrë adekuate në buxhet. Bashkia Kavajë mund të punojë drejt promovimit të barazisë gjinore dhe adresimit të sfidave specifike duke vendosur objektiva të përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe duke ndarë burimet në përputhje me rrethanat.

- **Elbasan:** Bashkia Elbasan tashmë ka ndërmarrë hapa drejt buxhetimit të përgjegjshëm gjinor nëpërmjet programit të saj për barazinë gjinore dhe nismave për mbrojtjen sociale. Për të përmirësuar më tej praktikën e saj, bashkia mund të fokusohet në dokumentacionin e projekt-buxhetit të përgjegjshëm gjinor. Duke kryer një analizë gjinore specifike për

Elbasanin, bashkia mund të identifikojë nevojat, prioritetet dhe sfidat me të cilat përballen burrat dhe gratë në zonë. Zhvillimi i udhëzimeve të qarta për dokumentacionin e projekt-buxhetit që përfshin konsideratat gjinore do të ndihmojë në sigurimin që çështjet gjinore të adresohen në mënyrë adekuate në buxhet. Duke monitoruar zbatimin e propozimeve buxhetore të përgjegjshme për gjininë dhe duke raportuar mbi rezultatet e tyre, Bashkia Elbasan mund të promovojë transparencën dhe llogaridhënien në përpjekjet e saj buxhetore të përgjegjshme për gjininë.

Bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit mund të përmirësojnë praktikën e tyre të buxhetimit të përgjegjshëm gjinor nëpërmjet dokumentacionit efektiv të projekt-buxhetit. Duke kryer analiza gjinore, duke zhvilluar udhëzime të qarta, duke vendosur objektiva të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe duke monitoruar progresin, këto bashki mund të sigurojnë që konsideratat gjinore të integrohen në procesin e buxhetimit. Kjo do të ndihmojë në adresimin e nevojave brenda komuniteteve dhe do të kontribuojë në avancimin e barazisë gjinore dhe përfshirjes sociale.

5. Informacione të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimit

- **Përmet:** Është shumë e rëndësishme mbledhja dhe analizimi i performancës për ofrimin e shërbimeve sipas gjinisë në bashkinë Përmet. Kjo përfshin mbledhjen sistematike të të dhënave për rezultatet e ofrimit të shërbimeve dhe ndarjen e tyre sipas gjinisë. Duke analizuar informacionin e performancës të ndara sipas gjinisë, bashkia e Përmetit mund të identifikojë pabarazitë me bazë gjinore në aksesin, cilësinë dhe rezultatet e shërbimeve. Ky informacion do të shërbejë për vendimmarrje më të mirë, shpërndarjen e burimeve dhe zhvillimin e ndërhyrjeve të synuara

për të adresuar pabarazitë gjinore në ofrimin e shërbimeve.

- **Kavajë:** Është shumë e rëndësishme zbatimi i një sistemi për mbledhjen dhe analizimin e informacionit të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve në bashkinë e Kavajës. Kjo përfshin integrimin e mbledhjes së të dhënave të ndara sipas gjinisë në kornizat ekzistuese të monitorimit dhe vlerësimit për të matur efektivitetin dhe barazinë e ofrimit të shërbimeve. Duke ekzaminuar rezultatet e ofrimit të shërbimeve sipas gjinisë, bashkia e Kavajës mund të identifikojë zonat ku ekzistojnë pabarazitë gjinore dhe të

ndërmarrë veprime të synuara për të përmirësuar aksesin, cilësinë dhe rezultatet për të dyja gjinitë. Informacioni i performancës i ndarë sipas gjinisë do të shërbejë për vendimmarrje më të mirë, shpërndarjen e burimeve dhe zhvillimin e ndërhyrjeve të synuara për të adresuar pabarazitë gjinore në ofrimin e shërbimeve.

- **Elbasan:** Zhvillimi i një mekanizmi për mbledhjen dhe analizimin e informacionit të performancës të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve në bashkinë e Elbasanit. Kjo përfshin përfshirjen e mbledhjes së të dhënave të ndara sipas gjinisë

në proceset e monitorimit dhe vlerësimit për të vlerësuar efektivitetin dhe barazinë e rezultateve të ofrimit të shërbimeve. Duke analizuar të dhënat e ofrimit të shërbimeve sipas gjinisë, bashkia e Elbasanit mund të identifikojë barrierat dhe pabarazitë specifike gjinore në aksesin dhe përfitimin e shërbimeve. Ky informacion mund të ndihmojë vendimmarrjen, shpërndarjen e burimeve dhe formulimin e politikave për të siguruar ofrimin e shërbimeve të barabarta dhe të përgjegjshme ndaj gjinisë.

Informacioni i performancës së ndarë sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve luan një rol jetik në avancimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor në bashkitë Përmet, Kavajë dhe Elbasan. Duke mbledhur dhe analizuar të dhëna të ndara sipas gjinisë për ofrimin e shërbimeve publike, këto bashki mund të fitojnë një kuptim më të thellë të ndikimeve të ndryshme të shërbimeve tek burrat dhe gratë. Ky informacion u mundëson atyre të identifikojnë pabarazitë gjinore, të synojnë burimet në mënyrë efektive dhe të përmirësojnë cilësinë dhe aksesin e shërbimit. Duke përfshirë informacionin e performancës të ndarë sipas gjinisë në sistemet e tyre të monitorimit dhe vlerësimit, këto bashki mund të gjejnë progresin, të masin rezultatet dhe të sigurojnë që shërbimet t'u përgjigjen nevojave të ndryshme të komuniteteve të tyre. Përdorimi i këtyre të dhënave i fuqizon vendimmarrësit për të marrë vendime të politikave dhe buxhetore të bazuara në fakte, duke nxitur barazinë gjinore dhe duke rritur mirëqenien e përgjithshme të banorëve.

6. Gjurmimi i Shpenzimeve Buxhetore për Barazi Gjinore

- **Përmet:** Zhvillimi i një sistemi për gjurmimin e shpenzimeve buxhetore për barazi gjinore në bashkinë e Përmetit. Kjo përfshin krijimin e një mekanizmi për monitorimin dhe regjistrimin e alokimit dhe përdorimit të fondeve të synuara pikërisht për iniciativat për barazi gjinore. Sistemi duhet të përfshijë të dhëna të ndara sipas gjinisë për alokimet dhe shpenzimet buxhetore, duke lejuar identifikimin e boshllëqeve dhe pabarazive në shpërndarjen e burimeve.

Monitorimi dhe raportimi i rregullt mbi shpenzimet buxhetore për barazi gjinore do t'i mundësojë bashkisë Përmet të vlerësojë efektivitetin dhe ndikimin e programeve dhe politikave të saj në lidhje me barazinë gjinore.

- **Kavajë:** Zbatimi i një sistemi gjurmues për monitorimin e shpenzimeve buxhetore për barazinë gjinore në bashkinë Kavajë. Kjo përfshin krijimin e një mekanizmi për të mbledhur dhe analizuar të dhënat për

shpërndarjen dhe përdorimin e fondeve për programe dhe shërbime specifike gjinore. Sistemi duhet të gjenerojë raporte të ndara sipas gjinisë për ndarjet buxhetore, shpenzimet dhe rezultatet, duke i mundësuar bashkisë së Kavajës të identifikojë nën-fushat e investimit ose pabarazitë në shpërndarjen e burimeve. Duke gjurmuar shpenzimet buxhetore për barazinë gjinore, bashkia e Kavajës mund të sigurojë përdorimin efektiv dhe të barabartë të burimeve në promovimin e barazisë gjinore dhe fuqizimit të grave.

- **Elbasan:** Krijimi i një sistemi të fortë për të gjurmuar shpenzimet buxhetore për barazinë gjinore në bashkinë e Elbasanit. Kjo përfshin

zhvillimin e një baze të dhënash gjithëpërfshirëse që mbledh informacion mbi ndarjet buxhetore, shpenzimet dhe rezultatet që lidhen me iniciativat për barazi gjinore. Sistemi duhet të gjenerojë raporte të ndara sipas gjinisë dhe të sigurojë monitorim në kohë reale të shpenzimeve buxhetore, duke i lejuar bashkisë së Elbasanit të identifikojë boshllëqet, tendencat dhe fushat për përmirësim. Analiza dhe raportimi i rregullt mbi shpenzimet buxhetore për barazi gjinore do të mundësojë vendimmarrje të bazuar në fakte, shpërndarje të burimeve dhe llogaridhënie në avancimin e qëllimeve të barazisë gjinore.

Gjurmimi i shpenzimeve buxhetore për barazinë gjinore është një komponent thelbësor i buxhetimit të përgjegjshëm ndaj gjinisë. **Duke zbatuar një sistem të fuqishëm gjurmimi, bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit mund të sigurojnë shpërndarjen dhe përdorimin efektiv të fondeve për nismat për barazinë gjinore.** Sistemi duhet të kapë të dhëna të ndara sipas gjinisë për ndarjet buxhetore, shpenzimet dhe rezultatet, duke ofruar njohuri të vlefshme për efektivitetin dhe ndikimin e programeve të lidhura me gjininë. Monitorimi dhe raportimi i rregullt do t'u mundësojë këtyre komunave të identifikojnë mangësitë, të adresojnë pabarazitë dhe të marrin vendime të informuara për promovimin e barazisë gjinore dhe fuqizimit të grave. Krijimi i mekanizmave të tillë gjurmues demonstroi një përkushtim ndaj transparencës, llogaridhënies dhe vendimmarrjes së bazuar në prova në ndjekje të menaxhimit financiar publik të përgjegjshëm ndaj gjinisë.

7. Raportimi i përgjegjshëm gjinor

- **Përmet:** Zhvillimi dhe zbatimi i një mekanizmi raportues të përgjegjshëm gjinor në bashkinë Përmet për të gjurmuar dhe monitoruar progresin në barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Kjo përfshin krijimin e një modeli raportimi të standardizuar që konsiston në tregues dhe objektiva të lidhura me gjininë, si dhe të dhëna të ndara sipas gjinisë për ndarjet buxhetore, shpenzimet dhe rezultatet. Mekanizmi i raportimit duhet t'u kërkojë departamenteve

dhe agjencive të ofrojnë përditësime të rregullta mbi aktivitetet, arritjet dhe sfidat e tyre lidhur me gjininë. Duke përfshirë raportimin e përgjegjshëm gjinor, bashkia e Përmetit mund të rrisë transparencën, llogaridhënien dhe mbikëqyrjen e përpjekjeve për barazi gjinore.

- **Kavajë:** Implementimi e një sistemi raportimi të përgjegjshëm gjinor në bashkinë e Kavajës për të siguruar që informacioni në lidhje me gjininë të mbledhet, analizohet dhe

raportohet në mënyrë sistematike. Kjo përfshin zhvillimin e udhëzimeve të raportimit që përvijojnë treguesit dhe të dhënat specifike gjinore që do të përfshihen në raporte, si dhe shpeshhtësinë dhe formatin e raportimit.

- Departamenteve/ drejtorive të ndryshme duhet t'u kërkohej të ofrojnë të dhëna të ndara sipas gjinisë për aktivitetet, buxhetet dhe rezultatet e tyre. Raportet duhet të nxjerrin në pah progresin, sfidat dhe praktikën më të mira në promovimin e barazisë gjinore dhe të informojnë proceset vendimmarrëse.
- **Elbasan:** Krijimi i një kuadri gjithëpërfshirës raportimi të përgjegjshëm gjinor në bashkinë e Elbasanit për të mbledhur dhe

komunikuar informacion mbi aktivitetet, buxhetet dhe rezultatet që lidhen me gjininë. Kjo përfshin zhvillimin e udhëzimeve dhe modeleve të raportimit që përfshijnë tregues gjinorë dhe kërkojnë mbledhjen e të dhënave të ndara sipas gjinisë. Departamenteve/ drejtorive të ndryshme duhet t'u kërkohej të ofrojnë të dhëna të ndara sipas gjinisë për aktivitetet, buxhetet dhe rezultatet e tyre. Raportet mund të jenë të aksesueshme edhe për publikun, palët e interesuara dhe politikëbërësit dhe të shërbejnë si një mjet për llogaridhënien dhe monitorimin e përpjekjeve për barazi gjinore.

Zbatimi i mekanizmave të raportimit të përgjegjshëm gjinor për bashkitë Përmet, Kavajë dhe Elbasan mund të rrisë kapacitetin e tyre për të monitoruar dhe vlerësuar progresin në barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Raportimi i përgjegjshëm gjinor mundëson një vlerësim sistematik dhe transparent të aktiviteteve të lidhura me gjininë, shpërndarjes së burimeve dhe rezultateve. Ai siguron një bazë për vendimmarrje të bazuar në prova, zhvillimin e politikave dhe shpërndarjen e burimeve për të adresuar pabarazitë gjinore dhe për të siguruar llogaridhënie në promovimin e barazisë gjinore. Është thelbësore të krijohen udhëzime të qarta raportimi, të mbledhen të dhëna të ndara sipas gjinisë dhe të sigurohet që raportet të shpërndahen gjerësisht dhe të përdoren nga palët e interesuara në bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit.

8. Vlerësimi i ndikimeve gjinore në ofrimin e shërbimeve

- **Përmet:** Kryerja e vlerësimeve të ndikimit gjinor në ofrimin e shërbimeve për të vlerësuar efektivitetin e tyre në adresimin e nevojave dhe prioritetëve specifike të grave dhe burrave në Përmet. Ky proces vlerësimi duhet të përfshijë mbledhjen e të dhënave të ndara sipas gjinisë, analizimin e pabarazive gjinore në përdorimin e shërbimeve dhe vlerësimin e masës në të cilën shërbimet janë të aksesueshme, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse. Gjetjet nga këto vlerësime do të ofronin njohuri të vlefshme për sfidat gjinore në ofrimin e

shërbimeve, duke informuar vendimmarrësit dhe duke forcuar barazinë gjinore në Përmet.

- **Kavajë:** Zhvillimi i një qasjeje sistematike për vlerësimin e ndikimeve gjinore në ofrimin e shërbimeve në Kavajë. Kjo mund të bëhet duke vendosur tregues të performancës që matin efektivitetin e shërbimeve në adresimin e nevojave të grave dhe burrave. Kryerja e vlerësime të rregullta të ndikimit gjinor për të mbledhur të dhëna mbi përdorimin e shërbimit, aksesin, cilësinë dhe rezultatet të

ndara sipas gjinisë do të ndihmojë në identifikimin e fushave për përmirësim dhe adresimin e nevojave të grupeve të ndryshme.

- **Elbasan:** Zbatimi i një kuadri vlerësimi gjithëpërfshirës për të vlerësuar ndikimet gjinore në ofrimin e shërbimeve në Elbasan. Kjo përfshin vendosjen e kriterëve të qarta të vlerësimit dhe treguesve të performancës që kapin rezultatet dhe ndikimet e lidhura me gjininë. Kryerja e vlerësimeve të rregullta të

ofrimit të shërbimeve ndihmon në identifikimin e sfidave, barrierave dhe mundësive për forcimin e barazisë gjinore në ofrimin e shërbimeve. Gjetjet e vlerësimit duhet të informojnë vendimmarrësit për shpërndarjen e burimeve dhe zhvillimin e politikave për të siguruar që shërbimet të jenë gjithëpërfshirëse, të barabarta dhe t'u përgjigjen nevojave të grave dhe burrave në Elbasan.

Nëpërmjet vlerësimeve të ndikimeve gjinore në ofrimin e shërbimeve, bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit mund të kuptojnë më thellë efektivitetin e programeve dhe shërbimeve të tyre në promovimin e barazisë gjinore. Këto vlerësime do të ndihmojnë në identifikimin e fushave për përmirësim, informimin e vendimmarrësve dhe shpërndarjen e burimeve për të adresuar pabarazitë gjinore dhe për të përmbushur nevojat specifike të grave dhe burrave. Është e rëndësishme të krijohet një kuadër i fuqishëm vlerësimi, të mbledhen të dhëna të ndara sipas gjinisë, të përfshihen aktorët përkatës dhe të sigurohet që gjetjet të përdoren për përmirësuar politikën dhe prioritetet në ofrimin e shërbimeve më të përgjegjshme ndaj gjinisë në Përmet, Kavajë dhe Elbasan.

9. Shqyrtimi legjislativ i Ndikimeve Gjinore të Buxhetit

- **Përmet:** Krijimi i një komisioni ose grupi pune të dedikuar brenda bashkisë për të kryer shqyrtimin legjislativ të ndikimeve gjinore të buxhetit. Ky grup duhet të përbëhet nga përfaqësues të departamenteve/drejtorive përkatëse, organizatave të shoqërisë civile dhe palëve të tjera të interesuara. Roli i tyre do të ishte rishikimi i propozimeve buxhetore dhe vlerësimi i përgjegjshmërisë gjinore të alokimeve, politikave dhe programeve të propozuara. Grupi mund të japë rekomandime për të siguruar që buxheti promovon barazinë gjinore dhe adreson nevojat dhe prioritetet specifike të grave dhe burrave në Përmet.
- **Kavajë:** Realizimi i një kuadri të analizës buxhetore të përgjegjshme gjinore që përfshin shqyrtimin legjislativ të ndikimeve gjinore të

buxhetit. Ky proces duhet të përfshijë angazhimin e palëve të interesuara, duke përfshirë anëtarët e këshillit bashkiak, organizatat e grave dhe ekspertët gjinorë, për të shqyrtuar në mënyrë kritike propozimet e buxhetit dhe për të vlerësuar reagimin e tyre gjinor. Gjetjet dhe rekomandimet nga procesi i shqyrtimit do të informonin hallkat vendimmarrëse për ndarjet buxhetore, duke siguruar që buxheti të pasqyrojë prioritetet dhe shqetësimet e grave dhe burrave në Kavajë.

- **Elbasan:** Zbatimi i një procesi të shqyrtimit legjislativ të përgjegjshëm gjinor brenda ciklit buxhetor të bashkisë Elbasan. Kjo do të përfshinte krijimin e një grupi të specializuar ose një task force përgjegjëse për analizimin e ndikimeve gjinore të propozimeve

buxhetore dhe monitorimin e zbatimit të nismave të përgjegjshme ndaj gjinisë. Grupi mund të përbëhet nga përfaqësues nga këshilli bashkiak, ekspertë gjinorë, organizata të grave dhe shoqëria civile. Roli i tyre do të ishte të rishikojnë dokumentet buxhetore, të

vlerësojnë shkallën në të cilën konsideratat gjinore janë integruar dhe të bëjnë rekomandime për rritjen e përgjegjshmërisë gjinore të buxhetit. Gjetjet dhe rekomandimet e tyre duhet t'i paraqiten këshillit bashkiak dhe të shqyrtohen në procesin e vendimmarrjes.

Nëpërmjet kontrollit legjislativ të ndikimeve gjinore të buxhetit, bashkitë e Përmetit, Kavajës dhe Elbasanit mund të sigurojnë që vendimet e tyre buxhetore dhe ndarja e burimeve të marrin parasysh nevojat dhe prioritetet specifike të grave dhe burrave. **Ky proces do të promovojë transparencën, llogaridhënien dhe barazinë gjinore në buxhetim, duke çuar në rezultate më efektive dhe gjithëpërfshirëse për bashkitë.** Është thelbësore të përfshihen palët përkatëse të interesit, duke përfshirë organizatat e shoqërisë civile, ekspertët gjinorë, etj, për të siguruar një qasje gjithëpërfshirëse dhe pjesëmarrëse ndaj shqyrtimit legjislativ. Monitorimi dhe vlerësimi i rregullt i procesit të kontrollit do të mundësojë përmirësimin e praktikave buxhetore për të çuar përpara barazinë gjinore dhe përfshirjen sociale në Përmet, Kavajë dhe Elbasan.

10. REKOMANDIME PËR BASHKITË PILOTE

Kavaja, Përmeti dhe Elbasani janë të gjitha bashki të vendosura në rajone të ndryshme të Shqipërisë dhe kanë kontekste të ndryshme sociale, ekonomike dhe kulturore që ndikojnë në situatën e grave dhe burrave. Megjithatë, mund të vërehen disa tendenca të përgjithshme:

- **Arsimi:** Gratë në Shqipëri kanë nivele më të ulëta të shkrim-leximit dhe më pak vite arsimimi se meshkujt, veçanërisht në zonat rurale. Në të tri bashkitë, mund të ketë pabarazi në aksesin në arsim dhe mundësi trajnimi për gratë dhe burrat, të cilat mund të ndikojnë në aftësinë e tyre për të marrë pjesë në fuqinë punëtore dhe për të kontribuar në ekonominë lokale.
- **Punësimi:** Gratë në Shqipëri kanë më pak gjasa për t'u punësuar se burrat dhe shpesh janë të përqendruara në punë informale me pagesë të ulët. Kjo prirje mund të zbatohet gjithashtu për të tri bashkitë, ku gratë mund të përballen me pengesa shtesë për aksesin në punësim formal për shkak të normave kulturore dhe sociale që kufizojnë lëvizshmërinë dhe pjesëmarrjen e tyre në jetën publike.
- **Shëndeti:** Femrat në Shqipëri kanë jetëgjatësi më të ulët se meshkujt dhe kanë më shumë gjasa të vuajnë nga sëmundje jo të transmetueshme, si kanceri dhe sëmundjet kardiovaskulare. Në të tri bashkitë aksesin në shërbimet e kujdesit shëndetësor, duke përfshirë shërbimet e shëndetit riprodhues, mund të jetë i kufizuar, veçanërisht në zonat rurale.
- **Dhuna ndaj grave:** Shqipëria ka shkallë të lartë të dhunës në familje dhe gratë shpesh hezitojnë ta raportojnë atë për

shkak të stigmës dhe frikës nga hakmarrja. Në të tri bashkitë, gratë mund të përballen me rreziqe shtesë për shkak të roleve dhe pritjeve tradicionale gjinore që përforcojnë dominimin dhe kontrollin e meshkujve.

Për të përmirësuar BPGJ në praktikat buxhetore të bashkitë pilot, mund të ndërmerren disa veprime:

- *Krijimi i ndërgjegjësimit dhe ngritjes së kapaciteteve*
Hartimi i programeve të trajnimit dhe fushata ndërgjegjësimi për stafin lokal për të rritur njohuritë për BPGJ-së dhe përfitimet e përfshirjes së perspektivave gjinore në proceset buxhetore.
- *Analiza gjinore*
Kryerja e një analize gjinore të programeve, projekteve dhe shërbimeve të bashkisë për të identifikuar pabarazitë gjinore dhe nevojat specifike gjinore. Kjo analizë do të sigurojë një bazë për integrimin e konsideratave gjinore në alokimet buxhetore.
- *Alokimi i buxhetit të dedikuar*
Alokimi i fondeve specifike të buxhetit për iniciativë dhe aktivitete të lidhura me çështjet e gjinisë. Këtu mund të përfshihen programe që promovojnë fuqizimin ekonomik të grave, adresimin e dhunës me bazë gjinore dhe rritjen e barazisë gjinore në shërbimet sociale.
- *Hartimi i udhëzimeve dhe zhvillimi i mjeteve të BPGJ-së*
Hartimi i udhëzimeve dhe identifikimi i mjeteve të qarta për integrimin e çështjeve gjinore në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e buxhetit. Këto mjete mund të përfshijnë deklaratat e buxhetit gjinor, vlerësimet e

ndikimit gjinor dhe treguesit e përgjegjshëm gjinor.

- *Angazhimi i palëve të interesuara*
Angazhimi me organizatat e shoqërisë civile, grupet e grave dhe ekspertët gjinorë për të mbledhur të dhëna dhe rekomandime për integrimin e BPGJ-së në procesin e buxhetimit. Ekspertiza dhe perspektivat e tyre mund të kontribuojnë në zhvillimin e nismave të përgjegjshme

ndaj gjinisë.

- *Monitorimi dhe vlerësimi*
Krijimi i mekanizmave për monitorimin dhe vlerësimin e ndikimit të alokimeve buxhetore në rezultatet e barazisë gjinore. Vlerësimi i efektivitetit të iniciativave të zbatuara dhe përmirësimi i tyre sipas nevojës.

Zbatimi i BPGJ-së kërkon një përkushtim për barazinë gjinore dhe përfshirjen aktive të autoriteteve vendimmarrëse, aktorëve të interesit dhe organizatave të shoqërisë civile. Duke integruar perspektivat gjinore në praktikat buxhetore, bashkia mund të kontribuojë në promovimin e barazisë gjinore, adresimin e pabarazive gjinore dhe të sigurohet që burimet të ndahen në një mënyrë që plotëson nevojat e ndryshme të popullatës, duke përfshirë gratë dhe grupet e marginalizuara.

Duke përmirësuar praktikat e BPGJ-së, bashkitë mund të avancojnë më tej në angazhimin drejt barazisë gjinore, përfshirjes sociale dhe mirëqenies së përgjithshme të banorëve të saj. Kjo kërkon një qasje gjithëpërfshirëse dhe të integruar të buxhetimit, duke siguruar që konsideratat gjinore të përfshihen në të gjithë sektorët dhe që burimet të ndahen në një mënyrë që promovon barazinë gjinore dhe adreson pabarazitë sociale në mënyrë efektive.

SHTOJCA 1: MODELI I PYETËSORIT

PYETËSOR

BUXHETIMI I PËRGJEGJSHËM GJINOR

Ky pyetësor zhvillohet në kuadër të projektit “Drejt një dimensionimi më të ndjeshëm ndaj gjinisë në procesin e buxhetimit vendor / Towards a more gender-sensitive dimension into the local budgeting process”, të zbatuar nga Instituti i Politikave Publike dhe Private (IP3), me mbështetjen financiare të Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)

1. Ju lutemi të plotësoni të dhënat kryesore për numrin e punonjësve në bashkinë tuaj.

- a. Numri total _____
- b. Numri total i femrave _____
- c. Numri total i meshkujve _____

Nga të cilët,

- d. Në Administratë:
 - Numri total _____
 - Numri i femrave _____
 - Numri i meshkujve _____
- e. Institucionet e varësisë:
 - Numri total _____
 - Numri i femrave _____
 - Numri i meshkujve _____

2. A ofroni shërbime shoqërore sipas legjislacionit në fuqi, ku përfshihen shërbimet e kujdesit shoqëror që ofrohen në qendrat komunitare, qendrat rezidenciale, qendrat ditore ose në shtëpi?

PO JO

3. Nëse po, ju lutem specifikoni:

	Numri total i qendrave	Numri i përfituesve për vitin			Numri i femrave që marrin shërbim		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
Qendrat komunitare							
Qendrat rezidenciale							
Qendrat ditore							
Strehëzat							
Shtëpi							

4. A janë përfshirë çështjet gjinore në procesin e Planifikimit Buxhetimit Afatmesem (PBA)?

PO JO

5. A keni realizuar një analizë gjinore, përpara planifikimit buxhetor dhe a keni parashikuar plane veprimi konkrete, aty ku është e nevojshme?

PO JO

6. Nëse po, listoni disa veprime konkrete.

7. Si i vlerësoni të ardhurat dhe shpenzimet në Bashkinë tuaj? A i përforcojnë pabarazitë, i zvogëlojnë apo promovojnë barazinë gjinore?

- a. Përforcojnë pabarazitë gjinore
- b. Zvogëlojnë pabarazitë gjinore
- c. Promovojnë barazinë gjinore?
- d. Asnjë nga më lart
- e. Nuk mund të përcaktohet

8. Kur propozohet ndonjë ndryshim në politikat e shpenzimeve dhe të ardhurave, a përfshijnë ato informacion mbi ndikimet në gjini?

PO JO

9. A përdorni ndonjë mjet për të promovuar barazinë gjinore?

PO JO

10. Nëse po, ju lutemi rendisni disa nga mjetet e përdorura për të promovuar barazinë gjinore?

11. A kërkon procesi i buxhetimit që njësitë buxhetore të përfshijnë informacion mbi ndikimet e propozimeve të tyre për shpenzime në barazinë gjinore? A e përgatisin këtë lloj informacioni njësitë buxhetore në bashkinë tuaj?

PO JO

12. A përfshin dokumentacioni buxhetor informacione të performancës të ndara sipas gjinisë për secilin program buxhetor?

PO JO

13. Nëse po, në cilën pjesë të programit buxhetor përfshihet gjinia:

- a. në profilin e programit
- b. në treguesit e programit
- c. në aktivitetet e programit
- d. të gjitha

14. A ka bashkia juaj kapacitet për të planifikuar dhe ndarë shpenzimet për barazi gjinore?

PO JO

15. A përmbajnë dokumentet buxhetore tregues të BPGJ-së (buxheti i përgjegjshëm gjinor)?

PO JO

16. A përfshijnë raportet vjetore të ekzekutimit të buxhetit të publikuara, informacione për shpenzimet dhe të ardhurat lidhur me barazinë gjinore?

PO JO

17. A ka integruar bashkia juaj çështjet e barazisë gjinore në ndonjë plan sektorial?

PO JO

18. Nëse po, specifikoni cilin plan: _____

19. A ka aktivitete për fuqizimin e grave të dizajnuara për t'iu adresuar grave të punësuar në bashkinë tuaj?

PO JO

Ndonjë koment

20. A ka marrë pjesë stafi në ndonjë trajnimin për ngritjen e kapaciteteve për buxhetim të përgjegjshëm gjinor?

PO JO

21. Cilat janë sfidat e mëdha gjatë përpjekjes për të praktikuar Buxhetimin e Përgjegjshëm Gjinor në bashkinë tuaj?

- a) Problemi i ndërgjegjësimit
- b) Mungesa e legjislacionit
- c) Mungesa e kapaciteteve lokale
- d) Të tjerët, ju lutemi specifikoni

REFERENCAT

- Buxhetimi i përgjegjshëm gjinor në Shqipëri, një manual për punonjësit e administratës publike qendrore dhe vendore, UN WOMEN, shtator 2019
- Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore, 2021–2030
- Ministria e Financave, Udhëzues për Buxhetim të Përgjegjshëm Gjinor (2019)
- Ministria e Financave, Manuali për treguesit kryesorë të performancës me bazë gjinore (2018)
- Strategjia e Barazisë Gjinore 2020-2025 e Bashkimit Evropian
- Plani i Veprimit për Barazinë Gjinore (GAP III) 2021-2025
- OECD (2023), Buxhetimi gjinor në vendet e OECD
- OECD (2023), Praktikat më të mira të OECD-së për buxhetimin gjinor
- Nicol, S. (2022), “Buxhetimi gjinor: Arsyeja ekonomike dhe fiskale”, Revista e OECD mbi buxhetimin, vëll. 22/3, <https://doi.org/10.1787/9ca9b221-en>.
- PEFA supplementary framework for assessing gender responsive public financial management (GRPFM) <https://www.pefa.org/gender>
- Raporti i vlerësimit të performancës së shpenzimeve publike dhe llogaridhënies financiare (PEFA) (2017)
- V.Alonso-Albarran,T. Curristine,G.Preston,A.Soler,N.Tchelishvili, and S.Weerathunga, Buxhetimi gjinor në vendet e G20, Dokument i FMN-së (2021).
- Hartimi dhe zbatimi i buxhetit gjinor. OECD (2018)
- K. Van der Leest, R. Xhelo, D.Wittberger. “Barazia Gjinore Dhe Qeverisja Vendore”, (2012)
- S. Quinn, Buxhetimi gjinor: zbatimi praktik – Manual, (2009)
- Këshilli i Evropës, Buxhetimi gjinor, Raporti përfundimtar i Grupit të specialistëve për buxhetimin gjinor (EG-S-GB).
- <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf><https://sdgs.un.org/goals>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>
- <https://eige.europa.eu/newsroom/economic-benefits-gender-equality>
- <https://financa.gov.al/>
- <https://elbasani.gov.al/>
- <https://bashkiapermet.gov.al/>
- <https://kavajajone.al/>
- <http://financatvendore.al/>
- www.instat.gov.al
- <https://www.pefa.org/country/albania>
- www.equineteurope.org
- www.coe.int
- https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting/who-is-this-toolkit-for?language_content_entity=en
- https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-methods/gender-budgeting?language_content_entity=en

IMPRINT

Fondacioni "Friedrich Ebert"

Rr. "Kajo Karafili" Nd.14, Hyrja 2, Kati 1, Tiranë Shqipëri

Përgjegjëse:

Stine Klapper-Drejtoreshë e Fondacionit „Friedrich Ebert“, Zyra e Tiranës

Tel: +355 4 22 509 86 / 733 06

www.tirana.fes.de

Menaxhere Programi:

Jonida Smaja

Faqosja:

Enea Protopapa

Instituti per Politika Publike dhe Private (IP3)

"Instituti i Politikave Publike dhe Private" (IP3) është një organizatë e pavarur, jofitimprurëse në Shqipëri që ka si vizion zhvillimin e analizave të cilësisë së lartë me qëllim hartimin dhe zbatimin e politikave publike dhe private në fusha e sektorë të ndryshëm, në përputhje me qasjen dhe prioritetet europiane mbi lirinë individuale, qeverisjen e mirë, ekonominë e lirë të tregut dhe barazinë gjinore. Që nga viti 2012, IP3 është angazhuar në mënyrë aktive dhe ka kontribuar duke kryer kërkime dhe duke hartuar politika, duke prodhuar rezultate dhe rekomandime për reforma në fusha e sektorë të ndryshëm dhe të rëndësishëm për përshpejtimin e integritetit të vendit në Bashkimin Evropian (BE).

Gjatë këtyre viteve, IP3 ka zbatuar dhe menaxhuar projekte në shkallë të gjerë duke ofruar asistencë teknike të specializuar dhe me cilësi të lartë në fusha të ndryshme si: Qeverisja e Mirë (Niveli Lokal, Rajonal dhe Kombëtar), Procesi i Decentralizimit & Reforma Territoriale, Ndërtimi i Kapaciteteve Vendore, Përmirësimi i Shërbimeve Lokale / E-Qeverisja, Zhvillimi Urban & Territorial, Zhvillimi Ekonomik Lokal & Rajonal; Zhvillimi i Qëndrueshëm i Turizmit; Promovimi i Trashëgimisë Kulturore; Përfshirja & Pjesëmarrja socio-ekonomike; Lehtësimi i Tregtisë dhe Rritja Ekonomike.

Në kuadër të projekteve të realizuara, IP3 ka krijuar një **rrjet të mirë marrëdhëniesh dhe bashkëpunimi** me të gjitha **bashkitë, agjencitë rajonale**, donator vendas e të huaj dhe autoritetet e qeverisë qendrore, si dhe shoqatat locale. IP3 përqafton një kulturë pozitive në vendin e punës duke njohur dhe theksuar një sërë vlerash thelbësore si integriteti, inovacioni, bashkëpunimi, puna në ekip, profesionalizmi dhe pasioni për punën e zhvillimin profesional.

Përdorimi tregtar i të gjitha materialeve mediatike të publikuara nga Fondacioni "Friedrich Ebert"(FES) nuk lejohet pa pëlqimin me shkrim të FES-it.

Opinionet, konkluzionet dhe rekomandimet e shprehura në këtë botim nuk reflektojnë domosdoshmërisht ato të fondacionit "Friedrich Ebert".

